

Sublet

K 67

CESTIUNEA DUNĂRII

Institutul Pedagogic de 3 ani Buc.
BIBLIOTECA

M. KOGĂLNICEANU.

*Dunăre mamă vitează.
De când lumea 'mî stă de pază.
Ea mă scaldă, mă 'ntăresce,
Ea mă 'nchîngă și mă crește!
Sufte, trecă vîntul rău,
Trecă peste capul meu!
Eă cu Dunărea sîntă una :
Batemă timpul și furtuna.*

Vasile Alexandri.
(Colecțiune de cîntece populare)

285 129

~~~~~  
Edițiune revădită  
~~~~~

BUCURESCI

TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMÂNE, (LABORATORII ROMÂNI)

26 — Strada Academiei, — 26.

1882.

Institutul Pedagogic de 3 ani
BUCUREȘTI
Nr. inv. _____
BIBLIOTECA

Institutul Pedagogic de 3 ani
BUCUREȘTI
Nr. inv. 3671
BIBLIOTECA

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cota *11305 dublet*
Inventar *506889*

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota *11305 dublet*
Inventar *506889*

B.C.U. Bucuresti

C506889

Nu atâta spre a răspunde la îndelungatele și violentele provocări ce mi s'au făcut și de la tribuna Senatului și de la cea a Camerei deputaților, cât spre a-mi împlini o datorie către țară, publică această scriere privitoare la *cesiunea Dunării*.

Partea întâia cu care îmi încep lucrarea, cuprinde două memorii, ce fiind la Paris am scris asupra acestei cesiuni. Întâiul a fost adresat ministrului de externe al României; al doilea, ambasadorului unei mari puteri acreditat la Paris. Ambele acte tratăză *starea legală a cesiunii*, și le publică fără nici un comentariu.

Partea a doua a lucrării mele cuprinde istoricul neînțelegerii ce în calitate de ministru al României la Paris, am avut cu guvernul d-lui I. C. Bră-

tianu în privința modului de a apăra acestu mare interesu național, politic, comercial și economic alu României ce pörtă numele de *libertatea Dunării*.

M. Kogălniceanu.

I.

MINISTRULUI AFACERILOR STRĂINE

MINISTRUL ROMÂNIEI DIN PARIS.

Paris, 10 August, 1880.

Domnule Ministru,

Mă ocupam a desvolta depeşele telegrafice ce amă avută onóre a vă adresa în urma notei domniei-vóstre No. 10549 din 23 Iuniu 1880 atingătoare de pretenţiunea cabinetului din Viena de a face din Austro-Ungaria unú statú riveranú în valea Dunării dintre Porţile-de-ferú şi Galaţi, şi de a'şi asicura preşedinţa permanentă cu votú preponderantú în comisiunea statelorú riverane, când amă priimitú depeşa domniei-vóstre No. 11623 din 21 Iuliú 1880.

Coprinsul acestei ultime depeşi, permiteţi'mi, d-le ministru, a v'o đice cu francheţă, m'a pusú într'o mare nedumerire. Numai bună-voinţa domniei-vóstre de a 'mí trãmite instrucţiunii ulterioóre şi lámurite mă va putea scóte din ea.

Ētă cauza acestei nedumeriri:

Domnia-vóstră prin ântéia notă imí diceţi, că co-

misarul nostru din comisiunea europeană a Dunării v'a trămisă două memorie asupra *uncă cestiunii de ună interesă reală pentru noi*, (regulamentarea navigațiunii Dunării dintre Porțile-de-feră și Galați) și care, adăogiți domnia-vóstră, *ară fi de doritú sã se pótã resolve în sensul propusă de comisarul nostru*.

Mai apoi domnia-vóstră mē invitați că, *inspirându-mă de ide le coprinse în acele memorie, sã caută, în convorbirile ce voiă avea, sã sustină ideile din aceste memorie, saă sã suggeră aceste idei, când ele nu se voră produce spontanē. Mai adăogiți că, se înțelege, că ară fi de prisosă a provoca p^r acele cari așă sci de mai înainte că nu aă sã fie acceptate. Cu modul acesta, urméză nota domniei-vóstre, amă putea sci, dacã la timpul oportună, vomă avea perspectiva de a avea majoritatea în favórea loră, în sēnul comisiunii. Și sfirșiți prin o bine-voitóre invitațiune ce 'mă faceți, de a vã comunica impresiunile m le și rezultatul practică ce graduală așă putea obtine.*

În urma cetirii notei domniei-vóstre, m'amă pusă a studia cu deamănuntul memoriile colonelului Pencovică alăturate pe lângă acéstă notă.

Din cetirea acéstă amă vădută, că cestiunea regulamentării Dunării dintre Porțile-de-feră și Galați este la ordinea zilei, și că Austro-Ungaria, socotind momentul oportună, s'a hotărítă din nou a'și înainta pretențiunea de dominațiune asupra Dunării de josă, pretențiune pe care a formulat-o

mai înainte înaintea Europei în Congresul de la Paris, pretențiune care, de și tot-d'auna respinsă de puterile cele mari, cabinetul din Viena nu lipsește de a o pune pe tapet, ori de câte ori i se pare că ar avea șanse de reușită.

Mă voi ocupa puțin de întâiul memoriu al colonelului Pencovici, acel din $8/_{20}$ Iuniu, spre a ajunge mai de grabă la cel al doilea care tratăză cestiunea ce ne ocupă.

În privința celui d'întâiu voi fi foarte scurt.

Mi-ați făcut onóra de a mi cere și opiniunea mea în privința acestei mari cestiuni. Cu francheța din care am făcut legea vieței mele politice, și cu toate neajunsurile ce adesea această francheță mi-a cauzat, și *póte imi va causa încă*, vă voi spune, d-le ministru, că nu găsesc fericită idea d-lui Pencovici, de a cere că, o dată ce România face parte din Comisiunea Europeană a Dunării, ca putere teritorială alătura cu marele puteri subscriitoare tratatelor de Paris și Berlin, ea ca stat riveran să mai aibă încă un delegat alătura cu delegații Serbie și Bulgariei. Și așa fiind cred că această cerere n'are nici o probabilitate de a fi priimită de Europa; și, după mine, nici interesele noastre n'ar câștiga nimic dacă chiar ar fi priimită. Prin urmare, cererea acesta nici n'am formulat-o, nici n'am sprijinit-o, usând de libertatea ce mi-ați dat de a nu provoca idei, cari aș sci de mai înainte că nu aș se fie priimate.

Vinū la alū duoilea memoriū, acelū din ¹¹/₂₃ Iuniū care tratéză în fundū cestiunea ce ne preocupă.

Eū n'amū de cât a adresa colonelului Pencovici felicitările mele cele mai vii pentru chipul lucidū, francū, logicū și eminentē patrioticū cu care privesce și constată pretențiile de hegemoniā ale Austriei asupra Dunării nōstre.

Nu voiū intra a vē desvolta tōte amānuntele acestui memoriū importantū. Domnia-vōstrā 'lū-ați cititū, 'lū-ați aprobatū și 'mī-ați recomandatū de a 'i susține conclusiunile.

Din acestū memoriū reese că :

I. După art. 55 din tractatul de Berlin, Comisiunea Europeană a Dunării, asistată de delegații Statelorū riverane, este în dreptū și în datoriā de a elabora regulamentele de navigațiune, de polițiā fluvială și de supraveghiāre a Dunării de la Porțile-de-ferū pînă la Galați, și că aceste regulamente vorū fi puse în armoniā cu regulamentele, cari suntū saū vorū fi făcute pentru percursul de la Galați pînă la gurele Dunării.

II. Că Comisiunea Europeană, la Decembre trecutū, a decisū în unanimitate, că unū comitetū alesū din sēnul sēu sē pregătésca unū ant proiectū, care sē se comunice în ântēiele ȃile ale lui Martie tutulorū guvernelorū precum și Statelorū riverane, spre a fi esaminatū de fie-care țēră.

III. Că după propunerea delegatului francesū s'a desemnatū sarcina datā acestui comitetū, aceea a-

decă de a face lucrarea sa conformū tractatului de la Paris, care consfințește libertatea navigațiunii pe Dunăre.

VI. Că înainte de a se alege acestū comitetū, delegatul Marei-Britanii a propusū, că acestū comitetū sē fie compusū numai din delegații Statelorū neriverane ale acestei părți a fluviului (Porțile-de-ferū—Galați). Pe acestū temeiū s'aū și alesū ca membrii ai comitetului delegații Austro-Ungariei, Germaniei și Italiei.

Aici este de notatū că baronul de Haan, delegatul Austro-Ungariei, a votatū acēstā propunere, și dēră a recunoscutū că Austro-Ungaria nu era statū riveranū pe întinderea Dunării de la Porțile-de-ferū pînă la Galați; și așa, ca delegatū alū unui statū neriveranū, a și intratū și lucratū în comitetul însărcinatū cu pregătirea unui anteproiectū privitorū la navigațiunea acestei părți a Dunării.

Și tot aici este de întreatū, cum trebuie a se cualifica purtarea unui delegatū, care acceptā a intra într'unū comitetū ca reprezentante alū unui statū neriveranū, și care, o-datā intratū în lucrare, transformā acestū statū în putere riverană, ba încă reclamā pentru dēnsul președința permanentā și votū preponderantū.

V. Că acestū anteproiectū, fiindū supusū Comisiunii Europene în ședința din 4 Iuniū 1880, delegații Franciei, Angliei, României, Rusiei și Turciei, s'aū refusatū de a'lū priimi ca basă a viitorii lucrări,

pentru motivul că proiectul nu cuprindea un articol special care să consfințească libertatea Dunării, și alu' doilea din cauza pretențiunii Austro-Ungariei de a face parte împreună cu statele riverane din Comisiunea de supraveghiere, având tot-o-dată președința și votu' proponderant, pe când ea nu face parte din statele riverane de la Galați pînă la Porțile-de-feru'.

VI. Că în aceeași ședință din 4 Iuniu, delegații Franciei, Mari-Britaniei, României, Turciei și Rusiei, au declarat că anteproiectul nu este conformu' nici cu tractatul de la Berlin, nici cu cele indicate în protocolul comisiunii 349, și că dără această lucrare favorisă pe Austro-Ungaria în detrimentul libertății Dunării. Éra în ședința din 7 Iuniu acestu' ante-proiectu' s'a respinsu' prin adoptarea în unanimitate a propunerii delegatului rusu', ca să se invite delegații statelor riverane a veni în sesiunea viitoare a Comisiunii Europene, spre a lucra împreună la regulamentele de cari vorbesce articolul 55 din tractatul de la Berlin.

După ce memoriul espune cele de mai sus. comisarul nostru conchide că :

a) Austro-Ungaria este în contra libertății complete a navigațiunii pe Dunăre.

b) Că în același timp, Austro Ungaria voiesce a face parte și a avea președința permanentă și votu' proponderant în comisiunea, ce va fi însărcinată cu privegherea și poliția navigațiunii între Galați și

Porțile-de-feră, și că împotrivirea la libertatea Dunării, cât și tutela sub care voiesce a ne pune Austro-Ungaria, suntu în contra intereselor noastre atât economice cât și politice. «Suntem stată suverană,—dăce cu o voce patriotică comisarul nostru, — și nu trebuie perdută din vedere, că una din cauzele pentru cari statele occidentale iaă interesă la existența noastră politică, este aceea că suntem și trebuie să rămănemă stăpâni pe această mare arteră, care servă de drumă lumii asiatice spre a intra în Europa, de la gurile ei pînă la Porțile-de-feră.»

Și apoi colonelul Pencovici conchide că este neapărată : 1) a se aplica și înscrie în regulamentul de navigațiune ce este a se face pentru Dunărea de la Galați pînă la Porțile-de-feră: libertatea completă a navigațiunii, acesta fiind conformă intereselor noastre, conformă tractatelor de la Viena și Paris, conformă principiilor de progresă de cari amă dată dovadă, inchiăiând convențiunea Prutului, cea mai liberală astăzi în Europa; 2) și că comisiunea de supraveghăre a regulamentului ce este a se face nu pôte să fie compusă de cât din statele riverane ale părții ce se regulamenteză, adecă România, Serbia și Bulgaria, fiind-că riul face parte integrantă de teritoriul pe care îlă udă, și dără numai aceste state aă dreptă a reglementa și a priveghia.

«Aceste două condițiuni, — sfârșesce a dăce co-

Ionelul Pencovică, — suntu de unu interesu vitalu pentru noi, și avemu convicțiunea că Europa le va aproba, avënd pentru dânsese mai același interesu.»

Aceste doue condițiuni le sprijiniți și domnia-vostră, domnule ministru, prin nota domniei-vóstre No. 10549, când diceți că aru fi de doritü ca cestiunea Dunării se se pótă resolve în sensul propusü de comisarul românü, cândü imi recomandați ca, «inspirându-më de ideile coprinse înf memorii, se cautü a susține aceste idei, saü chiar se le suggerü, când ele nu se vorü produce spontaneü.»

Acësta amü și făcutü : aces'e idei de libertatea navigațiunii Dunării, de respingerea tutelei Austriei de-asupra Dunării române, de interesul ce avemü ca numai Europa întrëgă, și nici de cum o putere exclusivă, se se pótă amesteca în regulamentarea marelui nostru fluviü, aceste idei le-amü apăratü după putință.

Prindepeșele mele telegrafice v'amü datü sémă de demarșele ce amü făcutü, de convorbirile ce amü avutü cu ministrul afacerilorü străine, cu unii din ambasadori ai puterilorü celorü mari . . . . .

Permiteți 'mi a resuma în scrisü aceste depeși telegrafice :

a) Austria de mai multü timpü lucröză pe lângă cabinetele europeene, spre a face a se adopta pretențiunea sa de a avea în valea Dunării, din jos de Porțile-de-ferü, o pozițiune escepțională și prepon-

derantă, sub cuvânt că în acea parte ea are interese vitale comerciale, și în deosebi societatea sa de navigațiune, și că n'arū putea să le lase în dispozițiunea exclusivă a unor state mici, cari încă nu sunt în stare a înțelege și favorisa marele interese de comerț și de navigațiune.

b) Austria tinde a dobîndi această adheșiune de pe acum, pentru ca la toamnă când se va întruni Comisiunea europeană, să nu mai fie alt-ceva de făcut de cât de a se îndeplini formalitatea înscrierii în protocol a unei hotărîri deja dată de Europa.

c) Cabinetul din Viena se încercă a atrage în favoarea pretențiunilor se sale pe Serbia, denunțându-ne pe noi Românii că n'amū voi a admite pe delegatul ei în sênul Comisiunii statelor riverane, era pe Bulgaria promițendu'i că reședința Comisiunii riverane și a inspectorului general cu numerosul său personal va fi statornicită în Rusciuk, care ast-fel va ajunge a deveni un oraș important și împoporat.

d) Germania, care, ca regat al Prusiei în 1858, a fost cea mai energică întru a respinge pretențiunile de supremația ale Austro-Ungariei asupra Dunării, pare a susține acum cererile cabinetului din Viena.

e) Nu este tot așa cu Anglia, Franția și Rusia. Aceste puteri eū credū că vorū combate cu energiă pretențiunile Austro-Ungariei. Turcia a fost pînă

acum alături cu aceste puteri. Ar fi de dorit ca domnul Dimitrie Brătianu să lucreze din timp la Constantinopol spre a ne conserve bunele dispozițiuni ale Turciei; fiindcă mi-e tēmă, că guvernul din Constantinopol se nu sacrifice Austriei puținele interese ce Turcia mai are pe Dunăre, pentru a'și atrage sprijinul Cabinetului din Viena în importanta cestiune pentru Imperiul Otoman, aceea a fruntarielor Turco-hellene.

Despre Italia nu amă nici o putință spre a mă rosti de pe acum asupra atitudinii ce ea va păzi la toamnă în cestiunea Dunării.

Orî-carî ar fi dispozițiunile deosebitelor puteri Europeene, dreptul este al nostru. Argumentul că România posedă $\frac{3}{4}$ din întinderea Dunării supusă regulamentării, va fi înaintea Europei un cувânt puternic în favoarea noastră. Însă acest cувânt trebuie să-l rostim sus și tare, și pretutindenea tot așa de lămurit, atât la Petersburg cât și la Viena, atât la Paris cât și la Berlin și Londra.

În adevăr, domnule Ministru, nu trebuie să vă ascundă; din contra cred că este datoria postului ce-l ocupă de a arăta guvernului țerei mele *clar* și *explicit*, că aceea ce face grea pozițiunea reprezentanților României în străinătate, — și cred că unii din colegii mei v'au și spus-o înaintea mea, — este ideia eronată, însă în general stabilită, că guvernul român are deja îngagemente luate, că de multe ori noi ne facem că susținem o cestiune,

când acea cestiune este de multă deja rezolvată și în simțu opusă rezoluțiunii ce afectămă a spijini. Ni se mai împrută, negreșitū pe nedreptū, că alt-fel vorbimū și lucrămū pe lingă unele puteri stră-ine, și alt-fel pe lingă altele. De aceea ni se obi-ectă, ba chiar ni se reclamă imperiosū, că, *dacă voimū seriosū să fimū ascultați și ajutați, să fimū sin-ceri, se spunemū francū ce voimū, și înainte de a cere sprijinul altora, să ne sprijinimū noi mai întâiū inte-resele și drepturile.*

Acésta amū făcut-o, conformându-mă cu totul instrucțiunilorū domniei-vóstre, cari 'mă recomandă cea mai mare prudență, care nu compromite nici-o soluțiune și care lasă viitorului tótă libertatea sa.

Prin una din întâiele depeșe ale mele amū mai avutū onórea a vă arăta convicțiunea mea, că Au-ustria, cu tóte stăruințele séle, nu va isbuti în planu-rile séle, și că o asemenea cestiune, după mine multū mai importantă pentru România și chiar pentru Europa de cât cestiunea Arab-Tabiei și în-suși aceea a Besarabiei, nu s'arū putea otări prin simpla majoritate. Arū trebui unanimitatea puteri-lorū subscriitoare tractatului din Berlin; și acéstă u-nanimitate nici-o-dată pretențiunile Austriei nu o vorū dobîndi-o.

În urma depeșelorū mele cari vă aduceau la cu-noscință cele mai sus arătate, amū priimitū de-peșă domniei-vóstre telegrafică din 21 Iuliū sub No. 11623 care, v'o mai repetū, m'a pusū în cea

mai mare nedumerire. Acésta depeşă pînă la noui și positive instrucțiuni ale domniei-vóstre, temându-mă de a nu greși, m'a silitu a conteni ori-ce demarşă pe lângă guvernul francesu.

Permiteți-mi acum, domnule Ministru, de a vă areta pentru ce mă credu în nedumerire.

Acésta ultimă depeşă mi se pare, că este cu totul în contradicere cu opiniunea susținută de Comisarul românú în sênul Comisiunii Europene, cu ideile espuse de dînsul în memoriile sale, cu aprobarea ce domnia-vóstră dați acestorú ideí prin nota domniei-vóstre primitivă, cu recomandațiunea ce domnia-vóstră îmi faceți de a apăra aceste ideí pe lângă guvernul francesu.

Domnia-vóstră, prin ultima depeşă, îmi diceți testualu că : « atrageți atențiunea mea asupra cestiunii cabotagiului care este cea mai importantă pentru noi, » și apoi mă întrebați, « de nu mă temú că, decă va fi ca Comisiunea Europeană a Dunării să redige regulamentele de navigațiune pînă la Porțile-de-ferú, ea se nu păstreze acestú dreptú (cabotagiul) pentru tóte națiunile, spre paguba statelorú riverane? »

Eú nu potú crede, domnule Ministru, că guvernul nostru a și luatú o otărire conformă cu acésta întrebare; căci dacá acésta va fi, atuncia de mai înainte trebuie să scimú că avemú a fi singurí de acésta ideia, bine înțelegendu-se avînd alătura cu noi pre Austro-Ungaria. Ba arú fi și mai multú :

ne-amü pune în revoltă chiarü in contra art. 55 alü tractatului din Berlin !

La ultima întrebare ce domnia-vóstră imi faceți, adecă dacä nu më temü cá, dacä Comisiunea Euro-pénä va avea misiunea de a elabora regulamentele de navigațiune pînä la Porțile-de-ferü, ea së nu păstreze cabotagiul pentru tóte națiunile, imi permitü a respunde cá, orí së më temü, orí së nu më temü, acestü dreptü este datü Comisiunii Euro-peene. Testul art. 55 din tractatul de Berlin este pozitivü întru acésta.

Étä 'lú :

«Regulamentele de navigațiune, de poliția fluvială și de supraveghiare de la Porțile-de-ferü pînä la Galați vorü fi elaborate de către Comisiunea europeanä, asistată de delegații statelorü riverane, și se vorü pune în armoniä cu acele ce aü fostü sëü care vor fi edictate pentru percursul in jos de Galați.»

Așa dérä, Comisiunea europeanä are dreptul și datoria de a regula navigațiunea pe Dunäre de la Porțile-de-ferü pînä la Galați! Statele riverane aü numai dreptul de a asista în acéstä lucrare pe Comisiunea europeanä.

Din acéstäși ultimä depeșä a domniei-vóstre arü resulta cá domnia-vósträ cugetați a se păstra cabotagiul pe aceeași întindere a Dunării, numai pentru statele riverane, adăogând cá cestiunea cabotagiului este cea mai importantä pentru noi.

Permiteți'mi, domnule Ministru, a vă obiecta, cá

dacă domnia-văstră deja sunteți otăritu a reclama păstrarea cabotagiului numai pentru statele riverane, adecă pentru Austria în detrimentul paviliónelorú statelorú neriverane, și în specialú ale Angliei, Franciei, Germaniei, Greciei, Italiei și Turciei, carí acestea aú intemeiatú prosperitatea Dunării de jos, și prin urmare a porturilorú nóstre, în asemenea casú noi nu mái suntemú în conflictú cu Austro-Ungaria, noi suntemú în conflictú cu Europa. Da, domnule Ministru, cu o asemenea teoriá noi devenimú strinșii aliați ai Austro-Ungariei, care de la 1856 se încercá, de și pururea respinsá de Europa, de a păstra pentru dinsa tótá mișcarea navigațiunii pe Dunărea de jos, după ce deja ea o are întrégá și necontestatá de la Passau pîná la Porțile-de-ferú.

Derá atuncea, o mái repetú, noi vomú avea de adversari întréga Europá, care nici o-datá n'a admisú că, sub pretestú de cabotagiú, libertatea de navigațiune a Dunării, garantatá tutulorú paviliónelorú lumii, sê fie restrinsá în favórea Austro-Ungariei singure, saú aprópe singurá.

Acésta, d-le ministru, este marele conflictú, ce de la 1856 esistá între Europa și Austria, conflictú care mái multú de doué-đeci de ani se párea abandonatú uitării, și care astáđi iar revine pe tapetú.

Eú, o mái repetú, nu potú crede că guvernul țerei a și luatú o otărire în acéstá cestiune; căci dacă domnia-văstră v'ați decisú a susține cabota-

giul numai pentru statele riverane, în asemenea casă altul ară fi fostă limbagiul comisariului română în sênul Comisiunii europene, alte ară fi fostă voturile sële, și alte ară fi fostă ideile sële în memoriile ce 'mă-ați trâmăsi, ideă aprobate de domnia-vóstră, ideă cualificate de domnia-vóstră ca dorite de a se împlini, și recomandate de domnia-vóstră spre a fi susținute pe lingă cabinetele străine.

Credând déră că nedumerirea provine numai din causă, că depeșa telegrafică n'a putută reproduce în întregul sêu chipul domniei-vóstre de privire, și usând cu recunoscînță de dreptul ce 'mă-ați dată de a vă spune și opiniunile mele, și folosindu-mă mă ales de recomandațiunea ce 'mă faceți de a nu considera din cestiunea Dunării numai o singură față, ci de a o cerceta în tóte fețele ei, îmi voiă permite a trata acéstă cestiune în tótă a ei importanță, și sub tóte privirile sële.

Cu chipul acesta, veți putea îndrepta vederile mele cele greșite și a 'mă da instrucțiunii clare și positive, cum trebuie să vorbescă și să lucreză aici.

Déră aici ceră tótă indulgența domniei-vóstre, dacă, spre elucidarea cestiunii, voiă fi cam lungă în desvoltarea faseloră, prin cari cestiunea Dunării a trecută în ultimii 25 de ani, adecă de la resbelul Crimeei și tractatul de la Paris ce 'lă-a urmată și pină astăzi.

Domnia-vóstră, d-le ministru, sciți mă bine de cât mine, că una din marele îputări europene,

ce încă înaintea resbelului din 1854 se adresa Rusiei, era că ea, prin tratatul de Adrianopole devenită stăpână gurelor Dunării, lucra spre a închide această mare arteră comerțului lumii, chiar prin stavile materială.

De aceea, atât la conferința din Viena din 1856 cât și la congresul din Paris din același an, puterile aliate s'au ocupat cu tot dinadinsul spre a face din Dunăre un fluviu european, spre a pune libertatea de navigațiune sub garanția Europei!

Așa prin art. 20 și 21 din tratatul de Paris s'au luat din stăpânirea Rusiei gurile Dunării și s'au dat vechiului lor posesor, Moldovei, împreună cu totă partea din jos a Besarabiei luată de Rusia în 1812, acesta, țice testual tratatul de la Paris, «spre a consfinți mai bine libertatea de navigațiune a Dunării.»

Din nenorocire, pe acel timp, Moldova avea în capul guvernului său pe N. Vogoridi, și un ministru de externe «ejusdem farinae.»

Guvernul vitreg al Moldovei nu a luat de îndată în stăpânire pământul cedat noe cu gurile Dunării; era când Turcia a reclamat a i se da ei Delta Dunării, ca putend-o mai bine păstra și apăra în folosul Europei de cât slaba Moldovă, Caïmacamul din Iași și cu postelnicul său au plecat capul!

Tot prin tratatul de la Paris (art. 15) se prescrie că :

« Actul Congresului din Viena stabilind principiile destinate a regula navigațiunea pe fluviile ce despartă sau percurgă mai multe state, puterile contractante stipulează între dînsele ca pe viitoru aceste principie să fie de o potrivă aplicate și Dunării și gureloru ei; și declară că acéstă dispozițiune va face de acum înainte parte din Dreptul publicu european, luând-o subt a loru garanțiă. »

« Navigațiunea pe Dunăre nu va putea fi supusă la nici o pîdică sau dare ce n'arū fi inadinsu prevădută în stipulațiunile din articulu următoru. În consecință nu se va percepe nici o ptață întemeiată numai pe faptul navigațiunii fluviulu precum nici unū dreptū de pe mărfurile aflate în bastimente. Regulamentele de polițiă și de carantină ce se vorū înființa pentru siguranța statelorū separate sau percurse de acestū fluvii, vorū fi concepute așa cum se pôtă favorisa, precât va fi cu putință, circulațiunea bastimentelorū. În afară de aceste regulamente nu se va putea aduce nici unū obstaculū, ori care arū fi elū, liberei navigațiunii. »

Articulu 16 alū tratatulu a statornicitū o comisiune europeană însărcinată de a arêta și a face a se executa lucrările necesare spre a se dagagia gurile Dunării precum și părțile învecinate ale mării de potmolurile de nisipū și de alte stavile cari le

astupă, spre a pune acéastă parte a fluviului în cele mai bune condițiuni de navigabilitate.

Art. 17 statornici că o comisiune compusă de statele riverane va elabora regulamentele de navigațiune și de polițiă fluvială și va face să dispară pîdicile de ori-ce natură ele ară fi, cari se opună încă la aplicarea pentru Dunăre a dispozițiunilor tractatului de la Viena, și că tot acéastă comisiune va ordona și va face a se executa lucrările necesare pe tot percursul fluviului, etc.

Este de notatū că aceste principie și dispozițiuni în favórea libertății Dunării pe tot percursul ei nu s'aū pututū adopta și înscrie în tractatul de Paris, de cât după lungi și energice împotiviri ale Austro-Ungariei, care în tot timpul Congresului a luptatū spre a împiedica ca principiul de libertatea navigațiunii să fie aplicatū Dunării în tot percursul ei.

La finitū plenipotențiarū Austro-Ungariei aū fostū siliți a ceda, însă cu reserva «in petto» de a reveni cu pretențiunile lorū la timpuri mai favorabile.

Acéastă luptă mare între principiul de libertate a navigațiunii pentru tóte paviliónele, și între pretențiunile de a păstra navigațiunea fluvială (adecă cabotagiul) numai pentru statele riverane, se găsește pe largū desvoltată în protocélele Congresului No. 5, 6, 8, 10 și 16.

Mă voiū mărgini a resuma discuțiunea urmată în sênul Congresului în chipul celū mai restrânsū ;

nu o potă însă cu totul trece sub tăcere, fiind-că este neapărată ca ea să fie cunoscută, căci așa se va vedea origina pretențiunilor Austro-Ungariei de a fi singură și absolută stăpână a navigațiunii Dunării în tot cursul statelor sale, adică de la Passau pînă la Porțile-de-feru și tot o-dată de a avea și o pozițiune de privilegiu și de supremație în valea Dunării de la Porțile-de-feru pînă la Galați!

Începutul acestor pretențiuni îl găsim formulat înaintea Europei în protocolul Conferinței ținută la Viena la 1 Fevruariu 1856, cu scopu de a se statornici preliminariile păcei dintre Rusia și dintre Turcia și aliații săi.

Punctul alu douălea din acestu proiectu de preliminarie dicea :

« Libertatea Dunării și a gurilor sale va fi asigurată cu eficacitate prin instituțiunile europene în cari voru fi de o potrivă represintate puterile contractante, afară de pozițiunile particulari ale riveranilor ce se voru regula *pe principiile statornicite de actul Congresului din Viena în materiă de navigațiune fluvială.* »

Vă rog, domnule ministru, să bine-voiți a vă opri unu momentu atențiunea asupra cuvintelor subliniate « în materiă de navigațiune fluvială, » căci prin înscrierea acestei frase în testul preliminariloru, plenipotențiarul austriac a cređutū a putea salvegarda privilegiul exclusivū de navigațiune fluvială pentru statele riverane, adică cabotagiul.

Congresul fiind curând întrunită la Paris, articolul II ală preliminarilor Conferinței de la Viena, a venit în discuțiune în ședința din 6 Martie 1856, (Protocolul No. 5).

În vederea necesității europene de a se statornici și asicura navigațiunea Dunării, contele Walewski a propus de a se înființa o comisiune europeană și care nu va putea fi desființată de cât prin o comună înțelegere. Acastă comisiune avea misiunea de a determina întinderea lucrărilor de esecutat și de a elabora bazele unu regulamentu de navigațiune și de poliția fluvială și maritimă; tot acastă Comisiune avea misiunea de a face instrucțiunile destinate a servi de povață unei comisiuni esecutive.

În conformitate cu stipulațiunile tractatului de Viena, acastă comisiune (compusă din represintanții statelor riverane) avea a fi permanentă. În casu de neînțelegere privitoare la interpretarea regulamentelor statornicite, ea era datoră a refera puterilor contractante.

Îndată ce acastă redacțiune s'a citit de președintele Congresului și prim-plenipotențiaru al Franciei, primul plenipotențiaru al Austriei, contele de Buol-Schauenstein, a obiectat că :

«Regulamentul a căru esecutare urmază a fi supraveghiată de către Comisiunea acesta, nu póte fi privitoru de cât la interesele navigațiunii pe Dunărea-de-josu; că navigațiunea pe Dunărea de sus

n'a rădicatū nici unū conflictū între cei interesați, și că n'arū esista nici unū cuvēntū de a da autorității Comisiunii o întindere pe care nimicū nu o arū justifica.»

Primul plenipotențiarū alū Franciei a răspunsū îndată :

«Congresul este sesisatū de o cestiune generală ce interesēză navigațiunea fluviului; ea a fostū pusă ast-fel în documentul ce servă de basă la negociare. Testul articulelor propuse nu dă locū vre unei ambiguități, și indică de ajuns natura atribuțiunilorū acestei Comisiunii.»

În fața acestei deosebiri de vederi, Congresul amână discuțiunea pînă la ședința din 12 Martie 1856 (Protocolul 8).

Aici ambele theorii aū venitū față 'n față. Cea d'ântēiū, adică a dreptului exclusivū de navigațiune fluvială, rezervatū numai statelorū riverane, a fostū sprijinită cu multă căldură de către contele Buol, dēră a fostū combătută cu nu mai puțină energiă de plenipotențiarū Angliei și Franciei.

Pentru elucidarea cestiunii care ne ocupă și astăzi, credū neapēratū, domnule ministru, a reproduce însuși testul discuțiunii, precum mi-lū dă protocolul Congresului.

«Comitele de Buol espune că principiile stabilite de Congresul din Viena și destinate a regula navigațiunea fluvielorū ce trecū prin mai multe state, pune ca regulă principală că numai puterile

riverane voru fi chiămate a se concerta asupra regulamentelor de poliția fluvială și a le supraveghia esecutarea; că Comisiunea europeană despre care se face mențiune în redacțiunea inserată în protocolul 5 va coprinde, osebitu de delegații puterilor riverane ale Dunării, și delegați ai puterilor neriverane; că Comisiunea permanentă ce i se va substitui, va fi însărcinată cu esecutarea hotăririlor luate de dinsa; că, de aci, și pentru a remănea în spiritul ca și în terminii actului Congresului din Viena, atât una cât și ceî-altă Comisiune voru trebui a'și mărgini lucrările la Dunărea-de-jos și la gurele ei.»

Contele Walewsky și lordul Clarendon, în numele Franciei și alu Angliei, n'au priimitu acestu chipu de vedere restrictivu alu libertății navigațiunii Dunării, ci au stăruițu a sprijini ca dispozițiunile regulamentului, ce avea a se face, trebuia să privescă Dunărea întrăgă. Êtă cuvintele contelui Walewsky:

«Bazele navigațiunii acceptate de tôte puterile contractante hotărăscu ca libertatea Dunării și ale gureloru ei, să fie chiezășuită cu eficacitate; a fostu dără întelesu că se va îngriji pentru libera navigațiune a acestu fluviu.»

Contele Clarendon a fostu și mai explicitu adăogënd că: «de aru fi alt-fel, Austria, rămânënd singură în posesiunea Dunării de sus și participând și la navigațiunea părții de jos a flu-

viului, ară câștiga avantaje particulare și esclusive pe cari Congresul n'ară putea să le primescă.»

Cum vedem, de la 1856 pînă la 1880, pretențiunile cabinetului din Viena în locu de a scădea aș sporit : astă-đi Austria pretinde a fi stăpână exclusivă a Dunării pînă la Porțile-de-feru; érá de la Porțile-de-feru pînă la Galați, consimte a admite și alte pavilóne, de și în modu implicitu le mărginesce la pavilónele statelorú riverane. Și apoi reclamă, prin președința sa, puterea esecutivă pe tótă acéstă întindere.

Totuși, la cuvintele caracteristice ale lui lordu Clarendon, plenipotențiaru Austriei n'au cređutu că trebuiaú a sta înapoi, ci aú urmatu a întempina : « că tóte silințele guvernulu lor, precum și tendințele în materiă comercială, aú drepttintă de a stabili și propaga în tótă întinderea imperiulu principiile unei complecte libertăți, și că libera navigațiune a Dunării face firesce și ea parte în limitele ameliorárilor ce se propunú ; déră că în acéstă privința se găsesce în fața unor îndatoriri anterióre de drepturi câștigate de cari este silitu să țină sémă ; că intențiunile séle răspund decí dorinței esprimate prin preliminarele păcei, déră că totuși nu voru putea recunósce Comisiunilor ce suntú a se institui o autoritate ce nu le póte aparține pe Dunărea de sus. »

Cum vedeți, domnule Ministru, d'inaintea refusu lu Congresulu de a admite theoriele restrictive ale

plenipotențiarilorū Austriei, acestia aū fostū nevoiți a protesta și ei în favoarea principiilor liberei navigațiunii a Dunării, însă cu obiecțiunea, că decă voiescū a menține ore-cari restricțiunii la aplicarea acestui principii, acēsta provenea din cauza că se găseau în fața a ore-cărorū îngagemente luate mai înainte, în fața a ore-cărorū drepturi căștigate de cari trebuia să se țină sēmă. Prin aceste drepturi căștigate credū că se înțelegea privilegiul primei societăți c. r. de navigațiune pe Dunăre.

Primul plenipotențiarū alū Franciei n'a priimitū nici acēstă încercare de întârziere a aplicării principului de întreaga libertate a navigațiunii pe Dunăre, și déră a întâmpinatū dīcēnd : « că în adevēru este locul a deosebi între douē rezoluțiunii de o potrivă admise în principii, avēnd însă și una și alta câte un obiectū cu totul distinctū ; că pe de o parte Congresulū e datorū a îngriji pentru libera navigațiune a Dunării, în tot cursul ei, după bazele stabilite de către Congresul din Viena, éră pe de altă parte a avisa la mijlócele de a face să dispară obstaculele ce împiedecă mișcarea comercială, în partea de jos a fluviului și a gurelor lui; că numai acēstă din urmă însărcinare va fi dată comisarilorū ce se propunū a înființa, déră că nu este mai puțin esențial d'a se înțelege asupra desvoltării principului generalū într'un modū cum se se pōtă complecta opera ce aū avutū în vedere puterile contractante stipulând, de precum este dīsū în preliminarie, că

navigațiunea Dunării și a gurelor ei va fi asigurată cu eficacitate, rezervând riveranilor pozițiunii particulare ce se voru regula potrivit principiilor stabilite prin actul Congresului din Viena în materiă de navigațiune fluvială.»

După aceste esplicațiuni s'aũ lăsatũ plenipotențiarilor Austriei dreptul sã presinte în ședințele viitoare amendamentele lorũ la redactarea propusă de contele Walewsky și coprinsă în protocolul No. 5.

În ședința din 18 Martie (Protocolul No. 10), plenipotențiarii Austriei vedẽnd cã nu potũ face a se admite pretențiunile lorũ restrictive, aũ fostũ nevoiți a le retrage, și prin o declarațiune formală aũ priimitũ aplicațiunea principiilor stabilite de actul Congresului din Viena, pentru «tõtã întinderea Dunării.»

Acestã declarațiune este prea importantă spre a nu fi coprinsă aici în tõtã întregimea sa; ecã-o :

«Comitele de Buol anunță cã a primit instrucțiunii de la Curtea sa asupra punctului alũ duoilea, privitorũ la Dunăre; elũ declarã cã Austria adherã la complecta aplicare a principiilor stabilite prin actul Congresului din Viena, atãt pentru partea de sus cât și cea de jos a Dunării, cu simpla condițiune ca măsura acestã sã fie combinată cu îndatoririle anterioare luate «bona fide» de către statele riverane. În

consecință elă propune uă nuoă redacțiune care se albă de obiectū a correspunde cu deplinătate principiulū liberei navigațiunii prevēdută în preliminarie, ținēndu-se sēmă de aceste îngagiamente pentru unū terminū determinatū.»

Congresul otărând ca se se anecseze la protocolul ședinței copia de pe acestă declarațiune importantă, discuțiunea ei a fostū amānată pentru o ședință viitoare.

Acestă ședință a fostū aceea din 27 Martiū. (Protocolul No. 16.)

În cursul acestei ședințe, contele Walewsky a datū cetire testului elaboratū privitorū la Dunăre. Acestū testū, adoptatū în unanimitate de Congresū, s'a și înscrisū în însuși tractatul de Paris. Prin acestă redacțiune s'a priimitū principiul libertății navigațiunii Dunării pe tótă întinderea sa, și s'a statornicitū principiul că în numele Europei Comisiunea riverană : «va face se dispară piedecile, fie ele de orī-ce natură, cari se mai opunū încă aplicării la Dunăre a dispozițiunilorū tractatului din Viena, și va ordona și va face a se esecuta lucrările trebuitore *pe tot percursul fluviului.*»

Precum vedeți, domnule Ministru, pretențiunile Austriei de a păstra pentru statele riverane saū, mai bine dīcēnd, pentru sine navigațiunea fluvială a Dunării, a fostū respinsă de întregul Congresū, ba mai multū, însuși plenipotențiarī Austriei, după or-

dinele guvernului lor, a trebuit să le retrage; și din desbaterile acestui Congres, neuitat pentru România, a eșit principiul libertății navigațiunii Dunării pe *totă întinderea fluviului* ca un interes european, ca făcând parte din dreptul public european și pus sub garanția colectivă a Europei.

Însă (și acesta face onoare bărbaților de stat ai Austriei), cabinetul din Viena prin această retragere n'a renunțat în mod general și pentru totu-d'una la vechia sa politică de a ajunge la marea Neagră prin dominațiunea economică, fie pe uscat fie pe apă. «Der Drang nach Osten» este și astăzi articolul cel mai dânteiu al catechismului politic și economic al Austriei.

La Congresul din Paris, plenipotențiarul Austriei da înapoi numai ca la o ocaziune bună să poată păși mai sigur înainte.

Acastă ocaziune Cabinetul din Viena a crezut că o găsi în grabnica întrunire a Comisiunii riverane prevăzută de tratatul de Paris.

În adevăr, încă nu se redigase organizarea principatelor; în capul lor nu era statornică autoritatea domnească, precum acesta se otărise de Congres, și Comisiunea riverană era deja convocată în Viena.

Principatele noastre fiind și ele invitate de a-și trimite delegații, fură numiți domnul Nicu Roșeti (încă în viață) delegat al Călmăcămiei din Bușu

rescl, și repausatul Ludovic Steege delegat al Călmăcâmiei din Iași(1).

În totu timpul duratei acestei Comisiunii, comisarul Austriei lucrara de a câștiga la opiniunile lor pe delegații Români. Măgulind aspirațiunile principatelor de la Dunărea de jos de a avea și ele pe apele lor corăbii cu pavilionul național, arătându-le miragiul unei navigațiuni privilegiate care ar favorisa dezvoltarea comerțului și ar face prosperitatea porturilor lor, ei isbutiră de a dobîndi că Comisiunea riverană se rosti în unanimitate în favoarea cabotagiului rezervat numai statelor țermurene!

Steege era un bărbat învățat, inițiat la tôte problemele economice, partisan al ideelor adevărat liberali, și în politică și în cestiu de interes material; însă el era pus sub ordinele călmăcanului din Iași Vogoridi și al ministrului său de esterne, care nu îl ordona de cât ceea ce ordona acestora din urmă consulul austriac. El avu slăbiciunea de a pune semnătura sa sub actul de navigațiune închiăiat la Viena, și care, sub pretestu de a asicura pavilionelor romănesci o pozițiune privilegiată, nu făcea alt-ceva de cât de a da tötă mișcarea de pe Dunărea romănă pavilionu-

(1) Înaintea Domnului L. Steege, fusese numit D. Panaite Donici. Acesta, nemulțumit cu instrucțiunile nepatriotice ale Călmăcâmiei din Iași, și combătând cu energiă pretențiunile cabinetului din Viena, fu în curând reclămat și înlocuit. K.

lui austro-ungar, și în fața Europei era negațiunea flagrantă a principiilor de libertate proclamate pentru întreaga Dunăre de către Congresul de Paris, principie la cari, cum ați vădit, domnule Ministru, însuși plenipotențiarul Austriei finiră de a adhera în ședința din 18 Martiū 1856!

Europa întrégă protestă în contra actului de navigațiune închiăiată de statele riverane, care cu cuvântul de mare și micū cabotagiū închidea Dunărea tuturilor paviliónelorū neriverane.

Acestū protestū fu d'ânteiū separatū; elū fu apoi și colectivū, și anume în sēnul Conferinței de la Paris întrunită spre a asterne bazele organizațiunii Principatelorū române în urma întrunirilorū Aduărilorū mume din 1857.

În ședința din 9 Augustū 1858 (Protocolul Conferinței No. 14), plenipotențiarul Austriei și Turciei fură invitați de a depune înaintea Conferinței regulamentul navigatiunii alū Dunării prelucratū de Comisiunea riverană. Cererea se împlini, și Conferința își otări discuțiunea în una din ședințele viitoare.

Acestū regulamentū este prototypul anteprojectului presintatū Comisiunii europene în Decembre anul trecutū.

Sē'mi fie permisū déră de a mă întinde asupra discuțiunii ce urmă asupra-i în sēnul Conferinței.

Cunoscința acestei discuțiunii ne este neapărată, căci în ea vomū găsi argumente puternice spre a

combate pretențiunile de supremația ale Cabinetului din Viena asupra Dunării noastre; căci, o mai repetă, anteprojectul din Decembrie 1879 nu este de cât copia regulamentului elaborat la Viena de către desființata Comisiune riverană din 1858.

Discuțiunea a început în sênul conferinței în 16 August 1858 (Protocolul No. 18). Cel d'ântîi care a luat cuvîntul a fost plenipotențiarul Marelui Britani. Ecă propriile sêle cuvinte :

«Mai înainte de tôte, plenipotențiarul cată să observe că în articolul regulamentelor pentru libera navigațiune a fluviilor inserat în tractatul de Viena, tractat ce urmază a servi de basă regulamentelor privitoare la Dunăre, se află următoarea frază : «Navigațiunea va fi liberă cu desêvîrșire, și, sub raportul comerțului, nu va putea fi interzisă nimenui». Aceste cuvinte însă nu se află în regulamentele pentru Dunăre elaborate la Viena. Mai mult încă, actul Congresului din Viena declară că regulamentele pentru navigațiunea pe Rhin vor fi hotărîte «într'un mod uniform pentru toți și tot atât de favorabile precât va fi cu putință comerțului tuturilor naționali».

«Cuvintele acestea sînt de asemenea omise în actul din 1857, conceput într'un spirit mai exclusiv și mai favorabile statelor riverane.»

Intrînd apoi în cercetarea amănuntă a tuturilor articulelor acestui regulament, contele Cowley

plenipotențiarul Marelui Britanii reclamă mai înainte de a se admite ca râurile afluențe ale Dunării să beneficieze de principiile de libertate garantate fluviului; apoi atacă art. 8 din lucrarea Comisiunii :

«Asupra art. 8, comitele Cowley declară că dispozițiunea acésta nu e în acord cu preliminariile păcei aneșate la primul protocolu alu Congresului de Paris care hotărasce că «libertatea Dunării și a gureloru ei să fie garantată cu eficacitate prin instituțiunil europene în cari voru fi de o potrivă represintate puterile contractante». Aceași dispozițiune, după dînsul, este opusă art. 15 și 16 din tractatul de Paris carele nu numai declară într'unu modu generalu că navigațiunea Dunării se va regula după principiile actului Congresului de Viena, déră care mai stipulează în deosebi că «afară de regulamentele aceștea de polițiă și de carantină, nu se va putea aduce nici unu obstaculu, ori care aru fi elu, liberei navigațiunii a acestu fluviu». Este încă adăogatu (art. 16) că sub tôte raporturile, pavilionele tuturilor națiuniloru voru fi tractate pe unu picioru de perfectă egalitate.

«Aceștea două pasage nu se potu concilia cu intențiunea manifestată prin actul din 1857 de a oprimi comerčiu fluviului tuturilor pavilionelor, afară de ale statelor riverane.»

«Acestu art 8 nu este asemenea în armoniă,—adaogă plenipotențiarul Marelui Britanii,—și cu art. 5 din tractatul de Paris de la 1814 (basă a tractatului

din Viena de la 1815) care ȃice cã navigaȃiunea fluviului europeanũ se va regula «în modul celũ
«mai egalũ și mai favorabile comerȃiului tuturilor
«naȃiunilorũ,» nici cu principiile stabilite prin tractatul de Viena din 1815, precum și cu actele anecesate asupra navigaȃiunii fluviilor.

«În sfirșitũ ȃi pare a fi în neacordũ cu actul celũ mai recentũ de asemenea naturã, adecã cu tractatul asupra liberei navigaȃiunii a riului Põ, închĩãiat între Austria cu cele trei state înfiinȃate în 1849, potrivitũ prevederilorũ espuse de Congresul din Viena.

«Privilegiile esclusive acordate prin art. 9 întreprindãtorilorũ de navigaȃiune aparȃinãnd uniea din țãrile riverane, nu s'arũ putea pune în armoniã cu spiritul liberalitãȃii ce însuflețea pe Congresul de Viena și de Paris.

«Articolele dela 11 pĩnã la 18, —ȃice d-l plenipotenȃiarũ alũ Angliei, —redigãte în scopul de a îngriji de sicuranȃa publicã, aũ dreptũ scopũ de a salvegarda monopolul creatũ prin art. 8. Elũ propune ca ele sã fiã suprimate ca și acestũ din urmã articolũ. Aceeași observaȃiune se aplicã și ambelorũ din urmã paragrafe ale articolului 35 cari sã lãgã cu art. 14, 16 și 17. Din acãstã omisiune nu pãte resulta nici unũ inconvenientũ, de ore ce înfiinȃarea de piloȃi legiuitũ autorisaȃi în pãrȃile periculãse ale fluviului e prevãduȃã prin art. 33. Totuși arũ fi de doritũ ca dreptu-

rile de pilotagiū sē fie supuse aprobării și revisuirii comisiunii permanente.

«Cāt despre articulele privitoare la carantină, d-l plenipotențiarū alū Mărei Britaniei face a se observa că coprinsul sēu este fōrte vagū, și e datorū a se pronunța contra deținerii bastimentelorū «sub bănușala de bōlă pestilențială în Turcia europeană.» D-sa crede că faptul esistenței unei asemenea maldii în portul din care bastimentul a eșitū, menționându-se în patenta de sănătate, singurū pōte justifica punerea lui în carantină.

«Prin art. 36 puterile riverane își rezervă dreptul de a modifica regulamentele esistente saū de a înființa altele. D-l plenipotențiarū alū Mărei Britanii exprimă convicțiunea că asemenea schimbări nu potū a se efectua fără consimțimēntul puterilorū semnatare ale tractatului de Paris.

«In cele din urmă, d-l plenipotențiarū alū Mărei Britanii, crede că este de trebuință a adăoga la art. 45 ce stipulēză că pentru tot ce nu se află regulatū prin actul de față de navigațiune, tractatele, convențiunile și arangementele esistente deja între statele riverane, remânū în vigoóre, cuvintele următoare: «numai întru cāt nu se va găsi «ceva incompatibile cu principiile liberei navigațiunii stabilite prin tractatul de Viena.»

«D-l plenipotențiarū alū Mărei Britanii cere inserarea în protocolū a propunerilorū următoare:

«A se suprima art. 5, 8 și de la 9 pînă la 18 in-

clusivă; a se substitui articolului 1 redacțiunea ce urmază aci : « Navigațiunea pe Dunăre de la locul
 « de unde acestu fluviu devine navigabilu pînă la
 « Marea Negră și de la Marea Negră pînă la Țisul
 « locu, fie scoborînd fie urcînd fluviul, va fi cu de-
 « sêvîrșire liberă atît pentru transportul mărfurilor
 « cît și pentru acela alu călătoriloru, și nu va putea fi
 « interdișă nimenui, bine înțeles conformîndu-se re-
 « gulamentelorū ce se voru hotărî pentru poliția sa
 « într'unu modu uniformu pentru toți și favoritoru pre-
 « cît va fi cu putință comerțului tuturilor națiuniloru.

« Sistemul ce se va înființa pentru navigațiunea
 « pe Dunăre, atît pentru perceperea drepturiloru cît
 « și pentru menținerea poliției sêle, va fi unul și ace-
 « lași pentru tot cursul fluviului și se va întinde
 « și asupra acelorū afluențe cari în cursul lorū navi-
 « gabile despartu saū percurgū prin diferite state. »

« La art. 7 sê se suprima cuvintele « și 6. »

« La art. 9 sê se suprima cuvintele « aparținînd
 uniea din țêrile riverane. »

« Articolului 30 a se substitui redacțiunea urmă-
 tóre : « Bastimentele ce plutescū pe Dunăre nu voru
 « putea fi supuse la nici o carantină, afară numai
 « în cazul existenței unei maladii pestilențiali în
 « portul de unde vinu, constatată prin patenta de
 « sănătate de care voru fi însoțiți. »

« La art. 35 a se suprima ambele ultime paragrafe.

« La art. 45, a se adăoga cuvintele următóre :
 « Numai sê nu se afle nimicū care sê fie incompati-

«bile cu principiile liberei navigațiunii stabilite prin
«tractatul de Viena.»

Tot așa s'a exprimat și plenipotențiarul fran-
cesă aderând la modificările propuse de lordul
Cowley, adogând că :

«Dispozițiunile conținute în lucrarea elaborată la
Viena nu sunt de acordă nici cu stipulațiunile tra-
tatului de Paris din 1856, nici cu principiile ac-
tului din Viena de la 1815, nici cu enunțările tracta-
tului de Paris din 1814,» și apoi sfirșesce că : «în
ceea ce privesce afluențele, este datoră a observa că
guvernul său e cu atât mai întemțiat d'a cere că li-
bertatea navigațiunii să fie de o potrivă aplicată
cursurilor de apă de natura acésta, că este de adus
aminte că, cu ocasiunea unei concesiuni făcută de
către guvernul Moldaviei unei companii franceze
pentru exploatarea Siretului, și asupra reclama-
țiunii formali a Austriei în urma unei corespondințe
schimbate între Puterea acésta și cu Pórta, guvernul
francesă consimți la anularea privilegiului acestuia.
D. comite Valewski se crede în dreptă, în numele
guvernului său și conformă cu declarațiunile făcute
de d-sa mai din nainte, d'a invoca precedentul a-
cesta pentru a cere cu stăruință ca toți afluenții
Dunării fără osebire să fie deschiși pentru navi-
gațiunea tuturilor puterilor.»

Aici este de notat că plenipotențiarul Prusiei
a adherat ca și plenipotențiarul Franciei la pro-
punerile lordului Cowley.

Plenipotențiarul Rusiei a adherită și elă la propunerile lordului Cowley. Elă făcu, afară de acésta «uă propunere tinđend ca piloții tuturilor nați-uniloră să fie admiși pe Dunăre, conformându se «condițiuniloră impuse piloțiloră stateloră riverane.»

Printr'un lungă discursă pe care ară fi de prisos de a'lă reproduce aici testuală, baronul Hübner plenipotențiară al Austriei se încercă de a apăra lucrarea Comisiunii statelor riverane susținend că. numai pentru gurile Dunării tractatul de la Paris a creată o stare nuoă de lucruri, și că plenipotențiarul Marei-Britanii n'are dreptate de a ataca actul de navigațiune, pentru că păstréză cabotagiul numai pentru statele riverane. «D-l plenipotențiar al Marei-Britanii,—dice în cursul discursului său baronul de Hübner,—obiectéză articolului 8 ală actului de navigațiune, pentru că elă rezervă cabotagiul stateloră riverane, déră actul Congresului de la Viena n'a acordată acestă dreptă pavilióneloră stateloră riverane.»

Combătută de toți plenipotențiarii puteriloră întrunite în Conferință, afară de acelu ală Turciei, baronul de Hübner sfârși prin a cere amânarea discuțiunii, đicend că va transmite la Viena protocolul, «în care voră fi consemnate tóte opiniunile «omise, pentru ca guvernul său să le pótă lua în «considerațiune și a face obiectul unei înțelegeri cu «cele-l-alte guverne riverane, spre a putea căuta «mijlócele de a ține sémă de dorințele puteriloră fără

«a aduce atingere dreptului de suveranitate al statelor riverane.»

Este de notat că în această ședință, plenipotențiarul Austriei se mai încercă a prezenta o nouă cerere care și acesta fu respinsă. Acesta era : că nu comisiunea europeană ci comisiunea riverană avea dreptul de a face lucrările pentru curățirea gurilor Dunării !

Baronul Hübner a mai susținut că actul de navigațiune închiăiat la Viena intra în drepturile de suveranitate ale statelor riverane de a-l pune imediat în lucrare. Și această teoriă a fost respinsă de toți plenipotențiarii celorlalte puteri și chiar de acela al Turciei.

Tot în acea ședință lordul Cowley a chemat luarea a-minte a Conferinței asupra necesității de a se îmbunătăți condițiunile de navigațiune la Porțile-de-feru ; la acesta, plenipotențiarul Austriei a răspuns că guvernul său pune o constantă îngrijire pentru lucrările cari tind a îmbunătăți navigațiunea acestei părți a Dunării.

În privința acestei îmbunătățiri mă voiu mărgini a observa că, cu toate asicurarile plenipotențiarului Austriei de la Conferința de Paris, au trecut 22 de ani, și Porțile-de-feru au ramas tot în starea cum le-a făcut natura. Și povățuindu-ne de experiența dată de trecut, n'amă fi în dreptu de a-ne întreba : oare Austro-Ungaria a dobândit prin tractatul de la Berlin dreptul de a face lucrările trebuitoare la

Porțile-de-feru spre a le sparge, sau în realitate tocmai spre a nu le sparge alții, când mai ales scimă că în Ungaria există opiniunea că Porțile-de-feru suntă puternica cetate a regatului sântului Stefanu în contra năvălirilor ce 'lă-ară amenința despre Dunărea de jos ?

Faptul pozitivu ce s'a dobînditū pentru Dunăre prin Conferința de la Paris din 1858 este recunoscerea din noou a principiului libertății navigațiunii Dunării și a afluentelorū sale deschise tuturilor pavilionelorū lumii ! Actul de navigațiune închiăiatū la Viena în 1857, respinsū de întreaga Europă, a cădută în părăsire în timpū de 22 ani, și chiar cabinetul din Viena nu mai credea pînă în Decembre trecutū că mai putea sēi împrōspete memoria.

Nu socotescū de prisosū a vē aminti, domnule ministru, că nici România, celū puținū o parte din ea, Moldova, n'a fostū rēmasă indiferentă la actele lucrate la Viena cu participarea delegașilorū Români. Indată ce amū avutū o tribună în Bucuresci și în Iași, cestiunea Dunării a venitū în cercetarea Adunării electivē din Moldova. Purtarea repausatului Steege a fostū aspru criticată, de și nu făcuse de cât a se conforma strictū instrucțiunilorū ce ȳ venea de la guvernū. A trebuitū bunul sēu renume și tot sprijinul amicilorū sēi cari ȳ cunoșeau simșimēntele patriotice și sfortările acestui bărbatū de bine, spre a paralisa celū puținū în parte condescendințele vinovate ale Călmăcămiei pentru

cererile cabinetului din Viena, aceste toate au trebuit spre a sustrage pe delegatul moldovean de la un vot osânditor din partea reprezentațiunii naționale!

Ast-fel Dunărea rămase liberă pentru toate pavilionele; și numai acestei libertăți România datorse dezvoltarea comerțului și agriculturii sale și crescânda prosperitate a porturilor sale.

Întru cât i-a stat prin putință, România lucră spre a face a se statornici, și de drept și prin practică, această libertate nu numai pentru marele fluviu, dără și pentru afluențele sale.

Ast-fel amă închiătat cu Rusia și cu însăși Austria convențiunea Prutului, care deschide navigațiunea acestui riū tuturilor pavilionelor. Noi nu ne putem plânge de esercițiul acestei libertăți, căci îi datorim că Prutul, care mai înainte era un riū mai de tot neexploatat, astăzi transportă anual la porturile Dunării peste două-sute mi kil cereale și a îndoit buna stare a patru județe ale Moldovei.

În timpul Congresului din Berlin, Austria credu momentul oportum de a sustrage, măcar o parte a Dunării, de sub regimul de libertate proclamat de Congresul și de Conferința din Paris din 1856 și 1858.

Prin cele mai sus arătate, s'a stabilit în destul că Europa își păstrase dreptul de supraveghiere a menținerii libertății Dunării pentru tot

percursoa fluviului. Cabinetul de Viena voi a re-strânge esercițiul acestui dreptă numai pe întin-derea Dunării în de afară de otarele sale, adecă de la Porțile-de-feră în jos pînă la gurile fluviului!

Ast-fel plenipotentiarii Austro-Ungariei și isbu-tiră a aduce prin tractatul de la Berlin ore-cară modificări la dispozițiunile tractatului din Paris.

Dați-mă voie, domnule ministru, să vă însemneză aci aceste modificări. Tractatul de la Paris prevede două Comisiuni : una europeană cu scopă determi-nată de a curăți gurile Dunării, și care, după în-deplinirea misiunii acestia, avea a fi disolvată prin o otărîre unanimă a subscriitoriloră tractatului, și o altă comisiune riverană. Și acésta avea aceeași misiune, însă măi întinsă, adecă de a curăți tôte pîedecele de pe fluviu, în tot cursul său, și acésta spre a asigura tuturiloră pavilióneloră libertatea na-vigațiunii.

Acésta comisiune riverană fiind mórtă din în-suși ziua nacerii, și fiind-că tótă Europa îi osîn-dise lucrările, nimeni nu se măi încercă de a o re-învia ; ba tractatul din Berlin o și desființă în modă oficială, de vreme ce drepturile și lucrările ei, cel puțin pînă la Porțile-de-feră, fură incre-dințate tot Comisiunii europene, și acésta după chiar propunerea plenipotentiariiloră Austro-Unga-riei. Ei sperău a sustrage ast-fel Dunărea supe-rióră de sub controlul Europei și de sub regimul de libertate de care se bucură Dunărea de jos.

Ecă ce ȃice articolul 55 din tractatul de la Berlin :

«Regulamentele de navigaȃiune, de poliȃia fluvială și de priveghiare de la Porȃile-de-fer pina la Galaȃi, voru fi elaborate de cãtre Comisiunea europeanã, asistatã de delegaȃii statelorũ riverane și puse in armonia cu acele ce au fostũ sau vorũ fi edictate tru percursul in jos de Galaȃi.»

Permiteȃi-mi, domnule ministru, se ve punu sub ochi lucrãrile preliminare și discuȃiunile ce au urmatũ in senul Congresului, pina cand marele A-reopagu a venitũ la adoptarea testului articolului 55 carele, prin precisiunea sa, ne pote scãpa de tote pretenȃiunile de dominaȃiune ale Austro-Ungariei asupra Dunãrii nostre.

Protocolele Congresului suntũ forte instructive pentru noi.

Tractatul de la San-Stefano, in privinȃa Dunãrii nostre, nu avea de cat unũ singuru articolũ (articolul 112) carele, dupã ce rostesse cã fortãreȃele Dunãrii vorũ fi rase, și cã in apele principatelorũ nu vorũ putea pluti bastimente de resbelũ, sãrșesce a ȃice cã : «drepturile, indatoririle și prerogativele «Comisiunii internaȃionale ale Dunãrii de jos, vorũ fi «menȃnute intacte.»

Dupã ce in senul Congresului, și anume in șe dinȃa din 2 Iuliũ 1878 (Protocolulũ 11), s'a fostũ cititũ articolul 12 alũ tractatului de la San-Stefano, baronul de Haymerlé, alũ duoilea plenipotenȃiarũ

alū Austriei și actualul ministru alū afacerilorū străine, a presintatū înaltei Adunări proiectul alū unei noūi redacțiunii a articolului 12.

Écă acestū proiectū de redacțiune în tótă a sa întindere :

1°. «Pentru a asicura printr'o nouă chiăzășuire libertatea de navigațiune pe Dunăre, tótă partea fluviului de la Porțile-de-ferū pînă la gurile din Marea-Négră este declarată neutră. Insulele situate în cursul acesta și la gurile ei (insulele Șerpilorū) precum și malurile riului, suntu coprinse în această neutralitate.

«In consecință fortificările ce se află astăđi în ființă vorū fi desființate, și nu se va mai învoi d'a rădica altele noūi. Tóte vasele de resbelū suntu escluse din sus-đisa parte a fluviului cu escepțiunea vaselorū ușore, destinate pentru poliția fluvială și pentru serviciul vămilor. Vasele staționare la gurile Dunării suntu menținute, déră nu vorū putea sui riul mai sus de Galați.

2°. «Comisiunea europeană a Dunării de jos, este menținută în funcțiunile séle pe cari le va exercita de la Galați pînă la Mare. Durata ei va trece peste anul 1883, pînă la închiăărea unei noūi înțelegeri; drepturile, îndatoririle și prerogativele séle vorū fi păstrate întregi; immunitățile de cari se bucură stabilimentele séle, lucrările și personalul său în virtutea tractatelorū esistente, suntu confirmate.

«In esercițiul funcțiunilorū séle, Comisiunea euro-

peană va fi independintă de autoritatea statului teritoriului cărui aparține delta Dunării; ea va avea semnalele și insignele séle proprii asupra bastimentelor și stabilimentelor, și va numi însăși pe funcționarii săi. Obligațiunile séle financiare voru face obiectul unui nou regulament, și statutul organizării séle va fi supusă unei revisuiri pentru a-lu pune în armoniă cu nvoile împrejurări.

«Osebit de statele ce iaă parte la Comisiunea europeană în virtutea tractatului de Paris, România va fi represintată printr'unu delegatū.

3°. «Regulamentele de navigațiune și de polițiă fluvială din josul Porților-de-ferū, voru fi conforme cu cele ce aū fostū saū voru fi introduse de către Comisiunea europeană pentru percursul din jos de Galați. *Unū comisarū delegatū de către Comisiunea europeană, va priveghia esecutarea acestorū regulamente.* În percursul între Porțile-de-fer și Galați, comerciul și navigațiunea nu voru fi lovite de nici o tacsă specială care arū avea dreptū țintă de a favorisa comerciul și comunicațiunile pe uscatū, în prejudiciul celorū de pe fluviū.

4°. «În modificarea articolului VI alū tractatului din Londra de la 13 Martiū 1878, esecutarea lucrărilor destinate a face să dispară obstaculele ce opunū Porțile-de-ferū și cataractele navigațiunii, este confiată Austro-Ungariei. Statele riverane ale acestei părți a fluviului, voru da tôte înlesnirile ce li se voru putea cere în interesul lucrărilorū.

«Dispozițiunile articolului VI ale tractatului precitată relative la dreptul de a percepe o tacsă provisoră destinată a acoperi cheltuelile lucrărilor în cestiune, suntă menținute în beneficiul Austro-Ungariei.»

Cum vedeți, domnule Ministru, atâtăia preocupare a plenipotențiarilor Austro-Ungariei a fostă de a sustrage Dunărea din susul Porților-de-feră de sub tutela Europei; în altele, proiectul Austro-Ungariei este fôrte liberală.

Tôtă Dunărea de la Porțile de feră pînă la gurile ei, este declarată neutră împreună cu insulele și chiar cu insula Șerpiloră, precum și însăși țermurile fluviului.

Comisiunea europeană se admite a fi permanentă. Regulamentele de navigațiune și de polițiă fluvială pînă la Porțile-de-feră, aveaă să fie conforme cu acele elaborate de Comisiunea europeană pentru percursul în jos de Galați.

Și Austro-Ungaria singură propunea, ca ună comisară delegată de Comisiunea europeană, să privegheze la esecutarea acestoră regulamente.

Precum vedeți, domnule ministru, Austria singură ea statornicea că nu mai era trebuintă nici de Comisiune mistă, nici de președință permanentă pentru dânsa, pentru a face a se păzi libertatea Dunării de la Porțile-de-feră pînă la Mareă Négră. Regulamentele aveaă a se elabora de Comisiunea europeană, statele riverane aveaă a le esecuta, și

unul delegatului Comisiunii europene avea să privegheze la executarea lor.

Nimic mai simplu, mai drept, mai conform cu interesele europene și cu drepturile de suveranitate ale statelor riverane de pe această întindere, devenite prin același tratat state independente.

Austro-Ungaria nu reclamă nimica pentru sine, de cât învoirea ca ea, în mod exclusiv, să facă lucrările trebuitor la Porțile-de-feră, negreșit spre a realiza promisiunea dată de baronul Hübner în senul conferinței de la Paris din 1858, adecă de a deschide și Dunărea de sus navigațiunii lumii.

Cu toate acestea, ori cât de liberală se părea la întâia vedere, redacțiunea prezentată de baronul Haymerle, lordul Salisbury, al doilea plenipotențiar al Marelui Britanie, aderând la principiile dezvoltate în această redacțiune, a făcut să se observe că textul constituia o legislațiune întrăgă care nu se putea accepta în amănuntele ei, la întâia citire. De aceea ceru ca să fie discutată de Congres în altă ședință.

Principele Bismarck merse mai departe, dîcînd că : « numeroasele amănunte țintite de propunerea ce fu citită, sînt în de afară de sarcina Congresului. Plenipotențiarul sînt adunați pentru a accepta, respinge sau înlocui articulele tratatului de San-Stefano ; dără o regulamentare atît de dezvoltată unui punct special nu pare a nu fi în atribuțiunile înaltei adunări. »

Contele Șuvalof considera ca și președintele Congresului că, această legislațiune, nu putea fi discutată de Congresu în amănuntele ei, dără declara că se credea datoru de a semnala de îndată, că nu înțelega ideia principală din acea redacțiune, adică ce trebuie a se înțelege prin neutralisațiune, care 'i-aru fi întinderea, și în ce scopu este ea cerută?

Lordu Salisbury adaugă că : « Rusia fiind de acum înainte riverană Dunării, unu nouu elementu se află introdus în cestiunile ce atingu navigațiunea fluviulu. Dispozițiuni specialii suntu trebuitoru comerciulu, și Escelența sa doresce ca Congresul să rețină cestiunea amânând cu tóte acestea discuțiunea. »

Principele Gorciacof aduce aminte că : « tractatul de Paris a confirmatú actele tractatulu din Viena asupra libertății navigațiunii fluviali, și că după declarațiunile plenipotențiariloru Rusiei dintr'o ședință precedentă, retrocedarea Basarabiei nu aru putea esercita nici o influință asupra libertății fluviulu. Deci Alteța sa Serenismă nu'și esplică necesitatea nooilor dispozițiunii în această cestiune. »

Principele Bismarck repetă că Congresul nu avea a desvolta cestiunile amănunte asupra căroru puterile interesate suntu în dreptu de a se înțelege între ele, si dără stărui a gândi că propunerea Austro-Ungariei trebuia a se trămite saú la Comitetul de redacțiune, saú la plenipotențiarii Austro-Ungariei, spre a trage din ea principiile majóre, singurele susceptibile de a fi votate de Congresu.

Acésta ultimă opiniune, sprijinită de d. d'Oubril alū treilea plenipotențiarū alū Rusiei, fu priimită de Congresū, și președintele, reluând cetirea articulu-lui 12, Congresul otări ca Imperiul Rusū să fie adăogitū în enumerarea statelorū riverane, și tot atunci recunoscū că România să fie în viitorū represintată în sēnul Comisiunii europene.

În ședința din 4 Iuliū (Protocolul 12), cestiunea Dunării revenind în discuțiune, contele Schuvaloff a venitū și elū cu unū contra-proiectū în care principiile principale erau :

1. Libertatea navigațiunii Dunării sub garanția tuturilorū puterilorū.

2. Menținerea Comisiunii europene.

3. Actul publicū din 2 Noembre 1865, relativū la organisarea acestei Comisiuni, va fi revisuitū spre a fi pus în armoniă cu împrejurările actuali.

«Lucrarea acésta, —dice contra-proiectul sēū, — va fi confiata unei Comisiuni specialī în care se vorū admite Comisarī ai tuturilorū statelor riverane, și se va supune la cercetarea și saucțiunea definitivă a unei Conferințe de represintanți.»

Principele Bismarck voi a face a se observa că erau puține doesebiri între propunerea rusescă și între acea Austro-Ungară. Totuși baronul Haymerle arētă diferențele ce esistaū între ambele teste, și sfērși dīcēnd că : «modificațiuni la unū tractatū solemnū îi pare Escelenții sēle că nu potū fi hotărīte

de către uă Comisiune specială, și că trebuesc a fi consfințite de către autoritatea Congresului.»

Aci mă simtū fericitū, domnule Ministru, de a vedea pe plenipotențiarul Austro-Ungariei susținēnd principiul dreptū și salutarū că: *«modificațiunī la unū tractatū solemnelū nu potū fi hotărīte de o comisiune specială, dēră trebuie a fi consfințite prin autoritatea Congresului.»*

De aceea mă și măgulescū a crede că baronul de Haymerle, consecinte cu cele susținute de Escelența sa în sēnul congresului de Berlin, «nu va consimți ca comisiunea specială de la Galați să facă modifițațiuni la tractatul de la Berlin saū să introducă inovațiuni neprevēdute de acelū tractatū» de exemplu inovațiunea de a se da Austro-Ungariei dominațiunea exclusivă a Dunării între Porțile-deferū și Galați.

Același protocolū (No. 12) ne arată că înalta adunare, după propunerea președintelui, a decisū ca unū plenipotențiarū Austro-Ungarū și unū plenipotențiarū Rusū să se adune cu unul din colegii lorū spre a găsi o înțelegere între ambele teste.

Pentru acēsta aū fostū aleși baronul Haymerle, dl. d'Oubril și contele St. Valier.

În aceeași ședință găsimū o declarațiune importantă pe care nu trebuie s'o perdēmū din vedere fiind-că ne va putea servi la timpū. La uă observațiune a lordului Salisbury despre sistemul ce Marea Britanie are pentru cestiunile navigațiunii-

Dunării de jos, principele Bismarck a răspunsă că : «opiniunea ce represintă Dunărea ca marea arteră a comerciului germană cu Orientul, se razimă pe o ficțiune, și vasele germane venind din susul Ratisbonei nu scoboră Dunărea pentru a esporta mărfurile germane în Orientă.»

După acésta, urma citirea propunerii austriace ; și este de notată că nu în propunerea austriacă, ci în cea rusescă se prevedea o comisiune specială chămată de a revisa organisarea comisiunii europene și de a regulamenta cestiuă privitoare la Dunăre; că nu Austria ci tot Rusia a făcută obiecțiună în contra propunerii austriace care cerea ca să fie conformitate în regulamentele de navigațiune și de polițiă fluvială pe tot percursul Dunării în jos de Porțile-de-feră.

La obiecțiunea celui de ală duoilea plenipotențiar ală Rusiei (contele Schuvaloff) că acésta propunere austriacă prejudeca situațiunea statelor riverane, însuși contele Andrassy socoti de cuviință de a lua cuvântul și de a insista asupra *cualității practice de a se statornici principiul unității regulamente-loră de navigațiune.*

La finitul acestei ședințe, plenipotențiară Rusiei, Austriei și Franciei, au presintată Congresului modifițațiunile propuse de dînșii în unanimitate și din cari cea d'ântăea era respingerea comisiunii specială și a reservei în favórea stateloră riverane pentru a regulamenta ele cestiuăle Dunării pînă

la Galați, — cerută acésta de plenipotențiarul rus, — și adoptarea principiului unității regulamentelor pentru tótă întinderea Dunării de la Porțile-de-feru în jos, și îndrituirea comisiunii europene de a face ea regulamentele, — cerută acésta de plenipotențiarul Austro-Ungar.

Testul ast-fel elaborat de plenipotențiarul mai sus citați a fost adoptat în unanimitate de Congres, și înscris, în tótă a sa coprindere, în articolul 55 din tratatul de la Berlin.

Din testul acestui tratat și a protocélor Congresului rezultă acum că starea legală a cesiunii Dunării este cea următoare :

I. Libertatea navigațiunii Dunării este plină și pusă sub garanția colectivă a Europei. Drepturile excepționale pentru staturile riverane (cabotagiul etc...) au fost respinse de întregul Congres.

II. Austro-Ungaria nu are nici o pozițiune excepțională sau privilegiată pe Dunăre între cele-l-alte puteri subscriitoare tratatului, afară de dreptul că i s'a dat de a sparge Porțile-de-feru, spre înlesnirea navigațiunii.

III. Comisiunea specială a statelor riverane nu mai există, ea a fost chiar combătută de plenipotențiarul Austro-Ungariei și Congresul s'a unit cu opiniunea lor.

IV. Regulamentele de navigațiune și de poliția fluvială pentru tótă întinderea Dunării de la Porțile-de-feru până la Galați, trebuie a fi puse în armonia

cu cele cari suntă sau vorū fi făcute în privința Dunării de la Galați pînă la gurile ei.

Lucrarea lorū este încredințată comisiunii europene asistată de delegații statelor riverane. Comisiunea europeană se recunósce permanentă.

V. Modificațiunii la acéstă stare legală, consacrată printr'unū tractatū solemnē, nu se potū face prin comisiunii specialī, principii nooi putēndu-se consfinși numai prin autoritatea unui congresū.

O mai repetū, domnule Ministru, acéstă este starea legală care reguléză navigațiunea Dunării. Măntinerea acesteī stări legalī, apărarea ei din tóte puterile nóstre, este salvarea nóstră. În de afară de ea nu potū fi de cât pericule mari pentru interesele nóstre politice și economice, pentru suveranitatea nóstră, pentru siguranța nóstră în mijlocul statelorū puternice ce ne înconjóră.

Amū fostū lungū, domnule Ministru, spre a desvolta deosebitele fase prin cari a trecutū cestiunea Dunării, și spre a statornici cu date și cu testuri certe *starea legală* care este singura nóstră putere în contra poftelorū străine.

Décă este cine-va care este pedepsitū de o asemenea lungă desvoltare, acesta suntū, eū, carele amū trebuitū să consacru multū timpū spre a aduna materialul, spre a studia cestiunea, spre a face redacțiunea și ast-fel să potū pune cestiunea în stare subt ochii domniei-vóstre.

Suntū însă respłătitū de ostenelele mele prin con-

sciința că 'mă am făcută datoră, aretându-vă lupta constantă, energică, neîntreruptă în cursă de 25 ani a guvernului Austro-Ungar pentru a'și întemeia dominațiunea pe Dunărea de jos, pentru a face din marea arteră, un fluviu, decât nu germană, — de vreme ce principele Bismarck a repudiat această nedumerire, — dără cel puțin un fluviu Austro-Ungar ca ast-fel aquila imperială să'și pótă înfige căngile pe marile debușuri ale comerțului și ale puterii în orientă, *Salonic și Sulina!*

Eă suntă departe de a osindi din punctul de vedere ală marilor concepțiuni politice acestă traviu energic ală ministrilor Austro-Ungariei. Eă admiră patriotismul loră, activitatea loră, tenacitatea loră pentru a întinde dominațiunea imperiului, pentru a spori puterea și gloria frumoșei loră patrii! Nu de astăci ci de mulți ani, nu într'o simplă notă ci de la tribuna țerei mele, amă arătătă profunda mea admirațiune pentru marele bărbat de stat ală Austro-Ungariei, contele Andrassy, căruia Austriacii și Ungurii suntă datoră a'și redica încă în vieță statue pe piețele Vienei și Pestei, pentru marile folóse ce prin tractatul de la Berlin a sciută a dobîndi întinsei sele patrii!

Cu durere, dără cu admirație, imă amintescă cuvintele, cari la mésa verde a Congresului se adresaă plenipotențiarilor Ruși, ori de câte ori acestia se împotriveaă la vre-o cerere a plenipotențiarilor Austro-Ungari. «Dără vă dămă Basarabia!» Cu a-

ceste cuvinte comitele Andrassy a silitu pe Rusia a renuncia la multe din stipulațiunile tractatului de San-Stefano, cu aceste cuvinte elu a căpătatü Imperiului Habsburgilorü Bosnia și Herzegovina, elu a respinsü Serbia de la o pré mare apropiere de ota-rele acestorü douë provinciü, elu a făcutü de s'a recunoscutü Austro-Ungariei dreptul de a dispune singurä de Porțile-de-ferü, nu spre a le sparge ci spre a le păstra ca cetate formidabilä a Ungariei!

Daca ași fi Austriacü saü Ungurü ași läuda pinä la cerü acéstä politicä a contelui Andrassy, urmatä astädi de baronul Haymerle cu nu mai pučinä activitate, inteligință și patriotismü austriacü.

Însä eü suntü românü, și credü că Romäniü suntü datori a combate stäruințele Austro-Ungariei de a ne räpi Dunärea, cu aceeași ardóre și vigóre cu cari amü combätutü Rusia cândü ne ceru Basarabia.

Domnia-vósträ, domnule Ministru, carele, suntü sigurü, cugetați și simțiți ca și mine, imi veți erta acéstä micä digresiune, făcutä spre a constata că lucrarea mea nu purcede dintr'unü spiritü sistematicü de ostilitate în contra Austro-Ungariei, fiind-cä noi, națiune micä și pacinicä, nu trebuie së avemü simțiménte rele în contra nici unei puteri străine, dérä tot-o-datä trebuie în contra orü-cui a ne apăraü drepturile și interesele.

Vinü acum, domnule Ministru, la cererile actual ale Austro-Ungariei precum ele suntü formulate în

anteprojectul prezentat Comisiunii Dunărene în Decembrie anul trecut.

Acestu anteprojectu este, precum amu mai spusu, însuși actul sa regulamentul de navigațiune redigiatu la Viena în 1857-1858 de comisiunea rusescă creată prin tractatul de Paris, cu singura deosebire că e o nouă edițiune, revădită, corectată și considerabilă sporită.

Anteprojectul are aceleași vițuri de formă și de fond ca și actul comisiunii riverane din 1857 :

a) Ca și acelu act, anteprojectul omite cu intențiune recunoscerea libertății de navigațiune a Dunării, cel puțin pe partea care are pretențiunea de a o regula.

b) Nu vorbesc în modu explicitu de dreptul exclusiv al statelor riverane pentru esercitarea cabotagiului fluvial, dera îndată ce principiul libertății Dunării este omis, drepturile exclusive ale statelor riverane rees de la sine.

c) Prin autoritatea exclusivă ce creează, prin regulamentul serviciului piloților, prin mai multe alte restricțiuni, navigațiunea Dunării române se află pusă cu totul în condițiunile restrictive coprinse în actul din 1857 pe care Europa le-a respins prin Conferința de la Paris și cari și sunt în opozițiune cu tractatul de la Berlin.

Însă partea cea mai îngrijitoare din acastă lucrare este instituirea unei comisiuni pe care anteprojectul o califică de *mistă*, necutezând a i da denu-

mirea de *riverană* și în care Austro-Ungaria își face partea leului, asigurându'și președința și votu preponderant în casu de paritate de voturi, ceea ce prin însuși natura lucrurilor va fi totu d'a-una. Voiu spune mai jos pentru ce.

Și mai înainte de toate, permiteți-mi, domnule ministru, de a combate crearea unei comisiuni riverane specială, d'ânteiu pentru că ea este contrariă tractatului de la Berlin și alu doilea pentru că nu sunt elemente îndestulătoare spre a crea o asemenea comisiune.

Mă esplicu: Tractatul de la Paris înțelegea că navigațiunea Dunării în tot cursul ei să fie regulată prin o Comisiune compusă de toate statele riverane. Acestea erau numeroase: Würtembergul, Bavaria, Austro-Ungaria, Turcia, Serbia, Moldova și Valachia. Tractatul de la Berlin înțelege a regula navigațiunea Dunării numai din jos de Porțile-de-feru pînă la Galați. Pe acéstă întindere există numai trei state riverane: Serbia, Bulgaria și România. Ba încă, căutând bine, vomu găsi că pe acéstă întindere există numai două state adevăratu riverane: Bulgaria și România. Serbia este un adevăratu statu riveranu pe Dunărea numai din susul Porților-de-feru. Acolo ea se află față în față cu Austro-Ungaria, acolo ea are interese majore de regulatu cu dinsa saū de apăratu în contra ei! În jurul Porților-de-feru Serbia n'are de cât uă mică întindere de țermuri; pe acéstă întin-

dere ea n'are de locū saū fôrte puține interese de sprijinitū. Serbia va fi dēră indiferentă la tot ceea ce privesc Dunărea de jos, adecă de la Porțile-de-ferū pînă la Galați, și prin urmare ea va putea face fôrte ușorū concesiuni Austriei în josul Dunării spre a putea scăpa de a face concesiuni mai importante pentru dinsa, adecă mai în sus de Porțile-de-ferū. (1)

Așa dēră adevărate state de la Porțile-de-ferū în jos suntū numai România și Bulgaria. Însă ce comisiune serioasă arū putea fi aceea care arū avea numai două membrii? Europa nici s'a gînditū nici s'arū putea gîndi de a crea saū a recunósce o asemenea comisiune.

Și tocmai din acéstă imposibilitate, Austro-Ungaria voesce a trage unū argumentū spre a cere ca și ea sē fie priimită în sēnul acestei Comisiuni numită ast-fel *Comisiune mistă*. Și fiind-că, statū mare și independentū, Austro-Ungaria n'arū putea admite ca delegatul seū sē aibă de președinte pe delegatul Bulgariei care nu este încă statū independentū, așa ea reclamă pentru sine președința de dreptū cu votū preponderantū. Însă în asemenea casū, chiar decă arū fi ca România și Bulgaria sē consimță a face parte din acéstă comisiune, acéstă n'arū avea pentru aceste două țeri altū rezultatū de cāt acelu

(1) Purtarea delegatului Serbiei în sēnul Comisiunii din Galați a justificatū prevederile mele.

de a recunoște formală voința Austro-Ungariei și legile ei.

În adevăr, precum am arătat, Comisiunea fiind compusă de patru membrii, delegatul Austro-Ungariei va avea pururea lângă sine pe delegatul Serbiei. Ast-fel chiar în cazul când delegatul Bulgariei ar fi alături cu delegatul României, totuși și pururea cererile Austriei vor fi precumpănitore, căci sașu delegatul Austro-Ungariei fiind presidentu cu votu preponderantă, prin însuși acesta opiniunea lui va fi legea făcută de comisiune.

Austro-Ungaria va deveni dără putere esecutivă, putere stăpână pentru totă întinderea Dunării române, adecă de la Porțile-de-feru pîna la Galați. În dispozițiunea ei arbitrară va fi de a comanda în porturile nôstre, de a regula sașu restrânge serviciul piloșitoru, de a umple tot litoralul nostru cu inspectori, subt-inspectori și alși funcționari Austro-Ungari,—pe cari deja îi și prevede anteproiectul de a crea pentru acestia centruri de reședință în România și în Bulgaria,—acesta asemenea o prevede ante-projectul.

În fine, fără voia Austro-Ungariei, România nu va putea nici măcar face pe țermurile ei lucrările de utilitate publică cerute de interesele ei proprii. Noi, fără consimțimântul Austro-Ungariei, nu vom putea face chiar poduri spre înlesnirea comunicațiilor și a comerțului între ambele țermuri. Acesta o dice testual articolul 2 din ante projectu. Tote cele-

I-alte articule din elū, suntū atâtea loviri făcute drepturilorō nōstre naționale și economice.

Ce este dēră de făcutū? Este de a combate anteprojectul din tōtă puțința nōstră, precum deja 'lū-a combătutū comisarul nostru și cu dēnsul majoritatea membrilorō Comisiuniū; este de a sprijini și de a dovedi că acestū anteprojectū este reînvierea actului de la Viena din 1857-1858 pe care Europa întrégă 'lū-a respinsū în Conferința de Paris; este de a arēta că elū este contrariū articolului 55 din tractatul de Berlin; este în fine pentru noi de a 'lū respinge ca călcătorū drepturilorō nōstre de statū independētū, stăpânū liberū și întregū pe teritoriul nostru, pe țermurile nōstre, pe apele nōstre!

Însă, domnule ministru, pōte voiū fi întreatū dēcă acestū anteprojectū va fi respinsū, ce este de pus în locū, care este soluținnea de sprijinitū? Căci, în fine, și acēstă mare întindere a fluviului trebuie a avea regulamentele sēle și autoritățile sēle cari sē le esecute saū cari sē privegheze la esecutarea lorū! Ce este de făcutū? Este de a ne ține strânși și tari pe terenul legalității. Acestū terenū este art. 55 din tractatul de la Berlin care este clarū, precisū, îndestulătorū și nu dă locū la nici unū equivoc! și ține sēmă de tōte drepturile, de tōte interesele și ale celorū mari și ale celorū mici.

După testul acestui articol 55 :

1) Regulamentele de navigațiune, de polițiă fluvială și de supraveghiere de la Porțile-de-ferū pînă

la Galați, aș a fi elaborate de Comisiunea europeană asistată de delegații statelor riverane. Aceste state s'aș și precisatș : suntș Serbia și Bulgaria, și delegații lorș s'aș și invitatș a veni sș la parte la sesiunea de toamnă a Comisiunii.

2) Aceste regulamente aș a fi puse în armoniă cu regulamentele ce s'aș făcutș sau vorș avea a se face pentru cursul de la Galați la Marea-Negră.

În acășta comisiune europeană suntș de dreptș represintate Austro-Ungaria și România. Hei bine, delegatul Austro-Ungariei va apăra interesele particulare ale țerei sële. Asemenea și delegatul României în sênul acestei Comisiuni, va putea sprijini ideea unș cabotagiș rezervatș numai statelor riverane. Nu 'lș-aș sștutș însă de a înainta prea multș în acășta cerere, temêndu-mș sș nu rêmâe singurș de ideea sa ca condamnatș, și de dreptș și de faptș, și acășta încă de la 1857!

Însă ni se va întêmpina pôte, cine va esecuta, cine va supraveghea esecutarea credinciosă a acestorș regulamente? Tot tractatul de Berlin ne va da respunsul. Regulamentul de supraveghiere îlș va face comisiunea Europeană, dreptul de supraveghiere este dêră alș ei, êră esecutarea acestorș regulamente aparține, și trebuie sș aparțină, exclusivș fie-căruș statș riveranș și pe întinderea țermurilorș sële.

Acesta este unș dreptș inherentș suveranității statelorș libere și independinte.

Însă totuși mi se va objecta, dar supraveghțarea care este dată comisiunii europene prin cine, la fața locului, se va exercita, căci arū fi prea greū, și pōte chiar imposibilū, ca întręga Comisiune sē îndeplinescā acēstā sarcinā ?

La acēsta voiū întēmpina :

Cine va opri pe Comisiunea europeanā ca, precum ea rinduesce din sēnul ei deosebite comisiuni, tot așa sē însarcineze în fie-care anū pe mai mulți comisari delegați, saū și numai unul din sēnul ei, cu îndatorirea și cu dreptul de a priveghia ca tōte statele riverane sē esecute întocmai regulamentele precum acestea vorū fi edictate de Comisiunea europeanā ?

Însăși plenipontențiarī Austro-Ungariei în sēnul Congresului din Berlin aū propusū acēstā soluțiune.

Prin ultima domniei-vōstre depeșā telegrafică, domnia-vōstrā îmi observați că n'ați găsitū acēstā soluțiune în protocolul No. 11 ce v'amū indicatū.

Acēstā soluțiune există însă testualū în acēstū protocolū. Dați-mī voiā sē vē citezū propriile cuvinte estrase din proiectul presintatū de baronul Haymerle. Écă-'lū :

3) Regulamentele de navigațiune și de polițiā fluvialā în josul Porțilorū-de-ferū, vorū fi conforme cu acelea ce aū fostū saū vorū fi introduse de către Comisiunea europeanā în jos de Galați.

Unū comisarū delegatū de către Comisiunea europeanā va priveghia pentru esecutarea acestorū regulamente.

Acastă redacțiune s'a priimită de tot Congresul cu singura variantă că în tractatul de la Berlin dreptul de priveghiare ce baronul Haymerle avea ca să se încredințeze unui comisarū delegatū, Congresul l'ă-a rezervatū întregel Comisiunii europene; căci în testul tractatului, după cuvintele de : «*regulamentele de navigațiune și de polițiă fluvială,*» aflate în redacțiunea plenipotențiarilor Austro-Ungari, Congresul a adăogitū cuvintele : «*și de priveghiare.*»

Așa déră, decă ne vomū ține strictū de testul tractatului, amū putea susține că supraveghierea executării regulamentelor de navigațiune nu s'arū putea face de cât de Comisiunea europeană *întrégă* éră nu de unū comisarū delegatū.

Am ajunsū, domnule Ministru, la sfirșitul studiului meū, și mă voiū resuma repetând cuvintele următóre ale patriotului nostru comisarū : «*Împrotivirea la libertatea Dunării, cât și tutela sub care voesce a ne pune Austro-Ungaria, suntū în contra intereselorū nóstre atât economice cât și politice. Suntemū statū suveranū și nu trebuie perdutū din vedere că una din causele pentru cari statele occidentali iaū interesū la esistența nóstă, este aceea că suntemū și trebuie să rămânemū stăpâni pe acastă mare arteră care servă de drumū lumii asiatice spre a intra în Europa de la gurile ei pînă la Porțile-de-ferū!*»

După ce colonelul Pencovici combate cererea

Austro-Ungariei de a intra în comisiunea mistă, apoi cercetază interesele Austro-Ungariei a face această cerere și adaogă :

«Are Austro-Ungaria interesu de unu ordinu și mai mare : împiedicarea importului din Occidentu, spre a face unu monopolu din petrecerea industriei séle în țările udate de Dunăre, împiedicarea pavilionului străinū spre a ne face să transportămū produsele nōstre numai sub pavilionul seū, care va fi protegiatū.

Déră tocmai acestea suntū în contra intereselorū nōstre cele mai vitali! Noī, și Europa cu noī, avemū interesu ca Dunărea să fie de totū liberă pentru ca vasele străine să vie cu înlesnire să ne aducă eftinū industria străină ce importămū, și apoi, făcēnd concurență între dēnesele, să pōtă strebate tot lungul fruntariei nōstre și să ne pōtă lua cât se pōte mai puținū pentru transportul productelorū nōstre.»

Acesta este limbagiul care trebuie să 'lū ținemū și pe care mi 'lū-ați recomandatū de a 'lū ține guvernului pe lingă care suntū acreditatū.

Pe luciul Dunării, a căriea întindere este a regulamenta, suntemū statul cu țermurile cele mai întinse. Avemū déră dreptul de a vorbi și de a fi ascultați, cu mai multă tăria și cu prioritate asupra tuturilor celorū-l-alte state, fie riverane, fie neriverane ! Europa ne va asculta ! Înșă trebuie să-ī spunemū francū ce ne dōre și ce voimū !

Acésta ni se cere ! și numai așa făcând vom fi ascultați, și drepturile și interesele noastre vor fi salvate !

Politica Europei occidentale în privința țărilor orientale este dréptă, bine-voitoare și folositoare. Ea, nu de astăzi, proteje formarea și dezvoltarea statelor mici menite de a mosceni pe bătrânul stat Otoman carele se stinge. Acésta politică voiesce ca aceste state să trăiască și să crească pentru a ajunge a avea o vieță și o putere propriă a lor, érá nu de a fi saú a deveni un instrument, când alú unuia când alú altuia din marile state limitrofe.

România mai ales, prin pozițiunea sa geografică, chiamată de a opri ciocnirile între puternicii săi vecini, stăpână a gurilor Dunării și a cei mai mari părți a fluviului, cu anume misiune de a apăra acestu mare fluviu, *ca unu interes europeanu*, are mai cu deosebire datoria și interesul propriei săle existențe, de a fi credinciosă acestei politice mântuitoare.

Posițiunea noastră ne impune o conduită de ordine și de pace ; *nu trebuie să fimu agresivi în contra nimenui*. Și chiar când suntem nevoiți, precum este cazul de față, de a nu ne uni cu cererile vecinilor nostri, de a rezista la pretențiunile lor, acésta trebuie s'o facem în modu de a dovedi că noi resistăm pentru că pozițiunea noastră politică, pentru că interesele noastre naționali saú economice, ne impuă datoria de a nu ceda, érá nu că resistăm saú cedăm

pentru că ni s'a ȃisū din o altă parte sē cedămū saū sē resistămū.

Când noi amū resistatū cererilorū Rusiei de a'ī ceda Basarabia, noi ne-amū făcut datoria către patria nōstră, către părinȃii nostrii, către urmașii nostrii. În zadar și pe nedrept amū fostū bănuii că resistenȃa nōstră ne era însuflată de o putere vecină. Sē dovedimū că acēsta n'a fostū, că acēsta nu pōte fi, sē dovedimū că atunci când se atinge de apārarea drepturilorū și intereselor nōstre, noi ne facemū datoria în contra orī-cui, fără osebire !

Sub pedeapsă de sinucidere suntemū datorī de a apāra libertatea Dunării ca unū interesū Europeanū ; numai așa ea va remānea Dunāre romānă.

Scriind asemenea cuvinte nu amū ascultatū de cāt glasul, nu amū avutū în vedere de cāt actele generaȃiunii din care, și domnia-vōstră și eū, facemū parte, generaȃiunea care a făcutū o Romāniă !

Nu dēră, după o luptă de patru-ȃeci de ani pentru a ne da o patriă unită și de sine stătătoare ; nu după ce, cu preȃiul sângelui generosū a mii din fii țerei vērșatū pe câmpiele Bulgariei ; nu după ce, cu grele sacrificie bănesci, amū devenitū stăpāni pe căile nōstre ferate, marea comunicaȃiune pe uscatū, vomū sacrifica ușorū Dunārea, marea comunicaȃiune pe apă, singură care ne pune în contactū cu naȃiunile occidentale, singura care lēgă de esistenȃa nōstră naȃională unū interesū Europeanū.

Primiȃi, etc.

Kogālniceanu.

II

MEMORIŪ DATŪ AMBASADORULUI. . . .

DE MINISTRUL ROMÂNIEI LA PARIS IN DECEMBRE 1880.

(Traducțiune din limba franceză.).

In luna decembre 1879, comisiunea europeană a Dunării pe care tractatul din Berlin a însărcinat-o cu elaborarea regulamentelor de navigațiune, de poliție fluvială și de supraveghiere pentru partea fluviului cuprinsă între Pôrțile-de-feră și Galați, încredință unei sub-comisiuni grija de a pregăti ună anteproiectă privitoră la cestiune. Acăstă comisiune avea a se compune din trei membri represintând *state neriverane*; și ca atare fură aleși delegații Germaniei, Austro-Ungariei și Italiei.

Dupre anteproiectul elaboratū de către acăstă comisiune, aplicațiunea regulamentelor proiectate era atribuită unei comisiuni miste, a căriea Austro-Ungaria ară avea președintă perpetuă cu glasū preponderantū. Câte-va considerațiuni vorū areta fôrte clarū, că acăstă dispozițiune a anteproiectulū este contrariă spiritulū ca și testulū tractatului din Berlin, și că ea este tot atât de păgubitore intereselor comerciali ale Europei, cât și acelora ale Principatelorū danubiene în particularū.

Pentru navigațiunea fluviilorū percurgând mai

multe state, Congresul de Viena pusese principiile pe cari tractatul de Paris le aplică Dunării; acestu ultimă actă statornici că fluviul va fi deschisă tuturor pavilionelor, și că această stipulațiune, care va face parte din dreptul publică europeană, va fi pusă sub garanția Puterilor subscriitoare. In acestu scopă, Congresul instituă o comisiune a statelor riverane, a căriea misiune principală era de a face să dispară obstaculele materială, cari împiedecă această mare arteră europeană, și de a-i asigura perfecta navigabilitate pe *totă percur. ul său*. Spre a grăbi deservirea acesteia opere importante, Congresul de Paris creă, în modă escepțională, o altă comisiune compusă din delegații marelor puteri, și însărcinată în specială de a curăți gurile Dunării de paturile selee de nisipă și de a pune navigațiunea părții de jos a fluviului în cele mai putincioase bune condițiuni.

Ambele comisiuni se puseră imediată la lucru, dără cu rezultate cu totul deosebite. Comisiunea europeană, făcu, la gurile Dunării, lucrări admirabile cari deschiseră acestu fluviu la toate pavilionele; ea merită prin această simpatiile țerilor limitrofe, precum și recunoscința comerțiului lumii întregi.

Comisiunea statelor riverane, întrunită la Viena sub președința Austriei, nu făcu tot așa.

In locă de a urmări opera ce'i fusese încredințată, ea îi substitui o altă lucrare cu totul contrariă; întemeindu-se pe pretinsul dreptă exclusivă ală riveranilor de a face cabotagiul, ea voi a împiedeca

daca nu și a exclude paviliónele puterilor maritime.

Lucrarea sa care era, cum a ȳisă lordū Clarendon, dominată prin cugetarea de a asigura Austriei posesiunea întregă a Dunării-de-sus, permițendu'i tot-o-dată de a participa la navigațiunea de jos a fluviului, și *de a o face s'c' dobîndescă a-t-fel avantaje p'rtini'óre și esc'usive*, a fost respinsă de către conferința de la Paris din 1858, ca contrariă principiului fundamentalū alū libertății Dunării. Prusia, în deosebi, combătu cu energiă acéstă lucrare.

De atunci, adecă de două-ȳeci de ani, Comisiunea riverană n'a mai funcționatū. La Congresul de la Berlin, marele puteri preocupate despre necesitatea de a da lumii pacea, nu vȳdură în cestiunea Dunării de cât o cestiune secundară de regulatū.

Guvernul rusū, în particularū, tinȳnd a dovedi, că reînapoierea p'rtii Besarabiei carei fusese luată prin tractatul din Paris, în *vedere de a mai bine asigura libertatea Dunării*, nu arū aduce nici-o restricțiune acestei libertăți, puse, spre a ȳice așa, pȳna în mȳna plenipotențiarilor Austro-Ungariei. În adevȳrū acelū carele formulă acéstă redacțiune pe care Congresul o priimi, fără a face în ea vre-o modificațiune importantă, fu chiar baronul de Haymerlé, alū doilea plenipotențiarū alū acestei Puteri, și astă-ȳi Ministrul sȳu alū afacerilor strȳine.

Testul însuși presintatū de acestū diplomatū deveni art. 55 alū tractatului; comisiunea europeană

dobîndia unû caracterû permanentû și priimla misiunea de a elabora regulamentele de navigațiune, de polițiã fluvialã, și de supraveghiare pentru partea Dunãrii cuprinsã între Porțile de-ferû și Galați.

Prin acestû articulu, Austro-Ungaria isbuti, cel puțin în modû tacitû, de a sustrage Dunărea-de sus de sub jurisdicțiunea statelorû riverane, a cărorã comisiune, ne mai avênd locû de a funcționa, se aflã suprimatã de faptû.

Este de remarcatû, cã nici în testul articulu-luî 55, nici în protocoalele Congresuluî, nu se gãse-sce nimica, care sã arãte cã Austria arû fi fostû avênd intențiunea, la acea epocã, fie de a face a se menține comisiunea riveranã, fie de a i se substitui o altã ; prin urmare cugetarea de a atribui acesteî puteri președintã, cu glasû preponderantû a comisiuniî miste de care este vorba astãđi, n'a pututû asemenea a se produce în Congresû.

Mai multû âncã; când plenipotențiarîi ruși făcurã propunerea de a se trãmite la comisiunea europeanã cesiunile de ordinû secundarû, privitóre la Dunăre, baronul de Haymerlé se opuse la acêsta, đicênd cã introducerea de noue principîi, saû modificarea a acelorû principîi deja admise, nu putea sã fie de cãt de competența Congresuluî.

Așa dërã, suntemû în dreptû de a afirma, cã tot ce astã-đi cere Austro-Ungaria este în contradicere manifestã cu doctrinele ce acêstã putere a emisû în sênul Congresuluî.

Să adăogăm că stabilirea acestei comisiunii miste, cu constituarea particulară ce se pretinde a i se da, ară asicura Austriei pe Dunăre *acea pozițiune de stată privilegiată*, ce de ună quartă de seculă, tôte pute-terile n'ău contenitū de a-i contesta.

Ș'apoi, care ară fi utilitatea acestei comisiunii ?

Articolul 55 ală tractatului de la Berlin prevede tot, regulăză tot, satisface la tôte, și elă este atât de precisă, că nu se pôte înțelege, că elă ară putea da locă nici la multe interpretațiuni, nici la oră ce regulațiune nouă.

Ce ăice acestă articulă ? Simplu acésta : «regula-mentele de navigațiune, de poliția fluvială și de su-praveghiare, de la Porțile-de-feră pînă la Galați, voră fi elaborate de către comisiunea europeană, asistată de delegații stateloră riverane, și puse în armoniă cu regulamentele cari suntă saă cari se voră edicta pentru percursul în jos de Galați.»

Deci, comisiunea europeană nu are de cât a îndeplini curată și simplu misiunea care i-s'a dată; ea nu are de cât a da regulamentele cari-i aparține de a face. Acéstă lucrare o-dată sėvirșită, statele riverane voră avea a o aplica : acesta este dreptul loră ca state suverane; acésta este datoria loră ca state riverane. Acésta este consecința ce resultă tot atât din principiile cari — de la tractatul de Viena — suntă intrate în dreptul publică europeană, cât și din articolul 55 elă însuși ; nestipulând vre ună modă escepțională de aplicațiune pentru regulamen-

tele ce elu prevede, acestu articolu intăresce doctrina dreptului comunu. Și cu tôte acestea, tocmai pe pretinsa tăcere ce articolul 55 păzesce în această privință, Austro-Ungaria se întemeiază spre a susține, că este utilitate și necesitate a crea comisiunea mistă pe care ea o cere. Este ușorū de a arăta că această argumentațiune conduce la rătăcire.

La Congresul din Berlin, în ședința din 2 Iulie 1878 (protocolul 11) baronul Haymerlé propusese, ca supraveghierea esecutiunii regulamentelorū ce erau de făcutu să fie încredințată unuī comisarū delegatū de către comisiunea europeană. Hei bine, această este tocmai mai singura din propunerile făcute de Austria în această materie, pe care Congresul a înlăturat-o. Acestu faptu arū ajunge spre a stabili, că intențiunea înaltei adunări a fostu de a atribui și de a păstra comisiunii europene întregi supraveghierea esecutării regulamentelorū ce ea arū avea de elaboratū. O altă împrejurare îndeplinesce demonstrațiunea : testul propunerii originali a Austriei nu punea d'înteu în atribuțiunile comisiunii europene de cât regulamente *de navigațiune și de polițiă fluvială* ; Congresul a adăogatū la acestu testu cuvintele : *și de supraveghiare*. Acesta rădică ori ce îndoială.

In resumatū deci :

Congresul a înțelesū a nu încredința de cât însuși Comisiunii europene supraveghierea ce arū putea necesita esecutarea regulamentelorū sele.

Congresul n'a voitū ca esecutarea regulamente-
lorū acestora sē fie încredințată altora de cât însuși
statelorū riverane.

Congresul n'a voitū ca atribuțiunile și respon-
sabilitatea Comisiunii europene, sē fie scădute prin
creațiunea unei noue Comisiuni.

Ce se pōte conchide din acēsta, de cât că : a-
cēstā supărăciōsă comisiune mistă, pentru care
Austro-Ungaria pledēză cu atâta căldură, în cât
nu se ocupă de a se înțelege cu însuși ea, este o
inovațiune pre cât neutilă pe atât și contrariă
tractatelorū, pre cât nejustificabilă pre atât și peri-
culōsă ? Neutilă, pentru că nici o misiune nu i se
pōte da care deja sē nu fi fostū datā altora; —
contrariă tractatelorū, pentru că nimica în testurile
lorū nu 'i autorisă înființarea, și că tōte i se împo-
trivescū;—nejustificabilă, pentru că ea jicnesce drep-
turile de suveranitate ale staturilorū Dunării de
jos;—periculōsă, pentru că ea compromite resulta-
tele ale uniea din operile cele mai importante și cele
mai norocite ale diplomației europene.

Primind creațiunea acestei comisiuni miste subt
orī-ce formă ea s'arū presiuta, Europa arū con-
tribui directū a scădea acea libertate a Dunării, pre
care ea a voitū a o garanta, și pre care Austro-Un-
garia pururea a considerat-o ca contrariă interese-
lorū séle politice și comerciali. Acēstā cugetare
reese clarū din a-nume întârziarea pusă de Austro-
Ungaria de a curăți Dunărea de stincele cari, la

Porțile-de-feră îi împiedică cursul, de și de douăzeci-și-doi de ani ea a luat îndatorirea, de două ori reînnoită de atunci, de a le sparge.

România, care a satisfăcut la toate obligațiunile rezultând din tratatul de la Berlin, ori cât a fost de dureroase mai multe din clausele lui, este în drept de a reclama în contra a oricărei violațiuni a articolului 55. Singur, acest articol îi asigură un adevărat folos, lipind de Principat un mare interes european; ea n'ar putea admite, ca acest articol să fie lăsat de o parte, fără a protesta din toate puterile; ea ține la acest articol; și plină de încredere în justiția Puterilor, ea îl cere riguroasă respectare.

Ș'apoi interesul particular al României este aicea în acord cu interesul general al Puterilor; articolul 55, care are de obiect de a determina condițiunile libertății Dunării, dă asemenea fie-cărui stat facilitatea de a regula pacific, în sênul Comisiunii europene, toate cestiunile cari pot a fi rădicate relativ la navigațiunea fluviului. Austro-Ungaria, are, prin însuși acesta, posibilitatea de a obține toate satisfacțiunile pe cari ea ar crede că i se datoresc în mod legitim.

A menține acest articol, a 'i face aplicațiunea sinceră și leală, este a asigura pacea pe Dunăre, pacea în Orient; a voi, din contra, a-l modifica într'un chip arbitrar, spre avantajul exclusiv al cutăriei sau cutăriei mare putere; se'u cu violațiu-

nea drepturilor și intereselor statelor celor
mici, este a întreține agitațiunea, este a pregăti
supărătoare complicațiuni, este a tulbura pacea la
a căreia conservatiune Europa a făcută atâtea sa-
crificii.

III.

CONFLICTUL MEŢ

CU GUVERNUL DOMNULUI I. C. BRĂTIANU

(În espunerea conflictului meu cu guvernul Domnului I. C. Brătianu în privinţa modului său — după mine greşit — de a apăra libertatea navigaţiunii Dunării, şi de a respinge *fatala comisiune mistă*, eu sunt lipsit de armele cele mai puternice : *actele confidentiale relatându convorbirile şi opiniunile diplomaţiei străine*. Istoria singură poate le va destălnui ; căci nu voesc ca *indiscreţiunile mele* să mă facă victima legii prezentate de *guvernul liberală (!)*, spre garantarea *secretului profesională (!)* Sunt dără nevoit a mă ţine, în argumentarea mea, în mare parte numai de actele deja cunoscute, de acele deja revelate, şi mai cu deosebire de acele citite de însuşi D. V. Boerescu în şedinţa Senatului din 22 Maiu 1880, şi în alte şedinţe ulterioare.)

Eram încă Ministru de interne în 1879, când prin vechile mele cunoscinţe în străinătate, aflai că cabinetul din Viena, nemulţumindu-se cu drepturile şi favorile ce, în cestiunea Dunării, dobândise prin tractatul de la Berlin, voia să obţie noi folose spre paguba statelor riverane din valea Dunării de jos.

Pe atunci urma o corespondinţă activă între guvernul din Viena şi între acelă din Pesta spre a ajunge la o împreună-înţelegere asupra nuoelor

avantaje ce erau de cerut în Europei, și asupra modului de a le dobîndi.

Planul primitiv și despre care mai târziu vorbi și presa magyară, și în deosebire Pester Lloyd, era de a se obține pentru Austro-Ungaria, și anume prin înființarea unui inspectorat-generale, *dreptul de supraveghiere* asupra Dunării de la Porțile-de-feru și pînă la Galați.

Acestu *inspectorat-generale*, numai schimbându-se numele, era aceeași *autoritate exclusivă de supraveghiere* a executării regulamentelor de navigațiune și de poliție fluvială, ce comisiunea europeană a Dunării avea a le elabora pentru Dunărea bulgaro-română, supraveghiere pe care, la Congresul din Berlin, plenipotențiarul Austro-Ungariei o propunea de a se încredința unui delegat al Comisiunii europene, negreșit cu precugetarea că acel delegat să fie acel al Austro-Ungariei. Acestă propunere fusese însă respinsă, și Europa prin tratatul de la Berlin, (articolul 55) păstrase întregi comisiunii europene acestu drept de supraveghiere!

Aflând eu despre aceste plănuri din cele mai îngrijitoare pentru drepturile și interesele României mai în deosebire, comunicai ceea ce sciam consiliului de ministri, și domnul Ministru de la externe fu invitat de a face cuvenitele cercetări prin agenții noastre diplomatice în străinătate, spre a afla adevărul.

Cât-va timp mai apoi, colegul nostru de la externe ne comunică o depeșă telegrafică a domnului

I. Bălăceanu ministrul nostru lângă curtea din Viena, cam vagă, cam întunecósă, prin care ni se reproducea o conversațiune ce baronul Haymerlé, ministrul afacerilor străine al Austriei, avusese cu domnia-nea, și la finitul căriea, omul de stat austriac îl dăcea că : dacă guvernul român nu ar consimți a se uni cu vederile guvernului imperial [fără a ne spune cari erau aceste vederi], atunci acesta ar fi nevoit să se adresa a urea.

Din o asemenea vagă declarațiune, eram cu toți în dreptul a nu înțelege nimic. Eu, care urmăream de-aprăpe cele ce deja se scriau prin presa austro-magyară, comunicaii colegilor mei temeiul ce aveam de a crede, că conversațiunea se raporta la afacerea Dunării, și că amenințarea din ea nu însemna alta de cât că, dacă *Bucureștii* nu va consimți a se înțelege cu guvernul austro-ungar, în acestu casu acesta se va adresa la *Sofia*, promițând guvernului bulgaru avantaje speciali, și, între altele, acelă ca reședința inspectoratului-general al navigațiunii Dunării cu toate cancelariile sële, cu flotila sa, cu feluritele sële afaceri, în locu de a se aședa la Giurgiu, se va statornici la Ruscîuk; și ast-fel acestu orașu ar deveni centrul unei mari activități administrative și comerciale în detrimentul portului român.

Nu știu ce se mai făcu de guvernul nostru în urma depeșei de mai sus a d-lui I. Bălăceanu; căci eu la Apriliu 1880 părăsiam ministerul de inter-

ne, și plecamă la Paris în calitate de ministru plenipotențiară ală Suveranulă României lîngă Republica francesă.

Înainte de a accepta acéstă funcțiune, precum și înainte de a pleca la postul meă, eă întrebaiă pe președintele Consiliului de ministrii, *cu care singură* amă tratatū despre mergerea mea la Paris ca ântăiul represintantū ală României independente, care era politica ce guvernul d-séle era otăritū a urma în fața eventualităților din afară ce puteau sé izbucnescă, și mai ales în fața certeloră de influință în afacerile României ale ambiloră nostrăi *puternică vecină!*

Domnia-sa îmi răspunde : «Politica ce amă urmatū și amă apăratū împreună ; politica națională, apărarea drepturiloră nóstre în contra oră-cui fără deosebire. Acéstă politică vomă apăra-o și în viitoră».

Acéstă politică era și a mea ; fuiă mulțumitū de răspunsul datū de d-l I. Brătianu, și déră nu mai făciū vre-o dificultate de a accepta.

Mai 'nainte încă, de plecarea mea la Paris, Comisiunea europeană deja intrase în desbaterea regulamenteloră de navigațiune pre cari ea era chămată de a le elabora pentru partea Dunării dintre Porțile-de-ferū și Galați (în Iuniū 1880.)

Prin unū anteproiectū elaboratū de o comisiune ad-hoc, și în care intrase în *modū pîedîșū*, — precum s'a și vĕdutū în ântăiul meă memoriū, — și delegatu

austro-ungarū, cabinetul din Viena părăsia ideea creării unui a-nume inspectoratū-generalū alū Dunării, și în locu-i, cerea înființarea unei *comisiuni miste*, compusă din statele riverane: Serbia, Bulgaria și România, și în care Austro-Ungaria, de și pe întinderea Dunării destinată a fi supusă acelorū regulamente, adecă de la Vêrciorova pînă la Galați, ea nu are unū palmacū de țermū alū ei, totuși își făcea partea leului, cerënd nu numai a face în acéstă comisiune parte cu țerile riverane, dēră încă de a avea președința perpetuă și votū preponderantū în casū de paritate, adecă *pururea și neîntreruptū*.

Acestū anteproiectū produse o mare senzațiune în România; ba când actul fu revelatū mai ântêiū prin *Independința Română*, diarul francesū din București, acéstă senzațiune deveni generală atât în presa europeană cât și în lumea politică! Acestū anteproiectū revela, punea din noou pe tapetū vechia și statornica cugetare a Austriei de a'și întinde dominațiunea asupra Dunării pînă la gurile ei!

Noi Româniū aveamū dreptul și datoria de a fi cei mai îngrijați despre acéstă pretențiune; căci acéstă pretențiune o-dată implinită, România, în prima liniă avea a fi lovită în suveranitatea ei câstigată cu prețul a șiroie de sânge, cu prețul a atâtorū alte durerose sacrificii!

În adevêrū, de la moși și strămoși, esistă în poporul românū, instinctul că fără Dunăre, România nu pôte fi, și nu arū avea rațiune de a fi! Dacă

Românii au o misiune providențială de împlinită, această nu poate fi de cât aceea de a fi păzitorii Dunării. Cât Românii au fost stăpâni pe Dunăre ei au fost tari și puternici; de îndată ce țermurile ei au fost răpite din stăpânirea lor, și întărite prin cetăți străine, erau gurile ei au fost date altora, consecința a fost decăderea națională, politică și economică a principatelor. Tot istoria ne arată că reînflorirea țărilor române n'a început erauși de cât din ziua, când cetățile turcesci de pe țărmurile noastre s'au sfărmat, și că libertatea Dunării a fost pusă sub scutul Europei.

Tractatele de Adrianopoli, de Paris și de Berlin, cu cât au deschis și asigurat comerțul lumii navigațiunea Dunării de jos, cu atâta aceste mari acte internaționale au contribuit și la renascerea României, și la dezvoltarea ei politică și economică!

Pretențiunile Austriei de ași dice puternicul cuvânt în afacerile Dunării noastre erau dără din cele mai îngrijitoare. *N'o se avem o singură di de repaosă*, își diceau toți acei cari aflaseră ceva despre dênsele, toți acei ce se gândiau și la viitor, — și eram și eu unul dintre acestia!

N'amă eșit bine, ne diceam, din complicațiunile esterne: resbelul turco-rusesc, retrocedarea Besarabiei, cestiunea jidovilor, rescumpărarea căilor noastre ferate; și ecă-ne inveluiți într'o noă cestiune internațională, care prin deslegarea sa poate se fie pentru noi mai păgubitoare de cât toate cele deja desle-

gate cu amare sacrificii, lovind tractatele, lovind drepturile noastre de suveranitate, interesele noastre politice și comerciale, *amestecând în fine străinul în casa noastră.*

Prin pozițiunea noastră de represintanți ai țerii în străinătate, noi diplomații români eram, de mă pociu esprima ast-fel, puși în ântêile logii spre a vedea și cumpăni gravitatea situațiunii! Cu o naturală și patriotică nerăbdare, noi asceptam să vedem ce drum va lua guvernul nostru în apărarea suveranității României pe apele ei, ce energiă va desfășura spre respingerea cererilor austro-magyare de vreme ce, — după mine, — de la soluțiunea acestei cestiuni atiră chiar esistența României *ca stată independentă!*

În fine în $\frac{23 \text{ Iunie}}{5 \text{ Iulie}}$ 1880, Ministrul de esterne ne trimise o circulară, aceea sub No. 10549, publicată de d-l Callimaki Catargi (1) fostul mini-

(1) Alcibiade voind să distragă pre Athenianii de a se ocupa de afacerile publice, puse de se tăia cōda cānelui său, și totă lumea nu se mai ocupă de trebile republicei, vorbindu-se numai și sus și jos de cōda scurtată a unui cāne. Așa au făcut și Alcibiadii noștri de la guvern. Voind să distragă pe public de a se ocupa de *fondu* broșurei d lui C. Catargi, și de a constata că *în guvernul cestiunea Dunării era necunoscută*, și că *de aci* provinea că, chiar din început, se luase un drum greșit, care nu putea să conducă afacerea de cât la un rău rezultat, dd-lor rădicară glasul și țipară cât le este gura, că Callimaki Catargi a *revelat secrete* de stat, și că un nou *Arnim* se arătase pe orizontul diplomatic al României! Și de aci *Abderiții* (*) de pe țermurile Dimboviței ulară cestiunea Dunării, nu mai

(*) *Abderiții*, locitorii ai orașului din Grecia antică *Abdera*, care avea pretențiunea de a fi fostă întoamă ca *Athens* înălțată de către zeița *Minerva*. Singura deosebire

stru ală României la Londra și apoi succesorul meu la Paris.

Ministrul de externe ală României ne trimitea pe lângă nota sa, și două memorii asupra lucrării comisiunii europene de la Galați, ast-fel precum se priimise de la colonelul Pencovicî, delegatul român în acea comisiune!

cercetară ce nesciință și ușurătate desvâlta corespondința urmată între Londra și București, ci se puseră și ei a striga la rëndul lor: *trădarea lui Catargiu!*

Norocire, că lumina începu a se face în curënd, și se și făcu. Astăđi totă lumea ce are ochi spre a vedea și minte spre a drept-judeca, s'a convinsu că d-l C. Catargi n'a trădatu nici unu *secretu de stată*, afară dacă *nestudiarea, nesciința, presumpțiunea, și fineța (!)* în capul afacerilor năstre esteriore trebuie a fi clasate între secretele de stată. D-l C. Catargi n'a compromisă nici unu interesu ală statului, n'a fostu *indiscretu pentru nici o a treia persónă*, n'a destăinuită nici unu actă ală guvernului pe lângă care era acreditatū, n'a datū în publicū cea mai mică conferință, cea mai neînsemnată conversațiune oficială sau confidențială a ómeniloră politici cu carii a fostu în contactū!

D. Callimaki-Catargi acusatū prin unu raportū către rege, publicatū în Monitorul oficialū, tratatū cum nu se tratéză unu sub-prefect în țeri unde și în funcționarul celū mai neînsemnatū se respectă onóra și demnitatea omului, d-l C. Catargi s'a mărginitū de a publica câteva bucăđi din corespondința sa personală cu Ministrii năstrii, spre a se desvinovăđi de nedrepta acusațiune ce i-se făcuse că *elū compromisese cestiunea Dundrii*, și spre a dovedi că dacă era compromitere — și *acésta era* — compromiterea venea nu de la *elū*, ci de la *ei!*

era, că *Athena* fusese zidită de Minerva în starea sea normală de înțelepciune, când *Abdera* fu creată de deita înțelepciunii într'o oră de nebuniă.

Ambițiunea *Abderiților* era de a imita, și chiar de a întrece în tóte pre *Athenieni*; în faptū însă numai îi parodiau. De aceea escentricitățile *Abderiților* erau *res-tite* în lumea antică.

În *Abdera* s'a întâmplatū falimosul procesū care a datū nascere proverbului „*pentru umbra măgarului!*” *Wieland*, renumitū autorū germanū, a scrisū unū romanū din cele mai spirituale „*die Abderiten*”. Acestū romanū, tradusū românesc, arū vindeca pe mulți din *Abderiții* năstrii, cari precum altă dată parodiau cele ce se făceau în *Paris*, astăđi parodiază tóte cele ce se petrecū în *Berlin*.

Circulara din $\frac{23 \text{ Iunie}}{5 \text{ Iulie}}$ merită de a fi păstrată posterității; ea cuprinde instrucțiuni diplomatice *unice* în felul lor, și ca ast-fel ele se cuvine să ocupe un loc separat în istoria diplomației române. Ecă ce diceaū aceste instrucțiuni :

«Vă trimitū în copieă aceste două memorii, întocmai cum mi-s'au trimisū și mie. Vă rogū a le ceti și a le studia; suntū destinate numai pentru usul personalū alū d-vóstre. Ședințele viitoare ale comisiunii aū să fie mai târđiū pe la începutul lunē Noembre. Numai déră la acea epocă, aū să se pună în discuțiune cestiunile de cari tratéză memoriile. Pînă atunci însă este bine ca terenul să fie preparatū. Inspirāndu-vē de ideile cuprinse în memoriū, căutați, în convorbirile ce veți avea și cu tótă circumspecțiunea ce vă dictéză pozițiunea d-vóstre, să susțineți ideile din aceste memoriū, sau să sugerați aceste idei când ele nu se vorū produce spontaneū. *Se întēlege că arū fi de prisos a provoca pe acele, cari sciți de mai înainte că nu aū să fie acceptate.*

«Cu modul acesta (?) vomū sci dacā la timpul oportunū vomū avea perspectiva de a avea majoritatea în favórea lorū în sēnul comisiunii.

«Vē voiū fi recunoscătorū decā 'mī veți comunica impresiunile d-vóstre, și rezultatul practicū ce gradatū ați putea obține».

Curióse și fórtē instructive instrucțiuni! Curiósă intrare în materiā! Cum, într'o cestiune de prima ordine: *supunerea Dunării române* unei supremații

străine și esclusive, și care nu de astăzi își arătă pretențiunea de a trece peste noi și de a *ajunge la Marea Neagră*, pretențiune care deja de unu anu de zile nu mai era unu secretu de cât pentru aceia cari *anume voia să nu scie nimic*, pretențiune care deja de mult intrase în cercul activității nu numai a Comisiunii din Galați dără chiar a diplomației europene, guvernul nostru nu socoti de cuviință de a intra de îndată și mai ânteu în explicațiunile france și leali cu guvernul care o formulase! Dără acésta nu 's-a fostu otăritu de Consiliul de ministri, când âncă în 1879 descoperisemū collegilorū mei cele ce aflasemū despre pretențiunile austro-ungare? Dără însuși ministrul de externe alu Austriei, prin d-l I. Bălăceanu, nu'i comunicase și de mult, că voia a intra în înțelegere cu guvernul românū în privința Dunării? N'arū fi fostu acésta mai nemeritū de cât de a da comisarului nostru din comisiunea dunăreană instrucțiuni, pe cari elū avea a le urma nu ca emanate de la guvernū, ci *de la opiniunea sa personală*; éra ministrilorū românī din străinătate de a le dice numai: *cercați, pipăiți, și la finitul finitelorū stați pe locū, nu mai provocați idei, îndată ce de mai înainte (!) ați sci că nu aū să fie acceptate!*

N'arū fi fostu mai practicū, mai utilū și, în tot casul, mai lealū de a se adresa directū către cabinetul de Viena? Și înainte ca acesta să se fi înaintatū spre a aduce cestiunea în sênul comisiunii europene, de a'i ținea următorul limbagiū :

«Avemă totă buna-voință, simțimă totă trebuința de a fi în cele mai bune relațiuni cu imperiul austro-ungar. Punemă ună forțe mare prețu la bună-voința guvernului cesaro-regescă! Însă și drepturile, și interesele, și viitorul nostru nu ne permită să priimimă o hegemoniă străină asupra apelor noastre! Subt oră ce modă pretențiunea d-vostre de amestecă în apele Dunării noastre ne îngrijesce forțe mult; și cu totă dorința noastră de a ne menține în cele mai strânse legături de bună vecinătate cu curtea de Viena, noi nu putemă să cedămă în această cestiune!»

Eă nu potă crede că acestă limbagiă francă și leală n'ară fi găsită celă puțină în parte ună binevoitoră resunetă în Viena!

Deră priimescă, că ne-amă fi încelată în asceptările noastre, că guvernul imperială n'ară fi luată în bună considerațiune intervențiunea noastră directă către el; hei bine, eă susțină că atunci și numai atunci, guvernul nostru avea să se adreseze la cele-lalte puteri. Mai susțină că, o dată cu esplicările între Bucuresci și Viena, ară fi trebuită să urmeze alte esplicațiuni cu guvernul din Belgrad și mai ales cu guvernul din Sofia, ale căruia interese în cestiunea Dunării suntă identice cu ale României! Susțină că cu ori-ce preț ară fi trebuită a se ajunge la o împreună-înțelegere între guvernele română și bulgară, spre a avea aceleași vederi și aceleași acțiune în apărarea unui interesă comun!

Și acesta o dată otărîtu, nu instrucțiunii deșerte și întortocheate ca cele de mai sus trebuia să se trimită legățiunilor române, ci instrucțiunii clare, positive, cu soluțiunii practice, ast-fel în cât Europa din început să scie, să cunoscă ce ne dorea, și ce România voia, întocmai cum a făcut și Austria.

În adevăr, cabinetul din Viena, o dată cestiunea pusă pe tapet, un singur moment n'a ascuns ceea ce el urmăria. Note peste note oficiale, clare, positive, arătau trimișilor austriaci din străinătate, arătau diferitelor cabinete europene ce guvernul cesaro-regesc pretindea, ce el susținea, și pînă unde el putea merge cu concesiunile sële.

Guvernul din București însă, în mai mult de un an de zile, s'a ținut în șovăituri, în ambiguități; și nu știu dacă și astăzi el nu stăruie în această cale rătăcită. Apoi acesta era acea *politică națională* pe care d-l I. C. Brătianu îmi promitea, înaintea plecării mele la Paris, că era să urmeze și în cestiunea Dunării, ca și în toate cestiunile esteriore?

Acest *straniu mod* de apărare a politicii naționale, mărturisesc că nu'mi intra și nu'mi intră încă în cap.

Am pretențiunea — datorită numai vârstei mele — de a crede că suntu acel carele cunosc, dacă nu mai bine, dără cel puțin mai *de demult* cestiunea Dunării.

Cuvântul magic al Dunării a legănat copilăria mea!

Dunărea jôcă unŭ mare rolŭ în cântecile, povestirile și colindele românesce.

Colecțiunea contimporanului și amicului meu V. Alecsandri, ne-a păstratŭ acestŭ cântecŭ popularŭ care ne arătă ce înseamnă Dunărea pentru Români :

Dunăre mamă vitează,
De când lumea 'mă stă de pază,
Ea mă scaldă, mă 'ntăresce,
Ea mă 'nchingă și mă crește !
Sufle, trecă vântul rău,
Trecă peste capul meu !
Eŭ cu Dunărea suntŭ una :
Batemŭ timpul și furtuna.

Domnul Gr. Tocilescu, în remarcabila sa scriere: *Dacia înainte de Români*, (pagina 347), ne citéză unŭ pasagiŭ alŭ lui Aufidius Modestus, în care acestŭ vechiŭ scriitorŭ ne arătă că «Daciŭ, înainte de a merge la resbelŭ, se duceaŭ la malurile Dunării, luaŭ dintr'insa apă, și bând, juraŭ de a nu se mai întorce de cât după ce vorŭ fi ucisŭ pe toți dușmanii!»

Acestŭ obiceiŭ din timpurile strevechi s'a ținutŭ multŭ timpŭ și între Români, și a ajunsŭ pînă la noi, păstratŭ în cântecile nôstre populare.

Încă astăzi după 60 de ani răsună la urechile mele două versuri din unul din aceste cântece care aŭ legănatŭ pruncia mea !

Și te du la Dunăre
De bea apă tulbure !

Nu împlinisemă încă 17 ani, când în 1834 fui trimisă la Galați, ca membru din deputațiunea de boieri bătrâni și tineri însărcinată de a întempera pe *ânteuil Domnă română numită pe vietă*, în puterea tractatului de Adrianopoli, *Mihail Gr. Sturdza*, carele după ce priimise investitura din mânele Sultanului, se întorcea în țeră! Atunci pentru ânteiași dată îmi vedui visul cu ochii: *veduiă Dunărea*; și tot atunci, pe frumoșele unde, vedui primele vase cu vaporă pe carele patriotul Ungur Szecezeny le înfiinșase pe marele fluviu!

Încă pe băncile universității din Berlin, studiamă istoria sub profesorul Ranke și alții; și scriind și eă istoria României putui cunșce și aprecia rolul ce din cea mai depărtată vechime, bătrânul Istru (Dunărea) jucă în istoria omenirii; căci și în timpurile vechi, și în seculul de mijloc, nu o-dată la Dunăre s'a otărită sôrta lumii!

În 1840, ca profesoră de istoriă națională în Academia Mihăileană, la rëndul meă arêtaiu scolarilor și ascultătorilor meă marele rolă ce Dunărea jucă în istoria nôstră, și cum destinatele națiunii române erau strânsă legate de acestă fluviu!

Domnul Moldovei, Mihail Sturdza, cu acea agerime de spirită, pre care chiar adversari sêi cei mai mari nu 'i-au tăgăduit-o, și pre care o păstrază pină astăzi, cu tôte adincele sêle bătrânețe, nu putea dera sê nu aprecieze marea importanță ce avea Dunărea pentru principate, ce putere politică și economică

avea să dobîndescă țera noastră, ce înflorire se accepta pentru porturile noastre prin deschiderea și asigurarea Dunării pentru toate paviliónele, mulțumită tractatului de Adrianopoli din 1829!

De aceea Domnul Mihail Sturdza avea de lege, ca cea mai mare parte a verei, în totă Domnia sa, să o petrecă la Galați, unde înconjurat de empori, [negocianți mari] de ingineri și de alți ómenii tehnici, sub priveghia sa de tota ziua, se plănuiău și se esecutaău toate acele îmbunătățiri, cari din vechiul, pe jumătate ruinatul și pustiitul Galați, aă făcutu *Marsilia Dunării!*

Ca adiotantă ală Domnului, eă nu o-dată amă fostă chiămată de ală întovărăși la Galați; și acolo, și *de la elă*, învăiaău a cunosce importanța Dunării pentru România!

Mișcările naționali din 1848 de la Iași și Bucuresci atraseră după sine ocupațiunea principatelor de către armatele turcésă și rosiană. Acéstă ocupațiune avu înriurirea sea și asupra Dunării, și mai în specială asupra gureloră ei.

Boazul Sulina, cum se dicea pe atunci *gurei Dunării* de la Sulina, de și de la 1812 nu mai era în stăpânirea Moldovei, — o-dată ce Besarabia întrégă se luase de către Rusia, — pînă la 1829, tot urmă a se ține în stare navigabilă de către Moldova. Părcălabii de Galați (prefecții) aveau anume acéstă însărcinare.

Însă prin tractatul de Adrianopoli gurile Dună-

rîi cedându-se Rusiei, ținerea lorî în bună stare trecu în sarcina guvernului rusescî.

Pe la 1848, în timpul ocupațiunii Principatelorî, începuse a se respândi vuetul, cum-că autoritățile rusesci din localitate profitând de complicațiunile europene, se puseseră a potmoli gurile Dunării, seî celî puținî nu se mai îngrijaî de a le ține în stare navigabilă. Naturalî, guvernele Principatelorî, și în deosebî Mihail Sturdza, se preocupă multî de acéstă *astupare a Dunării* care, realizată, avea sî ruineze porturile române! Guvernul austriacî fu avisatî de cele ce se petreceă la Sulina!

Mihail Sturdza era în luptă cu o parte a națiunii. Mai tótă boierimea bîtrână și tîneră se sculase în contra lui! Mai urmâ și cestiunea astupării gurilor Dunării. Ne putînd intra în luptă fățișă, elî se otări mai bine a abdica, de cât de a consimți ca sub ochii sîi sî se ruineze opera sa de predilecțiune, portul Galați restauratî și adusî în înflorire de elî, și cu dînsul și cele-l-alte porturi române! Acestî actî alî Domnului Mihailî Sturdza va sterge multe greșeli ale Domniei sîle; și istoria va conserva cu recunoscîntă amintirea acestui Voievodî carele, de și în timpuri grele, de și în luptă cu o parte a națiunii, de și sub genuchiul a douî puteri, suzerană și protectriță, totuși a avutî curajul de a *dice unî cuvîntî*, spre a păstra României libera navigațiune a *Mamei-Dunăre*, și ast-fel a cădîtî *victimă a acestui patrioticî cuvîntî*.

Și succesorul său în domnia Moldovei, Grigorie A. Ghika, făcu din cestiunea Dunării una din constantele sele preocupățiunii. Amă temeiu de a susține, ca organisatoru al ministerului lucrărilor publice din Moldova, că și înainte și în ajunul închițării păcii, dupe resbelul Crimeii, bunul Domnă s'a adresatū nu o dată și la Viena și la cele-l-alte cabinete, pentru a mijloci ca libertatea navigațiunii Dunării să fie privită ca unū interesū europeanū, ca marele fluviū să fie pusū sub paza și garanția Europei!

Și ast-fel stăruințele și memoriile miculuī Domnū alū Moldovei n'au fostū cea mai mică îmboldire a desceptării Europei în privința asigurării libertății Dunării!

În același timpū, începuiū și eū publicarea *Stelei Dunării*. Însuși titlul noului diarū arėtă, care era destinațiunea sa: aceea de a popularisa importanța marelui fluviū pentru prezentul și viitorul țėrilor nōstre, de a descepta consciința națională asupra misiunii providențialī ce națiunea română are de implinitū la gurile Dunării.

Tractatul de Paris se subscrise. Este de prisos de a desvolta aci tot ce România datoresce acestui mare actū internaționalū, care a datū impulsieuna *renascerii României*, tot ce noi datorimū subscriitorilor acestui actū, și în deosebī aceluia ce purtă numele de Napoleonū III.

Prin tractatul de Paris, libertatea Dunării fu

pusă sub garanția tuturilor marelor puteri europene, și îmbunătățirea navigațiunii ei pe tot cursul fu încredințată unei comisiuni europene și unei comisiuni riverane.

În acésta de pe urmă comisiune, aveaŭ dreptul să facă parte și delegații principatelor Moldova, Valachia și Serbia.

Nu se organisaseră încă Principatele Române, și comisiunea riverană se și întruni la Viena; érá guvernele căimăcămesci fură invitate să și trimită delegații. Însă acestia nu putură apăra interesele române, din cauza slabelor și efemerelor guverne din Bucuresci și din Iași, cari căutaŭ mai înainte de tóte a și asicura protecțiunea Austriei, érá nu de a îngriji de drepturile și necesitățile țerei.

Delegații români plecară capul, și subscriseră tot ce ceru Austria. Nu voiŭ intra aci în desvoltarea amănuntă a otărîrilor luate de acésta comisiune. Imi va ajunge a dice că : actul ce atunci se subscrise la Viena este prototypul anteproiectului înfățișatŭ comisiunii europene din Galați în 1880.

Caïmacamii nu făcură nimicŭ spre a salva Dunărea română. Numai Europa ne veni în ajutorŭ. Totuși, nici Româniŭ nu remaseră muți. În dată ce amŭ avutŭ o tribună, în ântêiea întrunire a Adunărilor elective, *cestiunea Dunării* veni d'înaintea lorŭ, celŭ puținŭ d'înaintea Adunării din Iași.

Cestiunea Dunării atunci era încă mai puținŭ cunoscută de cât astă-đi. Totuși însă *instinctul na-*

țională, de pe atunci, făcea pe fie-care să presimță, că această cestiune punea în jocu toate drepturile, toate interesele, tot viitorul României. De aceea, *prin instinctă*, deputații Moldoveni protestară în contra otărîrilor luate la Viena.

Și ca deputatū în acea adunare, și ca amicū alū delegaților Moldoveni. îmi fu datū și mie să vedū și să studiezu protocoalele și actul finalū alū comisiunii riverane din Viena; ba chiar amou avutū subt ochi corespondința urmată între guvernul Caïmacamului N. Vogoridi și delegații dd. P. Donici și L. Steege, și însuși o parte din corespondința delegatului Valachiei d. N. Rosetti.

Maî apoi în 1860 ca președinte alū consiliului de Miniștri în Moldova, și în 1863-1864 ca președinte al consiliului de miniștri alū României, negreșit că amū trebuitū și amū pututū cunoșce toate încercările ce din timpū în timpū se făceau de către cabinetul din Viena spre a se asicura Austro-Ungariei pozițiunea *privilegiată și escepțională*, pre care bărbații săi de statū o urmărescū de unū quartū de seculū cu atâta tenacitate și patriotismū austriacū, când în cestiunea regulamentării Dunării, când în aceea a spargerii Porților-de-ferū!

Nimeni nu va tăgădui asemenea că, Ministru de esterne alū României și delegatū alū Domnului la Congresul de la Berlin în 1877, n'amū fostū pusū în pozițiune de a cunoșce nu numai ce acolo s'a otărîtū, dēră și ce s'a vorbitū și s'a tratatū în această

cestiune, înainte de a se ajunge la primirea art. 55 ală tractatului care regulăză cestiunea Dunării!

Suntă dără în dreptă de a susține că *cunoscă cestiunea Dunării*, ca unul ce amă studiat'o nu de astădi, ci cam de la anul 1837, adecă de *patru-deci-și-patru ană*. Susțină și pretindă că în tot casul, o cunoscă măi bine, de cât acelă ce în 1880 și o parte din 1881 a dirigiătă afacerile năstre esteriore și carele în totă timpul acesta 'și-a întrebuintătă activitatea nu spre a studia și apăra drepturile și interesele năstre în străinătate, — acésta o potă afirma și o și afirmă acei ce 'i-aă succedată în capul foreing-officiului nostru, și toți capii de serviciū din acestū ministerū — ci *spre a vîna decorațiună și a organiza băncă!* (1)

Când dără, ocupând la Paris postul de ministru ală României, priimătă ântăia notă a Ministrului de esterne, anunșându'mă că *cestiunea Dunării era la ordinul de di* ală Europei, nu ura contra Austriei, — căci âncă o-dată o afirmă, nu urăscă nici o țeră, nici o națiune străină, nu urăscă, ci din contra chiar admiră pe Ministrii străini cari 'și facă datoria apărând drepturile și interesele patriei lor, chiar în contra țerei mele, regretând numai că Ministrii țerei mele nu 'și facă asemenea datoria apărând cu aceeași tenacitate drepturile țerei năstre, —

(1). Suntă silită a întrebuintă astă limbagiū aspru, dără deplină justificată, în fața chipului *nedemnă* cum fostul Ministru m'a atacătă de trei ori în Senatū.

nu vre-ună interesă de partidă, căci eu și astăzi amă pretențiunea de a face parte — de și nedisciplinată și fără botniță — din partidul liberală, nici chiar vre-o ură personală în contra șefului foreing-officiului, — căci eu nici-o-dată amă râvnită laurii închialătorului convențiunii comerciali cu Austro-Ungaria, — nici unul din aceste sentimente m'aă făcută să daă *strigătul de alarmă!*

Numaă consciința națională, numaa bunul simț, numaa esperiința m'aă făcută să mă încercă să desceptă pre acei ce dormiaă pe rîpa prăpastiei!

Prin chiar ântea mea depeșă răspundătoare circulării sele din $\frac{23 \text{ Iunii}}{6 \text{ Iulii}}$ 1880, eu deraă diseiă Ministrului de esterne, că cestiunea Dunării era maă importantă de cât chiar cestiunea Besarabiei, fiind-că, după mine, Besarabia era numaa ună brață ală corpului nostru națională, când Dunărea îi era însuși stomachul și întregul organismă!

Îlă rugamă deraă ca să cumpănescă totă gravitatea cestiunii, și maă înainte de tôte să se esplice francă și leală cu cabinetul din Viena. precum acesta îlă maă consiliamă de a face, când eramă ministru de interne în același cabinetă.

Ecă ce'i telegrafiamă prin depeșă mea din 10 Iulă, anul 1880 :

Amă priimită nota d-vostre confidentială sub No. 10549, privitoare la regulamentul de navigațiune ală Dunării. Affacere fôrte gravă și urgentă. Noi nu ară trebui să astepțamă pină la Noembre spre a lua o atitudine pronunțată.

Adunarea Comisiunii dunărene nu va fi de cât o simplă

formalitate pentru a regula otărîrea europeană, pe care Austria caută a o obține de pe acum. Prin urmare, opiniunea mea este, că ar trebui mai înteiu a ne esplica cu cabinetul din Viena, și a i dice că România nu pôte priimi ca Austro-Ungaria să ia parte în Comisiunea statelor riverane, nefiind riverană între Porțile-de-feru și Galați. Interesul nostru nu este chiar, ca navigațiunea de-a-lungul țermurilor nōstre să fie regulată prin alții, de cât noi. Vē preveni că Austria lucrēză deja lîngă puterile subscriitōre tractatului de Berlin ; ea face mai multū : sciū pozitivū că ea voesce a cāstiga Bulgaria și Serbia la cauza sa, făcēndu-le a crede că guvernul românū nu voesce a le admite în comisiunea delegaților însārcinați de a opina asupra regulamentului.

Prin urmare, eū credū că arū fi bine cât mai curēnd de a ne trāmite din Bucuresci, la toți represintanții Romāniei în strāinătate, *instrucțiunī clare și positive*.

În tot cazul, nu asteptați întrunirea Comisiunii spre a vē pronunța, căci pînă atunci pôte că totul să fie regulatū între puteri. Pentru mine cestiunea Dunării imi pare mai importantă de cât cestiunea Arab-Tabiei și chiar a Besarabiei. Asteptū instrucțiunile d vōstre, etc.

Étă ce mai telegrafiamū d-lui Ministru de esterne în 18 Iuliū 1880 :

... În aceeași zi, cum făceamū vizitele mele membrilor corpului diplomaticū pre cariū nu i vēdusem āncă, amū fostū de amū vēdūtū și pe contele Goluchowski, care gerēză provisoriu ambasada austriacă. Elū 'mi-a vorbitū celū d'ântēiū de cestiunea Dunării, dicēndu-mi că scie că eramū contra proiectului austriacū. 'Ī-amū respunsū că nu eramū, ca represintantū alū guvernului meū, în stare de a i dice ceva, ne-priimind nici o instrucțiune ; dēra ca vechiū membru alū ministerului și ca românū eū deplāngeamū aceli

proiectu, și că aru fi fostu mai bine, ca o înțelegere să se fi făcutu între ambele guverne, înainte infățșării proiectului. Din acestă conversațiune amu trasu convicțiunea, că de mai multe luni guvernul austriacū lucrēzā pe lingā marile puteri, spre a obține de pe acum consimțimēntul lorū la acestu proiectu.

În mijlocul conversațiunii, contele Goluchowski m'a întrebatu dacă credeamū că în cazul, când puterile aru accepta proiectul, guvernul românū l'arū recunōsce și arū consimți a'și trāmite delegatul în sēnul comisiunii statelorū riverane. Amu rēspunsū că nici eū, nici guvernul nu eramū în mēsurā de a rēspunde la o întrebere atāt de gravā, și că aparținea națiunii de a se rosti în modū definitivū prin glasul parlamentului.

Din rezultatul conversațiunilorū mele cu ōmenii politici, este cāstigatū pentru mine, că Austria nu va ajunge ușorū la scopurile sēle, că *cestiunea nu arū putea fi decisā prin simplā majoritate*, dērā că arū trebui unanimitate de voturi, și că acēstā unanimitate cabinetul de Viena nu va avea-o nici o datā.

Ce ni se cere însē, este *ca sē dicemū francū ce norū voimū*, și sē ținemū pe lingā tōte cabinetele același limbagiū și aceeași atitudine. *Romānia fiind statul celū mai interesatū*, [în cestiune], fiind-cā posedā opt decimi (?) ale țermurilorū dunārene, *va fi ascultatā în consciință, și pe proiectul sēū se va face discuțiunea.*

Mi-ați făcutu onōrea de a'mi cere opiniunea asupra soluțiunii ce arū fi de sprijinitū. Etā-o. Trebuie sē stāruimū spre a face sē triumfe soluțiunea ce a fostu pusā înainte de Austria însuși, și chiar de către baronul Haymerlé însuși elū la Congresul de Berlin. Tractatul de Berlin nu prevede nici o comisiune de staturi riverane; fiind-cā d'antēiū între Porțile-de-ferū și Galați nu suntū de cāt două staturi adevēratū riverane : Romānia și Bulgaria. Serbia nu este

riverană de cât pe ună forțe mică percursă ală Dunării în jos de Porțile-de-feră; ea dără n'are nici ună interesă mai la vale de Porțile-de-feră; ea dără va fi pururea alătura cu Austria. Prin urmare o comisiune de riverani, chiar fără Austria, nu ne-ară fi bună întru nimic, fiind-că ne-amă găsi singuri în față cu Bulgaria. Europa însă nu va priimi nici o-dată asemenea comisiune; și ecă pentru ce Austria voiesce a'și avea intrare și votă în senu acestei comisiuni, cu misiunea, dicându'și, de a represinta în ea interesele europene. Îmi permită dără de a combate opiniunea domnului Pencovică, țintind de a ajuuge la crearea unei comisiuni de riverani. Pentru independința noastră este mai bine să nu fie de locă comisiune de statură riverane, ci în locul ei *să fie însuși comisiunea europeană, care să redige și să supraveghăze regulamentele de navigațiune pînă la Porțile-de-feră. Ast-fel fie-care stată riverană ară putea aplica pe teritorul său regulamentele promulgate de către comisiunea europeană; și în fie-care ană comisiunea europeană ară delega ună comisariă însărcinată de a supraveghia esecutarea.*

Acastă soluțiune, v'o mai repetă, a fostă presintată de baronul Haymerle în Congresul de la Berlin. Vedeți *Protocolul ună-spre-dece.*

Acastă soluțiune, nerădicând nici uneia din puterile europene dreptul de a se rosti în afacerile Dunării între Galați și Porțile-de-feră, are tôte șansele de a fi adoptată de diferitele cabinete.

Suntă în dreptă de a spera că vomă putea ajunge la acestă rezultată, dacă vomă sci *la timpă, și cu energiă*, a combate fatalul proiectă ală Austriei. Prin postă voiă avea onórea de a vă desvolta cele-l-alte considerațiuni cari militéză în favórea acestei soluțiuni.

In tôte convorbirile mele, amă avută grija de a pune pe guvernul meă în de-afară de chipul meă de a vedea și de a

lucra, declarând că eu vorbiam în mod academic, și după propriile mele apreciațiuni. Îmi iaș numai libertatea de a vă preveni, că guvernul austriac lucrează energic pe lângă toate cabinetele, și că prin urmare, noi trebuie să facem asemenea. A aștepta pînă ce comisiunea se va aduna la Noembre, ar fi a ne espune să fim osindiți, fără chiar a fi fost ascultați.»

Cestiunea Dunării era atît de puțin cunoscută la Ministerul de esterne, și de și ea era la ordinea zilei, titularul se puse atît de puțin a o studia, în cât d-sa nu și dădu măcar ostenela de a ceti *protocolul unu-spre-dece* alu Congresului din Berlin, în care se vede soluțiunea ce eu propuneam în principu ca însuși soluțiunea propusă de baronul Haymerle. In memoriul meu No. 1, cetitorii mei au putut vedea pe largu, testul propunerii făcute de plenipotențiarilor austro-ungari.

Ca dovadă a ignoranței sële, écă ce ministrul de esterne, îmi respundea prin depeșa sa din 21 Iuliu No. 11,625.

Asteptu cu posta desvoltarea soluțiunii ce propuneti pentru cestiunea Dunării, pentru că ea merită totă atențiunea noastră. *Nu amă găsită acéstă opiniune rostită în protocolul unu-spre-dece.*

Atragu numai atențiunea d-vostre asupra cestiunii cabotagiului, care este cea mai importantă pentru noi. Nu aveți témă, că dacă va fi ca comisiunea europeană a Dunării să redigeze regulamentele de navigațiune, pînă la Porțile-de-feru(1) ea să nu păstreze acestu dreptu (cabotagiul) pentru

(1) Ministru nostru de esterne nu și dase ostenela să cetască mă-

tóte națiunile, și să nu lipsescă de acestú dreptú pre statele riverane?

Acésta este o cestiune care nu se póte trata prin depeșă telegrafică. Te potú însă asicura, că noi lucrămú cu grijă și prudență, și că vomú căuta a apăra interesele nóstre. In tot casul, nu trebuie să privimú o singură parte a cestiunii; trebuie să o considerămú pe tóte fețele ei.

Cum se va vedea din acestú respunsú, Ministrul de esterne alú României fațișú ținea în cestiunea Dunării a se aréta mai catolicú de cât Papa! Adecá *ținea la cabotațiú* la care însăși Austria nu mai stăruia, și acésta încă de la conferințele de la Paris din 1858! Ce însemna însă acéstă pretențiune? Nimicú mai multú de cât de a da cabinetului din Viena dreptul de a *ține celorú-l-alte cabinetes*: «vedeți pre diplomații din Bucuresci; ei, în *sovinismul* lorú, mergú pînă a voi ca să ve închidă Dunărea, voind a o păstra numai pentru *viitórele lorú corăbii*; puteți déră lăsa acestú fluviú europeanú în mâna unorú ómení atât de puținú cunoscători în marile cestiuni de navigațiune și de comerciú fluvialú?

In zadar Comisarul nostru de la Galați, prin cele ánteiu ale séle raporturí, în zadar represintanții României în străinătate se siliră a aréta Ministrului de esterne, că d-sea nu cunoscea cestiunea, că cabotațiul de pe Dunăre, rezervatú numai statelorú riverane, fusese respinsú de tóte Puterile împreună cu Austria încă în anul 1858; că cu a-

car art. 55 alú tractatului din Berlin spre a sci, *că nu alții*, ci comisiunea europeană avea să redige aceste regulamente.

semenea propunere domnia-sa urma o cale greșită, fiind-că indispucea toate puterile europene în contra României, și așa le silea să se unescă cu propunerile Austriei, cari erau mai liberali pentru comerțul lumii, de cât pretențiunile restrictive ale României, tinzând aceste din urmă a *esclude din navigațiunea fluvială a Dunării toate paviliónele statelor riverane.*

În adevăr cu asemenea opinii ale ministrului nostru de externe, ce devenia pozițiunea ministrilor Români în străinătate, chiămați a combate anteproiectul austro-ungar care nu coprindea un singur cuvânt privind la rezervarea cabotagiului numai pentru statele riverane? Ce limbagiū nedibaciū și periculosū erau ei siliți să ție, mai ales diplomații români acreditați pe lângă guvernele de la Londra, Paris și Roma, a căror bastimente pînă astăzi exercită neîmpiedecată cabotagiul pe totă întinderea Dunării și a Prutului! Traducînd în adevărata sea înțelegere depeșa expedită din Palatul Blaremburg, (1) nu eram siliți să ȳicem cabinetelor pe lângă cari eram acreditați: «Vă rugăm interesati-vă de cestiunea Dunării, apărați-ne de pretențiunile Austriei, care voesce a deveni stat riveranū, acolo unde ea nu are un palmacū de pământū, care voesce a se aședa în casa noastră, și noi dreptū recunoscintă vom escluce paviliónele vóstre, co-

(1) Ministerul de externe este aședatū în Bucuresci în palatul Blaremburg.

merciulă vostru din navigațiunea fluvială a Dunării!
 Tóte aceste doveđi de *necunoscintă a cestiunii*, spre a nu ȃdice mai multu, ministrii români acreditați în străinătate, le aduceau la cunoscința ministerului de esterne. Domnul Callimaki-Catargi, prin o a-nume depeșă, aceea din 22 Augustu 1880 No. 27, îi supunea nedumerirea sea în privința pretențiunii ministerială de a confunda ca într'o *olla podrida*, cum ȃdicu Spaniolii, séu într'unu *talmes-balmes* cum ȃdicu Români; doue principie diametral opuse : *libertatea Dunării și cabotagiul opritu puterilor maritime!*

«D-vóstră, ȃcea ministrul românú de la Londra, mă indatorați sé ȃdicu, că guvernul nostru susține principiul libertății navigațiunii pe Dunăre, și în acelașu timpú și dreptul de cabotagiú rezervatu numai statelorú riverane. Cum se potú concilia aceste doue principii contrare? In Congresul de la Paris, dreptul de cabotagiú n'a fostú admis pe nici o parte a fluviului, și n'a fostú nici o dată practicatú pe partea sea inferióra, de óre ce compania austriacă ilú esercită in concurență cu bastimentele turcesci și grecesci. A revendica acum acestú dreptú, arú fi in adeverata nóstră pagubă; amú face numai jocul Austriei, indispu-nénd tótá lumea in contra nóstră. *Aicea (in Londra) amú perde tóte simpatiile, și presa anglesă afirmă deja prea multú, că politica nóstră este cu totul infeodată acelei germane.* In asemenea condițiuni mai bine e de a nu trata acéstá afacere cu guvernul anglesú, și de a astepta viitórea sesiune a comisiunii europene pentru a lua o atitudine óricare. *Dérá Occidentul nu va mai pune nici o basă pe noi!*

Ce respundea ministrul din Bucuresci la aceste adevérate și temeńice observațiuni ale Ministrului din

Londra ? Ce întâmpina elū la revelațiunile domnului Callimaki-Catargi despre opiniunea guvernului și a presei engleze !

Respunsul îl găsimū în depeșa ministerială din 23 Augustū 1880 sub No. 13589, (Colecțiunea publicată de D. C. Catargi pag. 12) Respunsul îlū avemū în următórea frasă care va face epocă în istoria diplomației Române :

«Unū generalū, înainte de a începe bătălia, trebuie să sondeze terenul, și să pregătéscă apărarea sea. Avemū rațiuni numeroase de a nu procede pentru momentū almintrelea de cât v'amū indicatū. N'aveți nevoie de a lovi pre nimene, nici pe Austria. Ce spuneți în privința cabotagiului este atât de puțin adevăratū, că Anglia, în trăctatul ce a închiătatū a-nume cu noi, a recunoscutū dreptul acesta de cabotagiū. *Tineți-vē dēră de instrucțiuni !*

Ași voi a sci, ce ȃice Ministrul englesū acreditatū în Bucuresci despre teoria cabotagiului — pe care guvernul britanicū și l'a rezervat în porturile séle maritime—aplicată la Dunăre în privința bastimentelorū engleze !

Ceea-ce sciū este, că domnul C. Catargi, cu *totul nedumeritū*, ca și alți Ministrii romāni trimiși în străinătate, s'a mărginitū a'i răspunde. (Veđi depeșa din 24 Augustū 1880. No. 28. Colecțiunea pag. 13).

Vē mărturisescū că în urma esplicărilorū ce amū preschimbatū. *nu mai vedū nici de cum clarū în cestiunea care ne ocupă*. Precum m'ați fostū indemnatū, mă povățuisemū de ideile emise de comisarul nostru de la Galați pentru a face memorandumul cerutū. Nouele d-vóstrē instrucțiuni mă des-

partă de acele idei, spre a'mi deschide o *direcțiune care nu o pricepă!* etc.

În adevăr și alții n'aū pricepută și nu voră pricepe mult timpă, ceea ce ministrul nostru de esterne a voită a înțelege prin cuvintele, «*tineți-vă de instrucțiuni*», când acele instrucțiuni ne recomandaă memoriile d-lui colonelă Pencovici, *cari tocmai combată theoria cabotagiului.*

Ceea însă ce scimă și amă înțelesă, cu toți câți amă cetită depeșa de mai sus a domnului Ministru de esterne, este că faimăsa frasă a sea : *Ună generală înainte de a începe bătălia trebuie să sondeze terenul, să pregătască apărarea sa,* cuprinde unul din acele adevăruri, cari aū făcută nemuritoră pre d-l La Palisse, și care a asigurată autorului ună succesă nebună de rîsete din partea tuturilor acelora subt ochii căroră a căduț *acastă memorabilă depeșă.*

Acestă modă straniă de a apăra interesele și drepturile năstre, adecă *fondul* acestei corespondințe, care dovedesce necapacitatea cea mai mare unită cu ignoranța cea mai profundă a însăși cestiunii, trebuia să atragă atențiunea *puritanilor năstri,* érá nu cestiunea cu totul secundară și din capul locului deslegată, dacă d-l Callimaki-Catargi, pusă în stare de legitimă apărare, a făcută bine saū rău de a da la ivelă *dovedile prostiei ministeriale!* Și în totă casul nu aveă dreptul să strige *in contra rumperii secretului profesional,* tocmai acei cari, pentru a pune mâna pe corespondința confidențială

urmată între Ministrul L. Catargi și între funcționarii seși administrativi, au violat casele acestora, deveniți simpli particulari, și au mers pînă a sfărâma garderobele și toaletele femeilor lor ?

Nu intră în creșterea mea, în deprinderile și principiile mele de a arunca în capul adversarilor mei imputarea de *rea credință* sau de *trădare*; însă, susțin că în conducerea afacerilor esteriore, jenevirea, nesciința, necapacitatea, și mai ales *șirellicul* decorat cu numele de artă diplomatică, au adus nu o dată pentru o națiune consecințe mai fatale de cît chiar trădarea cea mai vedită.

Susțin că aceste *calități negative* au președut la tratarea cestiunii Dunării, și acesta din început și pôte... pînă astăzi (1). Când mă convinsei de reul drum ce se apucase în palatul Blaremburg, socotiiu de a mea datoriă, și ca funcționar al statului, și ca român, să pun pe guvernul meu în pozițiune *de a cunoște starea legală a cestiunii Dunării*. Mă otărîi de a mă așeza pe lucru. Mi-am rechemat vechile suvenire în ajutor, am adunat vechile documente și scrieri asupra Dunării, și am luat în studiu testele, ca ast-fel să pot prezenta ministeriului un *Vademecum* al cestiunii Dunării, începînd de la conferințele din Viena, tratatul dela Paris și pînă la acel de la Berlin.

(1) O mică rezervă. D-l E. Stătescu este întîiul ministru care a studiat starea legală a cestiunii Dunării; însă el știe tot-o dată *că corabia este înecată*, prin primirea comisiei miste, — și că de acum nu mai rămîne nimic de făcut, de cît să se silască a salva din acest naufragiu ce se mai pôte salva. Puțin lucru !

O altă considerațiune și mai importantă mă îndemnă să facă această lucrare, și tot prin ea să arătăm guvernului gravele consecințe ce puteau rezulta pentru țară din *conduita echivocă* ce făcea basa activității seale.

Pretutindenți unde mă adresam, cu oricare diplomat, cu oricare om public intram în conversațiune despre această chestiune ardețoare, găsim o generală indiferință, deși ascunsă sub cuvinte de o banală bună-voință, care între oameni bine crescuți și mai ales între diplomați sunt moneda măruntă a politeții.

Sub cuvintele cele mai dulci, mi se areta un dureros scepticism, în *privința otărîrii guvernului nostru de a apăra Dunărea în contra pretențiunilor cabinetului din Viena*. «Sunteți încredințați, mi se dicea, că ceea ce d-văstră ne spuneți despre îngrijirea ce se manifestă în România, de a vedea Dunărea d-văstre pusă în sfera unei influințe exclusivă, este o dreptă preoțupațiune a țerei d-văstre, și corespunde ideilor și simțimentelor d-văstre proprii. Dără guvernul d-văstre, ore tot așa privesce chestiunea? Limbajul d-văstre nu-lu ținu unii din colegii d-văstre! Unde d-văstră aveți represintanți, îi are și Franca; hei bine, ministrii noștri ne raportază că pe lângă alte cabinete nu se ține tot limbajul ce 'lu țineți d-văstră.»

Ba se mergea și mai departe. Mi se da a înțelege că erau indicii, că se scia chiar pozitiv,

că între cabinetul din Viena și acelă din Bucu-
resci, și urmasă o împreună-înțelegere, că, subț óre-
cari condițiunii secundari, guvernul română și ac-
ceptase înființarea Comisiunii miste, și participarea Au-
striei în acestă comisiune, și acesta cu multe luni
înaintea notei domnului Ministru de esterne din 10
Martiu 1881, prin care ni se notifica că elă *priimă*
comisiunea mistă! Și apoi se sfișia prin a mi se
dice, éráși în limbagiul celă mai fină, că *esistaă*
îngagemente, și că dacă aceste se negaă, era numai
spre a se arunca pulbere în ochii acelora ce vroiaă
a prea vedea multă, și *spre a liniști șovinismul ro-*
mână, pentru a mă servi de espresiunea contelui
Andrassy, dupe întórcerea sa de la Sinaia.

Acestă neîncredere în otărîrea seriósă a guver-
nului nostru de a respinge immixtiunea Austro-
Ungariei în apele nóstre nu mi s'a arétatú numai
mie; și altorú agenți români li s'a ținutú același
limbagiú. Guvernele străine credeaă că nu se
cuvenea a se prea lua în seriosú împotrivirea
nóstră.

În adevărú în sênul comisiunii europene, s'aă
petrecutú, și nu o dată, nisce curiósé dialoguri în-
tre baronul Haan delegatul austro-ungarú și în-
tre colonelul Pencovică delegatul nostru, dialo-
guri reproduse testualú în protocólele oficiali ale
Comisiunii!

Regretú că nu amă sub mână protocólele comi-
siunii europene din 1880 și 1881; ele suntú fórte

instructive, și așa fi reprodusă chiar *testul* dialogurilor urmate între delegatul austro-magyar și între delegatul român.

Resultatul lor însă este acesta : de câte ori colonelul Pencovic, *în numele său*, se rostfa în contra înființării Comisiunii miste, baronul de Haan îi răspundea : acesta este opiniunea d-téle, *nu este opiniunea guvernului d-téle*. Ba a mers și mai departe pe la finele anului 1880, susținând că este în pozițiune *de a afirma și dovedi*, că *guvernul român va primi comisiunea mistă*. În urma acestei afirmațiuni cutezătoare, a urmat, se pretinde, între ambii delegați, un dialog și mai energic, pe care protocolul ședinței nu lă-a reprodus de cât în partea cea mai slabă.

Este a fi de o naivitate rară de a crede, că cuvintele delegatului Austro-Ūngar nu au ajuns a fi cunoscute de toate cabinetele europene, și că acestea n'au tras din ele consecința naturală și logică, cu atâta mai mult că nu știu că guvernul român s'fi protestat în contra acestor cutezătoare afirmațiuni ale baronului Haan, și cari constituiesc atâtea revelațiuni zdrobitoare în contra guvernului nostru.

În fața acestor revelațiuni, nu aveam d'era dreptate ómenii de stat din străinătate, de a nu primi de cât cu un zimbet ironic asicurarile noastre despre nestrămutata noastră otărire de a apăra Duna în contra supremației străine ?

Era de datoria mea să aducă la cunoștința guvernului falsă pozițiune, ce prin această conduită ambiguă, echivocă, neotărită, prin această politică după perdea, se făcea represintanților României pe lângă guvernele străine.

Aceste deosebite considerațiuni au fost motivele pentru cari cu trudă, cu rîvnă, cu durere de inimă am lucrat raportul meu cel d'ânteiu, pe care l-am adresat ministrului de esterne în 10 August 1880, și care figurează mai înteiu în această publicațiune, pusă sub tipar încă sub ministerul domnului Dimitrie Brătianu, adevă în Maiu 1881!

Acest raport-memoriu a avut o curiosă sôrtă. Tôtă lumea a vorbit și vorbesce și astăzi despre el; și cu toate acestea, *afară de trei persoane*, nimeni nu l'a vădută, nimeni nu l'a cetit. Indată după sosirea scrierii mele în Bucuresci, d-l ministru de esterne, în ajunul de a pleca la Marienbad, a avut bunătate a-mi telegrafia că era o lucrare importantă, și că se va folosi de dînsa. De atunci însă d-sa și-a schimbat opiniunea și écă cum a calificat-o în ședința Senatului din 16 Ianuariu 1882:

«Memoriul cel scris trămisă, repetă, din Paris fără a fi cerut, (1) nici în înțelegere cu guvernul din Bucuresci, *era în forma cea mai violentă*, și con-

(1) Domnul V. Boerescu, comite o neesăcitate. Mai repetă ceea ce mi telegrafia în 9° luliu 1880: «Așteptă prin postă dezvoltarea soluțiunii ce propui pentru cestiunea Dunării, căci ea merită totă atențiunea noastră etc.»

stituiă unŭ rechisitorŭ în formă în contra unei mari puteri.

Curând după aceea, eși la lumină o broșură prelucrată, scrisă în Marienbad, scrisă de aceeași penă oficială care a scris și memoriul în cestiunea Ovreilorŭ, tipărită. mi se pare, cu aceleași litere, în același formatŭ cu care a apărutŭ broșura citată mai sus. Acastă lucrare ce pŕortă titlul de «*Mémoire sur l'exécution de l'article 55 du traité de Berlin. Vienne 1880*», se răspândi în țeră și în străinătate sub timbrul ministerului de esterne alŭ României și se adresă tuturilor legațiunilorŭ din străinătate. Ba, se întêmplă ceva și mai curios! În străinătate, și mai ales în cercurile oficiali din Viena, se susține de domnul Boerescu și de clienții săi, că acastă lucrare *era memoriul pre care ministrul României la Paris, Kogălniceanu, îl adresase guvernului său*. În țeră din contra, se afirma cu laudă, că broșura se datora penei d-lui Ministru de esterne. Cu tŕote denegările mele, încă astă-đi suntŭ spirite cari 'mă atribue paternitatea acestei opere. N'amŭ vêdutŭ în sesiunea acêsta, cu ocașiu-ne discuțiunii asupra rêsponsului la mesagiul regalŭ, pe deputatul P. P. Carp împutându-mi publicarea acestei lucrări, ca o propagandă nepermisă unui agentŭ diplomaticŭ? Acastă broșură însă nu era și nu putea sê fie a mea. În adevêrŭ autorul ei a împrumutatŭ cu mâini largi mai tŕotă partea istorică cuprinsă în raportul meu, însă la finitŭ elŭ revenia

la ursul său favorit, cum ȃice francesul, *la apărarea cabotagiului*, rezervatŭ acesta numai statelorŭ dunărene.

Eŭ speramŭ că munca mea va priimi singura răsplătire ce aşteptamŭ, aceea că guvernul românŭ, pusŭ acum în poziţiune de a cunósce cu deplinătate *starea legală a cestiunii Dunării* în tóte feţele ei, se va otări a lua o decisiune, a adopta o liniă de urmare bine definită, şi că la finitul finitelorŭ, *generalul din palatul Blaramberg*, după ce avusese tot timpul şi cu prisosinţă, spre a sonda terenul, spre a se pregăti, va începe o-dată *bătălia*, adecă ne va da instrucţiuni lămurite şi positive, şi ast-fel va pune pe represintanţiil României în străinătate în poziţiune, de a arêta cabinetelorŭ europene, care era chipul de vedere al cabinetului din Bucuresci, care era soluţiunea la care elŭ da preferinţă!

Însê asceptarea nóstră fu zadarnică; aceeaşi politică îndoioasă, întunecată, contradicétore, *şirétă*, urmă şi mai în urmă. Şi în acelaşi timpŭ, erau puteri ai căroră ministrii de esterne ţineau represintanţilor români următorul limbagiŭ : «Recunóschemŭ că România este statul celŭ mai interesatŭ în cestiune. Europa este datóre de a o asculta. Nu ve ţineţi dără în generalităţi, *nu ne veniţi cu negaţiuni*; spuneţi-ne fără multe strigăte, fără întorsături de cuvinte : *care este soluţiunea practică ce o socotiţi mai priinciosă pentru drepturile şi interesele d-vóstre*; şi credeţi

că asupra acestei soluțiunii Europa va delibera și
otări!

Aceste cuvinte amicali și mîngîitoare se aduceau
la cunoscința palatului Blaraberg; însă óspele lui
se mîrginea a ne răspunde: *țineți-vă de instrucțiunile
date*; și singurele instrucțiuni ce le aveam. erau
faimósele *povițe* ce însoțeau memoriile colonelului
Pencovicí! «*Cercetați, sondați, dera acele idei cari scitiți
de mai 'nainte că nu au să fie aceeiate, nici să le pro-
vocați!*»

Maí mult încă. Prin telegrama sa circulară din 21
Decembre 1880, domnul Ministru de esterne încu-
nosciniase pe represintanții Români din străinătate,
că *comisiunea europeană*, întrunită în sesiune la Ga-
lați, se *rostise în majoritate, și cu reserva aprobării gu-
vernelorú lorú respective, în favórea înființării Comisi-
unii miste sub presidința Austriei, dreptú de apelú la
comisiunea europeană pentru tóte cestiunile de fond, etc.*

Ministrul se mîrginea a ne comunica acéstă otărîre
importantă a Comisiunii europene, ca o noutate
din categoria aceloră cari se reproducú de diare
sub rubrica de : *sciri diverse*.

Nici o reflectiune, nici o obiecțiune în contra
acestei soluțiunii; nici o instrucțiune dată noé spre
a stărui pe lîngă cabinetele europene de a nu se
aproba opiniunea comisiunii europene din Galați,
adică de a nu se *accepta înființarea Comisiunii miste*
care, cu dreptú de apelú orí ba, cu votú preponde-
rantú orí ba, recunoscutú Austriei, *totuși da totul*

Austriei, fiind-că însuși prin simpla înființare a comisiunii miste, cabinetul din Viena dobîndia ceea ce mai mult de două-zeci de ani urmăria fără succes, adecă de a i se recunoște *dreptul de stată riverană acolo unde Austro-Ungaria nu are țermuri*, și prin acēsta, o mai repetă, dobîndia o pozițiune privilegiată și escepțională pe întindere a Dunării bulgaro-române !

Ună represintantă română ceru atunci — pe la a doua decadă a lui Decembre 1880 — de la guvernul său să i se trimită ună resumată de obiecțiunile ce cabinetul din Bucuresci credea a redica în contra dispozițiunilor consimțite de majoritatea Comisiunii miste. *De-abia o lună mai târziu*, adecă în 20 Ianuariu 1881, d-l Ministrul de esterne se otări a respunde că « soluțiunea propusă de delegatul englesă ară putea servi de basă a unei înțelegeri ; că *suntă mai multe moduri de a ajunge la acestă scopă* ; și că *guvernul română ară fi dispusă a accepta unul din aceste moduri !* Tot aceeași ambiguitate, și neotărîre de a spune clară și pozitivă ceea ce se voia !

Același ministru română, nemulțumit cu acestă răspunsă dată în stilă sibilic, prin telegrama sa din 21 Ianuariu 1881, anunță că cabinetul din Viena negociază cu cabinetul de . . . spre a ajunge la o înțelegere în privința cestiunii Dunării, că acestă din urmă cabinetă, înainte de a respunde la propunerea austriacă, doresce a cunósce cugetarea guvernului română într'ună modă practică, că așa fiind, elă ține a avea ună răspunsă la punturile următore :

a) *Guvernul român* primesce sau nu înființarea comisiunii miste ?

b) *Este a se priimi în această comisiune, pe lângă statele riverane, numai pe AustroUngaria, se*u aru conveni mai bine ca pe lângă *Austria* se facă parte din comisiune și o alta din puterile cele mari ?

c) *Guvernul român* este elu pentru dreptul de apelu în toate cestiunile, seu numai în a-nume casuri, și pentru anume staturi determinate ?

Trecu șese zile, și ministrul nostru de esterne nu răspunde nimic. Atunci reprezentantul României prin o nouă depeșă, și anume în 27 Ianuariu 1881, întrébă pe palatul Blaramberg, dacă precedentă sea depeșă s'a priimitu, dacă suntu a i se trimite instrucțiunii mai complete, seu dacă elu trebuie se se ție și în viitoru de *indicațiunile nedeterminate* ce i s'au datu pînă atunci!

După două zile în fine, i se trimise unu răspunsu, adecă în 28 Ianuariu. Ecă-lu : « *Represintantul nostru la... nu are trebuință, de-o-cam-dată, de nici o altă instrucțiune complementară*; indicațiunile precedente precum și protococele discuțiunilor comisiunii europene îi suntu îndestulătoare, spre a'i permite de a înțelege dispozițiunile cabinetulu pe lângă care este acreditat, și că, *pentru ca guvernul român* se aibă *idei definitive, elu trebuie se cunoscă mai înteiu terenul !!* »

Tot acelu limbagiu strategicu. De la Iuniu-Augustu 1880 pînă la finitul lui Ianariu 1881, și mai în urmă încă pînă la eșirea sa din cabinetu, noul

Fabius Cunctator(1), cum se vede, s'a ținut neconținut de adevărul domnului de La Palisse : « *Ună generală, înainte de a începe bătălia, trebuie să sondeze terenul și să pregătească apărarea sa.* »

Intr'acestași timp cabinetul din Viena nu numai că dase bătălia, *dără o și câștigase* ; căci precum am vădit, *majoritatea comisiunii europene priimise deja în principiu comisiunea mistă, și, ce este mai gravă, o priimise și guvernul român, și acesta fără încuviințarea camerilor, fără chiar a le spune un cuvânt despre această concesiune importantă, și dupe mine definitivă !*

Hei bine, eu întreb pe cetitorii mei cei mai necunosători despre afacerile și cuviințele diplomatice : în *fața răspunsului negativ* al ministrului de externe al nostru, la șirurile de întrebări, la cestionarul pus de ministrul afacerilor străine din . . . ce mai avea de făcut represintantul român căruia i-se pusesse întrebările de mai sus, *de cât de a nu mai da ochi cu diplomatul străin !*

În ședința Senatului din 22 Mai anul trecut, în timpul scurt al cabinetului Dimitrie Brătianu, un venerabil senator guvernamental afirmă pe parola sea de onoare că el a fost cetit la Ministerul de externe, totă corespondința diplomatică privitoare la cestiunea Dunării, și că n'a găsit nimica din care se reese că guvernul român ar fi compromis cestiunea, *precum a fost afirmat-o în*

(1) General român, renumit prin temporizațiunile se în rebelul contra lui Anibale.

modu francu și lealü domnul Dimitrie Brät'anu, președintele consiliului de ministrii, în urma retragerii momentane a domnului I. C. Brätianu. (1)

Eü credü că dacă acelü venerabilü senatorü arü fi cetitü cestionarul pus de ministerul de esterne din . . . și respunsul palatului Blaramberg la acestü cestionarü, domnia-sea n'arü mai fi pututü afirma că cestiunea Dunării nu este compromisä, spre a nu *dice perdutä!*

Nu era tot atât de neotârîtä atitudinea palatului Blaramberg, când se atingea de a înfrëna zelul acelorü represintanți diplomatici ai României cari, trimiși în străinätate, credeaü că lorü le incumba mai mult datoria de a pune zelü, änimä, activitate, energiä în apärarea drepturilorü și intereselorü patriei lorü, cariil luaserä în serios instrucțiunile platonice ce li se däduserä, cariil romänescce cugetaü că a pära Dunärea era a bine-merita de la țerä și de la guvernul ei!

În fața atitudinei corecte, energice și romänesci

(1) Ecä propriile cuvinte ale domnului ministru de esterne Dimitrie Brätianu, äise în Senatü [aceiași ședință din 22 Mai 1881]:

«În ministerü nu s'a gäsitü nici o urmä de asemenea îngagementü. *Inse circulärile către agentii nostrüi din străindätate și convorbirile cariil au pututü avea locü, au läsätü celorü-l alte puteri impresiunea că dacă Austria arü admite condițiunile nöstre cuprinse în circulärile de cari vorbiü, amü priimi și noi comisiunea mistä sëü specialä ca o delegațiune a comisiunii europene, sub președința simplä, onorificä a Austriei, priimitä deja de töte cele-l-alte puteri.*» În adunările secrete ale senatorilorü și deputäțilorü, d-l Dimitrie Brätianu a fostü și mai äeschisü; a spusü francü, că cestiunea era compromisä.

a unor reprezentanți ai României, ministrul de externe nu mai lăsa să treacă săptămâni spre a se pronunța, spre a censura, spre a înfrâna chiar pe unii cutezători cari nu voiaŭ a înțelege, cum ŭice francesul à *demi-mot*, seŭ cum ŭice românul că *palatul Blaramberg bătea șeua, ca să înțelegă iéapa!*

Eŭ rogŭ cu plecăciune pe *puritanii*, pe *neprihăniții* noștri cari s'aŭ scandalisatŭ de cutezarea d-lui Calimaki-Catargi de a destăinuï falmoșele manevre diplomato-strategice ale generalului din palatul Blaramberg, se citescă cu de-a-mănuntul memoriul ce ministrul românŭ acreditatŭ la Londra a datŭ în numele seŭ, în dreptul seŭ, dupe datoria sea, ministrului-primarŭ alŭ Marei-Britanii (1) și astfel se constate, dacă în acea scriere nevinovată, destinată numai a espune starea legală a cestiunii *Dunării în punctul de vedere românŭ*, esistă o singură frasă agresivă, ofensantă în contra Austriei!

În rogŭ apoi să vedă tot în colecțiunea documentelor publicate de d-l C. Catargi, ce fulgere și-a atrasŭ pe capul seŭ nenorocitul autorŭ alŭ memoriului!

«Regretŭ, i se ŭice prin depeșă din 1 Septembrie 1880, regretŭ că plecarea d-vostre v'a împedatŭ să amendați, în memoriul d-vostre, și potrivitŭ cu telegrama mea, *pasagele alŭ căroră tonŭ este foarte agresivŭ în contra Austriei etc.*» Cine are ochi să vedă, cine are urechi să audă, cine are minte să

(1) Veđi Colecțiunea d-lui Calimaki-Catargi pagina. 20.

juduce ce reese din acéastă censură ministerială! adresată unui înaltă funcționară, care n'a făcută de cât a apăra cu ânimă și inteligință o cauză națională!

Mie mi s'a întêmplat și mai rău!

La întórcerea mea la Paris, la începutul lui Noembre 1880, primiiu instrucțiunii directe de la primul-ministru se vorbescă în privința cestiunii Dunării cu mai mulți bărbați de stată și diplomați străini, și în specială cu ună ambasadóră ală unei mari puteri, carele avea simpatii personală pentru noi!

Acestă diplomată, la mijlocirile mele de a întrebuița înriurirea sa pe lingă cabinetul său, pentru ca acesta se nu ne abandoneze, imi răspunse, că *se temea ca se nu ne fi desceptată prea târđiă, că nu scie dacă guvernul său nu se îngagiase deja către cabinetul din Viena. Cu tóte acestea, imi dăse elă, dă'mi o notiță asupra cestiunii, clară însă scurtă, și vă promită a o face se ajungă subț ochii suveranului meu. Însă fiind-că Majestatea Sa pătimesce de ochi, apoi fă a se tipări notița în formă de manuscrisă. Acésta amă făcută, și nu amă lipsită de a încunosciița nu numai despre acéastă lucrare, pe domnul Ministru de esterne prin depeșa mea telegrafică din 11 Decembre 1880, dără încă i-amă arătată și în ce tonă, și cu ce soluțiune era se conchidă lucrarea mea. Acéastă notă verbală, il dăceamă, nu va cuprinde de cât desvoltarea cestiunii legali, ba-*

sată pe testul tractateloră și în conformitate cu mesajul domnescă (acelă cetitū cameriloră la deschiderea sesiunii din 15 Noembre 1880). *Voiū avea onórea de a vė trimite conținutul.*»

Acésta amū făcut-o trimițendu-ı dece esemplare din lucrarea mea prin o altă depeșă postală din 22 Decembre. Ministrul de esterne avusese déră tot timpul, *adică dece zile*, spre a mă opri de a prezenta acea notiță personală a mea!

Prin acéstași depeșă ıi dıceamū :

«*De și tipărită, lucrarea este presintată ca manuscrisū și cu totul confidențială. Ca ast-fel nu voiū remite esemplare de cât Președintelū Camerei și Președintelū Senatului cari 'mı aū cerut-o, precum și Ministrului afacerilorū străine.*»

Acéstă lucrare, tipărită ca manuscrisū și comunicată confidențialū la patru bărbați de statū, este memoriul No. 2 din acéstă publicațiune!

În discursul seū din ședința Senatului din 16 Ianuariū trecut, fostul Ministru de esterne însuși recunosce că *acestū memoriū era mai simplu, mai neofensivū*. Atunci apoi pentru ce mi se adresă *censura*? Pentru că amū datū unui ambasadorū acestū memoriū; déră d-sea n'avea de cât să întrebe pe colegul, pe președintele seū, pentru ce, și din alū cui îndemnū m'amū dusū la acelū ambasadorū; ș'apoi nu l'amū prevenitū mai d'ınainte că aveamū a-ilū ınmăna?

Écă depeșă ce d-sa ımı adresă in 26 Decembrie 1880, la ora 3 și 40 minute, adecă ındafă ce me-

moriul sosi în mâinele séle, și precum amă și arăt-o camerei în ședința din 12 Ianuariu 1882 :

«Noi amă fostă cu durere surprinși de a vedea nota verbală a Domniei-Vóstre pe care ați tipărit-o și împărțit-o fără autorisațiune prealabilă, fără ca ea să fie mai întâi cunoscută de către guvernul d-vóstre. Cu tóte că ea este conformă cu instrucțiunile (!) ce amă dată de multă Comisiunii din Galați, d-vóstră trebuia să știți, că afară de România și Bulgaria, toți cei-l-alți comisari, chiar cei ai Rusiei și Franciei, s'aă rostită pentru comisiunea mistă și președința Austriei. Pentru d-vóstră nu este însă mai puțin neregulată, și nu póte produce de câtă supărări (inconvenients), dacă nota d-vóstre va fi publicată. De aceea vă lășămă tótă responsabilitatea; căci în asemenea casă, ca în orî-ce altă casă, ună ministru plenipotențiară nu lucrăză de cât conformă instrucțiuniloră, conformă înțelegerii prealabili cu guvernul său ; căci politica română este condusă de la Bucuresci érá nu de la Paris.»

Și eă amă condusă afacerile străine ale acestei țeri, și în timpuri multă mai grele, și în împrejurări multă mai critice de cât astă-đi! Hei bine, nici prin gândă nu mi-a trecută vre-o dată, că *puteamă* a împledeca pe ună represintantă ală României—însărcinată cu conducerea unei afaceri,—de a da în numele său, pe răspunderea sa, o notă-verbală, ună memoriă asupra stării legali a unei cestiuni, când acésta i se cerea ca ună pro-memoriă de guvernul pe lângă care era acreditată, său de ună omă de stată cu care avea misiunea de a conferi. Acésta se face în tóte đilele în diplomațiă, fără ca

prin acésta se se pótã dice cã acestũ modũ de procedere pôte compromite pe guvernũ.

Incã mai puřin ca ministru de esterne, m'ași fi socotitũ în dreptũ *de a adresa o asemenea asprã censurã* unui reprezentantũ carele, — cum a fostũ casul presentũ, — n'a fãcutũ în acea notișã, de cãl a reproduce starea legalã a cestiunii, conformũ cu instrucțiunile date și cu cuvintele din mesagiul domnescũ, și când mai ales încã de mai înainte, și la timpũ, palatul Blaramberg fusese încunoscintãtũ despre acea lucrare.

În aceeași ședinșã a Senatului, fostul ministru de esterne s'a silitũ a scusa fulgeretóreã depeșã ce a cutezatũ a'mi adresa mie, la bẽtrãneșe, mie care în cestiunii de patriotismũ și de simșimẽntũ alũ datoriei nu recunoscũ nimẽnũ și mai puřinũ ancã domnului Vasile Boerescu, dreptul de a'mi da lecșioni! Scusa, fostul Ministru de esterne o întemeiã pe faptul, cã eũ amũ datũ notișã mea verbalã și Ministrului de esterne, și Președinșilorũ Senatului și Camerei deputașilorũ din Paris. Mai înainte de tôte, dãnd eũ o lucrare a mea, de și personalã, de și confidenșialã, unui represintantũ alũ unei puteri pe lingã care eũ nu eramũ acreditãtũ, prin însuși acésta eramũ datorũ, și în interesul țerei și în interesul pozișionii mele, ca se fiũ corectũ cãtre guvernul pe lingã care eramũ trimisũ, și prin urmare se'i comunicũ și lui lucrãrea mea în același modũ confidenșialũ și personalũ.

Alu' duoilea d-l Ministru de esterne trebuia să scie, că eu eramă acreditatū pe lingă unū guvernū republicanū, în care președinții Cameriloră au o influință importantă în afacerile publice. Domnia-sa trebuia să scie, că și alți ministrii, represintanți ai unorū puteri multū mai mari de cât România, solicitaū, cum amū făcutū și eu, bine-voitorul concursū alū acestorū președinți, mai ales când acestia purtaū numele de *Gambetta* și *Leon Say*! Prin urmare eu care lucramū în modū seriosū și lealū spre a apăra Dunărea română, ași fi fostū vinovatū, dacă ași fi lăsatū la o parte nisce bărbați de statū atât de sus puși în lumea politică, și n'ași fi pusū tôte sforțele mele spre a dobîndi puternicul lorū sprijinū. Liberū domnului V. Boerescu sēmī facă o crimă, că amū năzuitū la *Gambetta* și la *Léon Say*, precum a și făcut-o, împutându'mī în Senatū că amū datū acestū memoriū ministrului de esterne alū Franței, președintelui Camerei, care era d-l *Gambetta*, și apoi destăinuind și numele ambasadorului, eu care amū respectatū cuviința nici de a 'lū numi, nici de a spune după ale cărui instrucțiuni eu mersesemū să 'l cerū concursul.

Totū atunci, m'a amenințatū cu răspundere dacă *nota mea verbală arū ajunge a fi cunoscută*. Dovadă că eu cunoscū, celū puținū cât și d-lui, convenințele diplomatice, este că în timpū ce astă-zi nu este actū, notă, circulară diplomatică care directū saū indirectū sē nu ajungă a fi cunoscută publicului, nici ân-

têul meu memoriu, de și acesta este scrisu în Augustu 1880, și nici celū alū doilea scrisu în Decembre același anū, *pînă astă-đi, adecă într'unū intervalū de mai multū de unū anū și jumătate* pentru celū d'ântêiū, și de unū anū trecutū pentru celū d'alū doilea, *ambele scrieri pînă astă-đi au fostū păzite și păstrate în celū mai mai mare secretū!* Nimeni pînă astă-đi, afară de trei persóne, nu le-au vėđutū, nu le-au cetitū.

Ș'apoi când vedemū atāta îngrijire, chīar atāta fricā ca aceste nevinovate memorii sē nu ajungā la cunoscīnța publicā, nu suntū în dreptū de a presupune, ba chiar de a afirma cā acēstā fricā era mai ales *ca Austria sē nu le cunóscā*, sē nu afle cā guvernul românū, măcar indirectū, cutézā a se opune pretențiunilorū séle asupra Dunării nóstre!

Dérā revinū la depeșa fulgerātóre ce, precum amū vėđutū mai sus, imi trimise ministrul de esterne. Ii datoramū unū respunsū; i-lū amū și adresatū în điuva de 28 Decembre în modul urmātórū :

«Ca respunsū la telegrama d-vóstre, mă mǎrginescū deo-cam-datā a vė intēpina, cā eū nici-o-datā amū datū inapoī în fața responsabilitāđii actelorū mele. Decī prīimescū tótā responsabilitatea notei mele verbalī, pentru a căriea redactare și remitere v'amū prevenitū prin depeșa mea anteriorā cu data din 11 Decembre. Ca responsabilū d'inaintea guvernului pe care d-vóstrā ilū represintađi, ținū a'mi limpeđi situațiunea cât mai curēnd. Rogū dérā pe Esce-lența-Vóstrā sē'mi obđinā de la Alteța-Sea regalā unū congediū de 15 đile spre a veni la Bucurescī.»

Déră *Camerile erau deschise*; cererea mea de a veni la București nici se vedea bine, nici se doria. Agurida se făcu miere. Și ecă respunsul ce a treea și dupe espedierea telegramei mele de mai sus, priimiți de la palatul Blaramberg, adecă în 30 Decembre 1880 :»

«În septemăna acēsta Comisiunea de la Galați sfișese studiile sēle preliminare asupra regulamentului Dunării. Aceste studii vorū fi pe urmă trimise guvernelorū lorū respective, cari vorū avea definitivū a se pronunța asupra votului fie-căruī comisarū. Vedeți déră că rolul d-vōstre la Paris incepe mai ales acum. *Guvernul nostru contēză multū pe marea d-vōstre inteligentă, pe activitatea d-vōstre, pe iscusința d-vōstre, p influința ce puteți avea la Paris spre a înriuri și lumina pe ministrul* în timpul studiilor ce elū are a face septemăna viitoare (?) asupra lucrării comisiunii, *spre a lū aduce a da instrucțiunile sēle comisarului francesū în simțul vederilorū d-vōstre cari suntū și a le nōstre.* Ecă pentru ce, toți colegii mei vē rōgă sē aminați congediul d-vōstre, și de a nu veni la București de cât după ce cesiunea Dunării va fi cu deplinătate terminată la Paris.»

Acēstă depeșă, orī cât de măgulitoare era pentru mine satisfacțiunea ce mi se da pentru nemeritata censură ce mi se făcuse mai înainte, nu mă mîngâia de convicțiunea ce în acestū intervalū dobîndisemū, că Comisiunea mistă era deja priimită de tōte puterile, și că acēstă Comisiune fusese priimită și de guvernul nostru, și acēsta, mulțămită numai *nepăsării sēle* — spre a nu dice mai multū — în apărarea la timpū a drepturilorū nōstre.

De aceea și răspunsul în 7 Ianuarie că :

«Nici activitatea mea, nici influința mea, mică în realitate, nu mai pot schimba o situație ajunsă a fi fatală, mă tem foarte ! Astăzi reprezentanții României în străinătate, lăsați propriilor lor mijloace, nu mai pot nimic face personal și izolat. De astăzi, singurele acte ale guvernului, precum note, circulare, protestațiunile subscrise de Escelența-Voastră, carele dirigeți și reprezentați oficial și direct politica românească, ar putea poate să facă pe câte-va guverne de a reveni asupra înțegementelor ce au și luat [dupe cum am prevenit pe Escelența-Voastră] de mai multe luni către cabinetul din Viena. . . . .

«Aici este cazul să aducă a-minte Escelenței-Voastre că eu n'am priimit încă instrucțiunile promise prin nota dată din 26 August No. 13900 (1). Atrag asemenea atențiunea Escelenței-Voastre asupra faptului că, în cestiunea Dunării, legațiunea mea, cel puțin, n'a priimită pînă astăzi nici o notă oficială a despărțementului d-vostre arătând vederile guvernului român, și de pe care ași fi avut a da cetire saă copă ministerului francesă. Acastă tăcere, saă acastă lipsă de acte oficiali, negreșită că a fostă observată la ministerul afacerilor străine, carele prin a-

(1) Acastă notă se mărginea a-mi comunica în copă un document ce se dăduse domnului I. Brătianu cu data din 12/01 August 1880, de către domnul de Bosizio însărcinatul de afaceri al Austriei, și prin care cabinetul de Viena arăta micile concesiuni ce era dispus a face din anteproiectul său Trimițendu-ne acest document în copă, ministrul de esterne ne dicea :

«Propiindu-mă de a desvolta în comunicațiunile mele următoare vederile guvernului domnescă asupra cestiunii ce formeză obiectul actului aci alăturat, te rog, domnule trimisă, să priimesci asicurarea etc.»

«Aste vederi ale guvernului domnescă, promise a ni se trimite, palatul Blaramberg a ulat de a le espedia de la 14/06 August 1880 pînă la Marti 1881, adecă șapte luni.»

genții sêi este tot-d'a-una foarte bine informată de cele ce se petrecă în Bucuresci. . . . .

«In ce mă privesce, eu persistă a crede că, de și cam târziu, o atitudine fermă și energică din partea guvernului și a țerei, ară putea încă salva situațiunea.»

Cele-l-alte părți ale notei se raportă la persóne și guverne străine, și prin urmare nu amă competența de a le publica !

Curând după acésta, prin d-l Vasile Alexandrescu-Urechia ce pe atunci se afla la Paris, amă trimisă demisiunea mea la Bucuresci.

În Fevruariu, d-l V. Boerescu bine voi a-mi trimite scrisorile de rechămare. Inse prin aceeași depeșă care mă încunoscianța despre acéstă măsură, d-sa mă invita ca să mai amănă plecarea mea pînă ce ași putea închăia primul tractatū între Republica francesă și România, tractatul de vamă și de comerciū pentru care încă de mai înainte și începusemă a negocia cu guvernul francesū.

Mărturisescă că amă avută slăbiciunea, vanitatea chiar de a voi a-mi vedea subscrierea pusă pe celū ânteiū actū internaționalū, închăiatū între România și între Francia, acea putere care, fie imperiū, fie regatū, fie republică, nici odată n'a refusatū simpatiele și concursul sêi națiunii mele ! Decī consimțitū a amina încă plecarea mea definitivă din Paris.

Însă negociările pentru închăiarea tractatului franco-românū întârđiaū. În aceastași timpū, eu do-

bînditū convicțiunea că cestiunea Dunării era nu numai *compromisă*, — precum a afirmat'o puținū mai târđiū însuși primul ministru *Dimitrie Brătianu*, d'era și *perdută*. În adevărū, d-l Ion Brătianu se *înșela foarte multū*, cînd într'o ședință a Camerei susțiinea, că guvernul s'eu nu a luatū nici unū îngagementū către cabinetul din Viena, în cestiunea Dunării, că a *urmatū numai nisce simple convorbiri între contele de Hoyos și între d. V. Boerescu*.

Ac'estă afirmațiune este neesactă. Eū din contra *afirmū* că :

Aceste îngagemente aū fostū luate încă mai înainte, și mai ales în timpul petreceriī ministrului nostru de esterne în Viena, pe la Septembrie 1880. *Afirmū* că ministerul de esterne din Ballplatz (1) păstrează în arhivele s'ele *scrisori autografe* ale d-lui V. Boerescu, prin cari acesta *acceptă comisiunea mistă* (2). Dacă ministrii austriaci n'aū datū pînă acum publicitate acestorū autografe, este pentru-că diplomațiī din Viena suntū omeni practici, și sciū că *nepublicarea îngagementelorū Ministeriului*

(1) Piață a Vieni pe care este aședatū palatul ministeriului de esterne alū Austro-Ungariei.

(2) Ac'esta a afirmat-o însuși d-l V. Boerescu în aceeași ședință a Senatului. Dupē multe frase și perifrasede, d-sea sfirși prin a dice: «Este adevēratū că nimica oficialū nu s'a făcutū; tōte aceste tractări aū fostū verbali și oficiose?»; și pentru ca *discuțiunea s'eu fie mai precisă și întelegerea mai facilă, amū însemnatū*, chiar pe chârțiā, punctele cari făceau obiectul discuțiunilorū și cari puteau servi de basă întelegeriī. etc.»

trului de esterne română pôte să raporte mai multă de cât publicarea loră.

După multe sondări de teremă, după multe pregătiri, generalul taticiană din palatul Blaramberg se otări în fine se între în acțiune, și acésta nu ca se deie bătălia, ci ca se o pèrdă înainte chiar de a o începe, și déră domnia-sea comunică represintanților români din străinătate *resultatul strélucitei séle campanii!*

Acésta se făcu prin faimósa sea circulară din 10 Martiă 1881, prin care ne trimetea în copią nota circulară a cabinetului din Viena cu data din 9 Fevruariă acelașu ană, notă care, în modă oficială, aréta *ultimele concesiuni* ale guvernului austro-ungarū în cestiunea Dunării.

Mai înainte de a iniția pe cititorii mei în aménuntele circularii d-lui ministru de esterne ală nostru, suntū datorū a statornici că nota austriacă datată din 9 Fevruariă, a intratū în palatul Blaramberg în 11 seū multū în 12 Fevruariă, și că represintanților României li s'a comunicatū *d'abia după o lună de zile*, adecă în 10 Martiă 1881. Mai suntū datorū a afirma, că și acésta s'a făcutū, numai după ce eū, avënd norocul de a cunósce și ceti de aprópe circulara austriacă, amū comunicat-o la rindul meū la Bucuresci prin telegrama mea din 4 Martiă același ană!

Nota d-lui Boerescu mai sus citată, începe é-răși prin frasa sea eternă și stereotipă împrumutată

din planurile de bătălie ale lui Fabius Cunctator și a-nume. (1).

«Mai înainte de a formula unû răspunsû (la circultara austriacă), *guvernul princiarû arû dori sê cunoscã simțimintele și dispozițiunile guvernului pe lângă care sunteti acreditați. Vê rogû dera sê presimțiti cugetarea sa asupra acestui punctû, și de a mî comunica cât mai curênd impresiunea ce veti fi fostû dobînditû din demarșu d-vostre.*»

Va sê dicã cã tot alții trebuiaû sê se rostescã în cestiunea Dunării; era guvernul românû sê se ție pe calea sea trasă, aceea de a nu spune *ce elû voia*, și acesta de la Iuniû 1880 pînă la Martiû 1881!

În cursul notei sêle, d-l Boerescu ne mai anunța, cã tôte puterile europene *se și rosiserû în favorea creațiunii comisiunii miste, și a intrării Austriei în acestă comisiune*; acesta mulțamită planului strategicû alû marelui nostru tacticianû de a da diplomației austriace timpû de unû anû pentru a căsciga adheșiunea acestorû puteri.

Și apoi nota d-sêle se închiâla prin următorele cuvinte: «Ast-fel fiind, noi amû rêmânea isolați, dacã amû stărui în opiniunea emisă în sênul comisiunii europene de către delegatul nostru. Sun-

(1) Suntû fericitû cã d l V. Boerescu, cetind în Senatû atât nota sea oficială din 10 Martiû, cât și nota sea suplimentară din 13 Martiû 1881, m'a sustrasû din închisorea cu care mē amenința legea liberală (?) men'tă din a garanta păzirea secretelorû de stat ũ. Eû dera reproducû ambele acte ministeriali, precum ele se afl în procesul verbalû alû Seratului din 22 Maiû 1881.

temă *dără* în *plecare* (portés) a *adhera* la *rëndul nostru* la *formarea comisiunii miste*, și a *reintra* așa în *acord* cu cele-lalte *staturi*. (!!!)

«*Dără* făcând această *concesiune*, ne *propunem*, ca *scop* exclusiv, de a face *indispensabilă* *esistența* comisiunii *europene*, și de a *asigura* prin *collaborațiunea* sea la *afacerile* *navigațiunii* *garanția* cea mai *reală* a *libertății* acestei *navigațiuni*.

«*Subt* aceste *condițiuni*, *concesiunile* *noștre* ară *fi mai multă* de *formă*, [Auđit-ați. ? *Comisiunea mistă* *primită* de *România* ară *fi numai* o *afacere* de *formă*!] și *presința* ca și *collaborațiunea* comisiunii *europene* ară *face* *imposibilă* orice *influență* *absorbantă* a unei *singure* *puteri*. Acesta este în *definitiv* *motivul* *resinstinții* *noștre* *actuali*.

«*Eă* amă *arătăt* *deja* aceste *condițiuni* *ale adhesionii* *noștre* *prin* *declarațiunile* *mele* la *tribuna* *Camerei* în *ședința* *din* 24/8 *Martiū* *curgător*. (1)

«*Dacă* *modificațiuni* în *acest* *simț* ară *fi* *introduse* în *conclușiunile* *ultimei* *circulări* a *cabinetului* de *Viena*, *adhesionea* *noastră* la *regulamentul* de *navigațiune*, de *polițiă* *fluvială* și de *supraveghiare*, ară *putea* *fi* *privită* ca *dobândită*. !!!»

Prin o *altă* *depeșă* cu *data* *din* 13 *Martiū*, *d-l* *ministru* de *esterne* *socoti* a *precisa* și *mai* *bine*

(1) *Desfid* pre *fostul* *ministru* de *esterne* *să* *dovedescă*, *că* în *camera* *deputaților*, în *acea* *ședință*, a *șis* un *singur* *cuvânt* *vestitor* *țerei*: *că* *guvernul* *român* *a* *primit* *comisiunea* *mistă* și *participarea* *Austriei* în *ea*. *Procesul* *ședinței* *Camerei* *din* 12 *Martiū* 1881. II
28 *Februarie*

concesiunile zdrobitoare ce deja elă făcuse Austro-Ungariei. Ecă coprinderea acestei *depeși confidențiali* :

«Pe lângă nota mea asupra cestiunii Dunării, bine-voiți a sci, că marea divergință între noi și Austria este totuși vocea preponderantă. *Noi voim a ne conforma dorințelor(?)* Puterilor și a ajunge la o înțelegere în acestu scopu. *Noi am fi dispuși să primim comisiunea mistă sub președința Austriei*, însă numai sub două condițiuni: 1-a ca această comisiune să fie subordonată celei din Galați, și ca ea să existe numai cât va exista aceea de la Galați: 2-a că pentru toate cestiunile de principiu său de administrațiune să facă apelu la comisiunea de Galați, său la unu comitetu eșitu din senu său etc.»

Așa dără ecă că se priimă comisiunea mistă și președința *perpetuă* a Austriei, în această Comisiune, ecă că se cerea de d-l V. Boerescu și o a treea autoritate, adevă *unū comitetū emanând* din senu comisiunii din Galați, și ast-fel d-sea accepta și pretențiunea Austriei ca comisiunea mistă să nu se privescă ca o delegațiune, emanând de la comisiunea europeană.

Ministrul nostru de esterne recunoscea însuși consecințele grave ale acestei concesiunii, prin finalul notei séle :

«Până acum, dice d-sea, nu suntū de cât convorbiri între noi și Austria, dără presumū că ea nu este dispusă a renunța la vocea sea preponderantă *pentru cestiunile administrative, cari suntū singure esistând în realitate pe Du-*

năre; dără atunci orî-ce înțelegere arî fi cu neputință. Aceste suntă *marginele* de cari vorbesce ultima mea notă.»

D-l Boerescu nu se mulțămia de a accepta tot, apoi mai era și ironic !

După ce domnia-sea da tot, după ce elî recunoscse Austriei :

- a) Inființarea comisiunei miste ;
- b) Participarea Austro-Ungariei în acastă comisiune;
- c) Președința perpetuă a Austriei;
- d) Apelul la comisiunea europeană saū la unū comitetū din sēnul ei.

Apoi domnia-sea mai dîcea Austriei : *écă țî-amă datū tot, dără dacă totuși nu te mulțămescî cu acestū tot, în asemenea casū orî ce înțelegere este cu neputință!*

Ast-fel Dunărea română se punea, prin însuși guvernul românū, subt *influința exclusivă* [întrebuințezū o expresiune blândă, spre a nu dîce *dominațiunea*] a Austriei! Ce mai aveamū dără de făcutū în Paris? Datoria mea era acum să mă întorcū în țeră, și în ea să lucrezū ceea ce se mai putea lucră !

Când sosiîū în Bucurescî, domnul I. C. Brătianu se retrăsese de la putere, otâritū, dîcea d-sea, a n'o mai relua! Atât era de amâritū de multe și de tôte.

Vēquiū pe succesorul sēu, d-l Dimitrie Brătianu; domnia-sea mă îndemnă să-'mî retragū demisiunea, asigurāndu-mē, — și suntū sicurū că *era*

de bună-credință, — că va face tot ce îi era prin putință spre a salva Dunărea, cu toate că cestiunea era compromisă !

Însă în curând o revoluțiune bysantină resturnă de la putere pre domnul Dimitrie Brătianu, și readuse în capul trebilor pe *desgustatul* domnul Ion Brătianu !

Nu mai istoria ne va putea, poate, desvăli misterioasele și adevăratele motive a le acestei revoluțiuni curioase, în care se vedă pre liberali (?) resturnând pe negreșit unul din puținii liberali cari n'ați transigiatu cu vechile și statornicele seles principii, revoluțiune în care nici statornicia principiilor, nici aducerea a-minte a serviciilor făcute, nici respectul datorit pèrului alb, nu putură scăpa pe bêtânul Dimitrie Brătianu, nu numai de cãderea sea de la putere, dèrã chiar de insultele personalã, ce cu nerușinare i se aruncarã de *capioldășii partitului național-liberal* !

Domnul Ion Brătianu revenind la ministeru, eũ stãruiu în demisiunea mea, și acèsta și fu priimitã !

Aici este locul sè vorbescũ de unũ incidentũ care și are importanța sea, în istoria neînțelegerilor mele cu guvernul românũ în privința cestiunii Dunãrii.

Cãt a statũ la putere dl. Dimitrie Brătianu, în plinã înțelegere cu d-sea în privința grelei situațiuni în care se afla guvernul sèu față cu îngagemen-

tele luate de guvernul precedent, și față și cu o majoritate ce aparținea guvernului retras, eu și din inimă și din datoriă țineam același limbaj ca și ministrul de externe, adică : că cestiunea Dunării era compromisă, și că fostul ministru de externe a fost *neiscusit*, spre a nu dice mai mult, pentru a conduce o afacere atât de grea ! De aci se începu o campanie în contra mea, de aci acușatiunea repetată pe toate tonurile, că eu făceam o propagandă nepermisă unui agent diplomatic, că eu am dat strigătul de alarmă, că fără de mine, cestiunea Dunării s'ar fi rezolvată fără vuetă etc.

Onorabilul d-l Ion Brătianu, fiind simplu senator socotit de cuviință a 'și însuși aceste acușatiuni aruncate mie, și în ședința Senatului din 22 Maiu 1881 rosti aceste cuvinte la adresa mea :

«Eu profit de această ocaziune că se făcu apelul la dl președinte al consiliului și ministru de externe, ca să exige de la toți agenții săi din străinătate, că, dacă sunt acte eminate de la guvernul precedent, cari ar fi în contradicere cu ceea ce se afirmă de la această tribună, să vină să le dea pe față; fiind că așa s'a dîs de unii că vor veni... Să vie să le dea pe față, însă în luna lui Octombrie !... Apoi pînă în luna lui Octombrie pôte că această cestiune va fi cu totul rezolvată ; și dacă din nenorocire va fi rezolvată în dauna noastră, atunci ar fi un act criminal din partea d-lor, de nu vor denunța de acum acele acte ce pretind că au, pentru ca ast-fel acei cari le-au făcut să fie trași la răspundere, ca națiunea să se deslege cu totul de dînșii.

«Mi-aduc a-minte, d-lor, că în timpul alegerilor Con-

stituantei, la o ceremoniă mare, era unŭ 6re-care domnŭ care 6icea : amŭ actele de trădare (?) aci în buzunarŭ și le voiŭ denunța. 6icea că eŭ vëndŭ Besarabia și că ași fi vëndutŭ țera Evreilorŭ (?). Hei bine, pină astă6i, nu amŭ vëndutŭ acele acte. P6te că o fi avutŭ acte, însē nu de trădare, pentru că nu cre6ŭ sē fie unŭ românŭ care sē'și trădeze țera sea ; dēră acte compromițet6re, dēră negreșitŭ *nu pentru mine*, ci chiar pentru acei cariŭ nu aŭ voitŭ sē le dea afară !»

Responsul în parte, celŭ puținŭ în privința Dunării, îlŭ daŭ prin acēstă lucrare. Mai târ6iŭ îmi păstreziŭ dreptul de a răspunde și în privința Besarabiei, care astă6i nu mai este de cât o cestiune istorică, cu t6te că și în acēsta cre6ŭ, că amŭ datŭ unŭ răspunsŭ indestulătorŭ în ședințele Camerei deputațiilorŭ din 14 și 15 Ianuariŭ 1882. (1)

Nu, nu este esactă acusațiunea ; nu eŭ amŭ datŭ în cestiunea Dunării strigătul de alarmă ; 'lŭ-a datŭ *instinctul naționalŭ* ; nu eŭ *amŭ făcutŭ propagandă* ; a făcut'6 însuși *simțimentulŭ naționalŭ*, revoltatŭ de politica slabă și umilit6re care conduce t6te aface-
rile n6stre internaționali.

Ș'apoi acei ce mă acusaŭ că *eŭ amŭ datŭ strigătul de alarmă*, că fără mine cestiunea Dunării s'arŭ fi terminatŭ fără vuetŭ, într'alte cuvinte *s'arŭ fi escamotatŭ*, nu vėdŭ că prin însuși acēstă imputare îmi facŭ cea mai mare on6re, îmi adresėză cea mai mare

(1) Nicl o-dată n'am6 acusatŭ pe nimenl de *trădare* încă mai puțin pe d l I. C. Brătianu. Dēră l-amŭ imputatŭ și'l impută și astă6i *lipsă de precedere politică*, și, acum mai de curėnd, și *lipsă de forță de rezistență*.

laudă ce se p^ote da unui cetățeanu, aceea că *elū* a apăr^{at}u o cestiune națională, că elū a desceptatū îngrijirea națiunii asupra pericolulu în care se află acéstă cestiune !

«Je ne mérite ni cet excés d'honneur ni cette indignité,» ȃice unū versū francesū. «Nu meritū nici imputarea, nu meritū nici lauda.»

Nu 'mī-amū făcutū de cât dator^{ia}. Nu amū făcutū de cât a apăra la bētrânețe, ceea ce amū apăratū din tinerețe: *drepturile și neatăr^{narca țere} mele !*

Din partea guvernanților nostrii, în adevērū, când eramū încă represintantū în Paris, mi s'a șoptitū la urechiă, că trebuie să fimū f^orte cumpăniți, f^orte prudenti în acéstă afacere, pentru că: *pisica nu prinde șoreci cu clopotul*. La acesta respundū cu unū altū proverbū: *cu clopotul se chiamă ómenii ca să scape casa de focū, ori de făc^{tor} de răū !*

În conducerea afacerilor esteriore, în adevērū recunoscū că trebuiește multū tactū, multă prudință, multă abilitate: însă acésta nu esclude fermetatea, sinceritatea, și mai ales *prevederea*. Unul din marii republicani radicali ai Franciei, Louis Blanc, la unū banchetū ținutū în anul trecutū la Paris, a ȃisū aceste cuvinte, cari arū trebui să fie catechismul politicū alū tuturilor acelorū ce iaū asuprășⁱ respunderea de a conduce destinatele unei națiuni:

«Suntū între republicani unii cari facū politică, ȃiaua cu ȃiaua; suntū alții cari se refusă de a sacrifica espedientelorū

și intereselor trecătoare principiile și interesele permanente preferând ast-fel cele ce dără la cele ce trecă.

«Eă aparțină acestoră din urmă ; acestia aă dreptate de a nu pune totă înțelepciunea loră în acăstă maximă de japă-nesă de casă : *fie cără dăle tréba sa*, fără a se îngriji de a doua dă.

«Acestia aă dreptate de a gândi, că o politică care plutesce în voia întâmplărilor dălnice, și nu are busolă, este o politică de aventură.

«Acestia aă dreptate de a cugeta că : *a guverna*, în marea putere a cuvântului, *însemneză a prevedea.*»

Dacă dără în genere a guverna este a *prevedea*, apoi *prevederea* trebuie măi cu deosebire, să fie însuși sufletul dirigerii afacerilor năstre esteriore, și din nenorocire, numai *prevederea* n'a *presidată* la guvernarea acestora.

În de afară de provocarea ce de la tribuna Senatului mă-a fostă făcută onorabilul senatoră Ion C. Brătianu, o considerațiune de ună ordină multă măi superioră mă-a impusă datoria de a da la lumină acăstă scriere. Amă dăisă că numai prin *instinctă națională*, totă națiunea vorbesce și se îngrijesce de cestiunea Dunării, ca de ună mare pericolă națională. Toți acei cetățeni însă cari nu vorbescă limbă străine, prin însuși acăsta suntă puși în neputință de a cunosce starea legală a cestiunii, fazele prin cari cestiunea a trecută, testele protocoloră și tractatoră cari-i regulăză condițiunile internaționali. În adevără, în anul trecută dăarele romănescă aă vorbită multă de acăstă cestiune, aă

deceptatū și întreținutū spiritul publicū asupra periculelorū ce o înconjură! S'aū publicatū câte-va articule chiar importante. Însă, însuși protococele comisiunii europene din Galați nu s'aū publicatū de *Binele publicū*, de cât în resumatū.

Studiile complete și deplinū luminătoare publicate de *Indépendance roumaine*, suntū scrise în limba francesă, și prin însuși acésta aū rămasū necunoscute celei mai mari părți a cetitorilorū români.

Și aci suntū datorū a provoca recunoscința publicului românu pentru acestū diarū, carele celū d'ântéiū a publicatū *anteproiectul* pretențiunilorū austro-ungare în privința Dunării, — de la care lū-a împrumutatū chīar marele diare europene — și care prin acésta, atât în țéră cât și în străinătate, a datū strigătul de alarmă asupra acestorū pretențiuni.

Scrierea d-lui V. Boerescu : *Mémoire sur l'exécution de l'article 55 du traité de Berlin*, Vienne 1880; o altă scriere datorită éráși unei pene oficiali și sub-ministeriali : *Les traités de Vienne, de Paris et de Berlin, et leurs dispositions relatives à la liberté de la navigation sur le Danube. Mémoire par C. Dominé de Feret*. (1) Paris 1880, — aceste ambe scrieri suntū éráși în limba francesă. Multe alte publicațiuni cari tratéză cestiunea Dunării *pro* și *contra*, suntū

(1) Acestū nume ascunde numele unui ministru românu acreditatū în străinătate lingă o curte de a doua mână. Scrierea apără cabota-giul.

asemenea concepute în limbă străină. Între acestea voiŭ cita cu deosebire importanta lucrare a fostului ministru francesŭ, d. Ed. Engelhardt, *cunoscutŭ Gălătenilorŭ*, ŝi care — de ŝi nu mŭ unescŭ cu concludsiunea sea, — aratŭ asemenea fŭrte lămuritŭ importanța cestiunii; ea a apărutŭ în *Revue critique de législation et de jurisprudence tom. X. N. 1, Janvier 1881. (Paris M. A. Cotillon et Cie)*. Voiŭ mai cita o escelentă lucrare asupra cestiunii Dunării, datorită unei pene semioficiali de aici, basată în parte pe memoriul meŭ No. 1, ŝi publicată în anul trecutŭ în *Nouvelle Revue*. (1)

În lipsă de tŭte aceste scrieri în limbă străină, îmi place a crede cŭ acestă a mea lucrare va îndeplini lacuna, ŝi cŭ ast-fel publicul românŭ va putea cunŭsce protocoalele ŝi testele de tractate cari formeză starea legală a cestiunii Dunării, ŝi a aprecia patriotismul ŝi inteligința ce palatul Blaramberg a pus spre a ne aduce la... *Comisiunea mistă* ŝi la protectoratul Austro-Ungarŭ asupra marelui nostru fluviŭ.

Și acum, după tŭte cele espuse de mine despre neînțelegerile ce aŭ urmatŭ între guvernul domnului Ion Brătianu ŝi între mine, în privința modului

(1) Acestei necunoscințe a stării legale a cestiunii Dunării, din partea publicului românŭ, se datoresce cŭ în ședința Senatului din 24 Maiŭ anul trecutŭ, ŝi în alte adunări ulterioare, fostul ministru de esterne a pututŭ avea cutezanța de a vorbi *verđi* ŝi *uscate*, în cestiunea Dunării, fără ca ăsele sŭle sŭ provŭce indignațiune generală. Elŭ a profitatŭ de acestă necunoscință, spre a se încerca de a scusa adhesiunea sea la crearea comisiunii miste, revelând cŭ în privința acesta a datŭ guvernului austriacŭ chiar unŭ *pro-memoriŭ în scrisŭ*.

de apărare a Dunării noastre și despre poftele nesă-
țioase ale unui din puternicii noștri vecini, cetitorii
mei vor fi în dreptu de a mă întreba : care soco-
tescū eū că va fi viitorea soluțiune a cestiunii Du-
nării, după multele greșeli ce s'aū comișū doi ani de-
a-lungul, în anii 1880 și 1881.

Patriotismul îmi impune datoria de a'mi face ilusi-
uni și de a spera încă, ilusiuni pe cari negreșitū că
toți românii și le facū, și chiar dd. ministrii !

Recea judecată însă mă conduce la unū altū re-
sultatū. *Comisiunca mistă, sub președința permanentă a
Austriei, astă-dă acceptată de tóte puterile, și de însuși
România, este unū faptū de o importanță capitală,
ea este însuși rezolvarea cestiunii în favórea Austriei !*

Tóte cele-l-alte puncturi nu suntū de cât acceso-
rii, cari întru nimicū nu schimbă fondul cestiunii
perdute.

Fie ca se se recunóscă tutulorū membrilorū a-
cestei comisiuni miste dreptul de a apela la comi-
siunea europeană, seū la unū Comitetū alesū din sē-
nul ei, după propunerea domnului V. Boerescu ;

Fie ca se se mărginésacă acestū dreptū de apelū nu-
mai pentru cestiunile de principū seū se se întindă
și pentru afacerile de administrațiune ;

Fie ca după propunerea domnului Barrère dele-
gatul francesū în Comisiunea europeană, votul pre-
ponderantū alū Austriei, se fie înlocuitū prin votul
unui comisarū delegatū din sēnul comisiunei miste ;

Fie ca după acéstași propunere acestū comisarū

delegatū sē fie numitū dupē ordinul alfabeticū alū puterilorū represintate în comisiunea dunăreană prin delegați, seū sē fie trasū la sorți ;

Fie ca acestū delegatū, destinatū a funcționa în comisiunea mistă ca alū cincelea membru, avēnd ast-fel a înlătura paritatea de voturi și votul preponderantū alū președinței; fie, dīcū, ca acestū delegatū sē aibă a se schimba din anū în anū, seū din șese în șese luni, precum acéstă cestiune se agitéză între puteri,

Faptul pozitivū este, că Austro-Ungaria a dobînditū în apele Dunării bulgaro-române pozițiunea de statū riveranū, pozițiune excepțională și privilegiată, pe care de mai multū de două-deci-și-cinci ani o urmăria, fără succesū !

Faptul pozitivū, și pentru România sdrobitorū, este că de acum cestiunea Dunării, ori-cum se va otari, va fi pentru guvernū, pentru camere, pentru națiunea română întrégă *obiectivul* tuturilor îngrijirilorū nōstre, tuturilor neînțelegerilorū și complicațiunilorū nōstre cu Austro-Ungaria. Dacă numai convențiunea comercială ce avemū închiăiată cu cabinetul de Viena, ne causéză atâtea supărări și atâtea pagube, și ne absórbe tótă activitatea ministerului nostru de esterne, și a atătorū alte autorități, ce va fi când în tóte cestiunile, în tóte interesele privitoare la Dunăre, în fine în tótă vieța nōstră dunăreană, noi pururea și neapăratū ne vomū vedea, ne vomū întilni față în față cu Austro-

Ungaria, priimită de noi ca stată riverană și cu dreptul de a se amesteca în apele noastre, chiar și cu dreptul de apel!

Încă câte-va cuvinte, și voiți sfinși. Lucrarea mea are s'ni stîrnescă asupra capului multe furtuni și fulgere, atât în lăuntru cât și afară. În lăuntru mi se va arunca imputarea aruncată și d-lui Callimaki Catargi, pôte mi se va aplica și legea penală ce și este la ordinea țilei, că amă lipsit datorie profesională, că amă *descoperit* secrete de stat. Nici d-l Catargi, nici eu, n'amă destăinuit nici un secret de stat, afară numai dacă *necapacitatea și lipsa de prevedere* a acelor ce au fost chîamați de a apăra acest mare interes al României, *trebuiesc a fi trecute între secretele de stat*.

În de-afară, adecă în Austro-Ungaria, voiți fi acusat că servesc politica stelei Nordului, cum mi s'a dis de la banca ministerială. În adevăr gazele jidovesci din Viena au obiceiul de a califica de Rusă pre ori ce Român nu voesce a fi Austriac s'eu Ungur. Aceste gazete nu pot pricepe că în *România pot fi și Români*.

Hei bine, eu sunt român, fac parte din numărul acelor omeni, cari în tinerețile lor au lucrat la sdrobirea protectoratului politic al Rusiei, și cari la bătrânețe nu pot a se otări de a priimi protectoratul *economic* al Austriei, după mine tot atât de periculos, ca și cel d'intei, și pôte și mai mult

Combătând din totă ânima și din toate puterile ce mi-aș mai rămasă încă încercările guvernului austro-magyară de a ne domina economică, de a intra în viața noastră politică, comercială, socială; de a se însinua în toți porii organismului nostru, credă că îmi facă datoria de bun român, credă că mi-împlinesc o datorie către acele generațiuni energice și generose cari cu lungi trude și sacrificii, au făcut România de astăzi. Credă că tot prin această îmi împlinesc o datorie de conservățiune către urmașii noștri, apărându-le și conservându-le o țară liberă și de-sine-stătătoare.

Când miniștrii, când omenii de stat ai Austro-Ungariei pună totă stăruința, întrebuintează toate resursele inteligenței și activității lor, pentru a mări otarele patriei lor, pentru a-î întinde influința peste aceste otare, ei prin această își împlinesc datoria lor de bun, bravi și demni de totă lauda cetățenii austriaci sau magyari!

Dee-ni-se voia să ne facem și noi datoria de cetățeni români!

Nu se caute dără în îngrijirile noastre, în s'orțele noastre de apărare, altă mobilă de cât acel simțiment care bate în ânima fie-cărui om, care astăzi arde viu în peptul pînă și ală selbaticilor : *iubirea pământului stremosecsă*, apărarea drepturilor, intereselor și independinței sele.

Cei vechi ne spună că ună copilă mută, vedându-și muma amenințată de a fi străpunsă pe ne-

sciute de unŭ făcătorŭ de rele, ce deja rădicase sabia, găsi în iubirea sea către ceea ce ȳ dase vieța, puterea de a rumpe băerile cu cari natura ȳ legase limba, și ast-fel strigă : *feresce-te mamă dragă.*

Așa facemŭ și noi; când ne vedemŭ amenințată pre muma noastră comună, în ceea ce ȳ face însuși vieța, când vedemŭ că ni se pregătesce luarea Dunării, strigămŭ și noi patriei noastre, și din tóte forțele glasului nostru : *Feresce-te mamă dragă.*

Institutul Pedagogic de 3 ani Buc.
BIBLIOTECA

Fine.

VERIFICAT

1987

ERRATA

<i>pag.</i>	<i>rîndul.</i>	<i>în locu de :</i>	<i>citesce :</i>
3	21	Serbie	Serbiel
4	17	constată	contestă
5	21	VI	IV
6	28	proponderantū	preponderantū.
9	18	inspectatorului generalū	inspectorului generalū
11	2	sprijini	sprijini
19	17	instituțiunile	instituțiunil
21	7	Gongresul	Congresul
34	17	percurgū prin diferite	percurgū diferite
34	26	însoțiți	însoțite
40	13	umanimă	unanimă
41	8	tru percursul	pentru percursul
48	28	sistemul	interesul
75	10	liberală	liberalū
75	11	1880	1881
82	6	priimise	priimiseră
129	28	din a garanta	de a garanta
130	30	din $\frac{12}{28}$ Martiū 1881	din $\frac{24}{8}$ Fevruarie 1881
139	26	alte adunări	alte adunări

ERRATA

Page	Line	Correction	Page	Line	Correction
13	28	die of 1871	25	0	1871
13	29	die of 1871	25	1	1871
13	30	die of 1871	25	2	1871
13	31	die of 1871	25	3	1871
13	32	die of 1871	25	4	1871
13	33	die of 1871	25	5	1871
13	34	die of 1871	25	6	1871
13	35	die of 1871	25	7	1871
13	36	die of 1871	25	8	1871
13	37	die of 1871	25	9	1871
13	38	die of 1871	25	10	1871
13	39	die of 1871	25	11	1871
13	40	die of 1871	25	12	1871
13	41	die of 1871	25	13	1871
13	42	die of 1871	25	14	1871
13	43	die of 1871	25	15	1871
13	44	die of 1871	25	16	1871
13	45	die of 1871	25	17	1871
13	46	die of 1871	25	18	1871
13	47	die of 1871	25	19	1871
13	48	die of 1871	25	20	1871
13	49	die of 1871	25	21	1871
13	50	die of 1871	25	22	1871
13	51	die of 1871	25	23	1871
13	52	die of 1871	25	24	1871
13	53	die of 1871	25	25	1871
13	54	die of 1871	25	26	1871
13	55	die of 1871	25	27	1871
13	56	die of 1871	25	28	1871
13	57	die of 1871	25	29	1871
13	58	die of 1871	25	30	1871
13	59	die of 1871	25	31	1871
13	60	die of 1871	25	32	1871
13	61	die of 1871	25	33	1871
13	62	die of 1871	25	34	1871
13	63	die of 1871	25	35	1871
13	64	die of 1871	25	36	1871
13	65	die of 1871	25	37	1871
13	66	die of 1871	25	38	1871
13	67	die of 1871	25	39	1871
13	68	die of 1871	25	40	1871
13	69	die of 1871	25	41	1871
13	70	die of 1871	25	42	1871
13	71	die of 1871	25	43	1871
13	72	die of 1871	25	44	1871
13	73	die of 1871	25	45	1871
13	74	die of 1871	25	46	1871
13	75	die of 1871	25	47	1871
13	76	die of 1871	25	48	1871
13	77	die of 1871	25	49	1871
13	78	die of 1871	25	50	1871
13	79	die of 1871	25	51	1871
13	80	die of 1871	25	52	1871
13	81	die of 1871	25	53	1871
13	82	die of 1871	25	54	1871
13	83	die of 1871	25	55	1871
13	84	die of 1871	25	56	1871
13	85	die of 1871	25	57	1871
13	86	die of 1871	25	58	1871
13	87	die of 1871	25	59	1871
13	88	die of 1871	25	60	1871
13	89	die of 1871	25	61	1871
13	90	die of 1871	25	62	1871
13	91	die of 1871	25	63	1871
13	92	die of 1871	25	64	1871
13	93	die of 1871	25	65	1871
13	94	die of 1871	25	66	1871
13	95	die of 1871	25	67	1871
13	96	die of 1871	25	68	1871
13	97	die of 1871	25	69	1871
13	98	die of 1871	25	70	1871
13	99	die of 1871	25	71	1871
13	100	die of 1871	25	72	1871

Handwritten signature or initials

Li. 90 00